

ภาคหนึ่ง

นโยบายต่างประเทศของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2488 - 2489 : การ
เจรจาระงับสถานะสงครามกับประเทศต่าง ๆ และการสมัครเข้า
เป็นสมาชิกสหประชาชาติ

ฐานะของประเทศไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

เนื่องจากในระยะก่อนที่สงครามโลกครั้งที่สองจะอุบัติขึ้น ประเทศไทยก็มีความ
 อยู่ตลอดเวลาว่า ญี่ปุ่นมีแผนการที่จะเข้าโจมตีประเทศไทยเพื่อใช้เป็นทางผ่านไปทำสงคราม
 กับอังกฤษในมลายูและพม่า รัฐบาลไทยในระยะนั้นจึงได้พยายามดำเนินนโยบายเชิงกลาง
 เพื่อป้องกันมิให้ถูกกล่าวหาว่าลำเอียงเข้ากับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด นอกจากนั้นแล้วก็ยังได้
 พยายามที่จะใกล้ชิดสหรัฐอเมริกา และอังกฤษประกาศว่า ถ้าญี่ปุ่นเข้าประเทศไทย ญี่ปุ่นจะเป็นศัตรู
 ของสหรัฐ และอังกฤษ และทั้งสองประเทศจะช่วยประเทศไทยต่อสู้ โดยทั้งสองรัฐ ฯ และ
 อังกฤษจะถือว่าเป็นการรุกรานประเทศตน นอกจากนั้นประเทศไทยยังได้พยายามหาอาวุธ
 มาป้องกันกรรุกรานของญี่ปุ่น โดยดำเนินการติดต่อกับอังกฤษและสหรัฐ ฯ เพื่อขอซื้อ
 เครื่องบินรบจำนวน ๒๔ เครื่อง มาเตรียมไว้เพื่อต่อสู้ป้องกันประเทศในกรณีที่ถูกญี่ปุ่นรุกราน
 แต่แล้วความพยายามทั้งสองทางของประเทศไทยก็มีได้ประสบผล สำเร็จดังที่คาดหวังไว้
 โดยสหรัฐ ฯ ได้ให้เหตุผลกับอังกฤษซึ่งในขณะนั้นก็ต้องการให้ประกาศสนับสนุนประเทศไทย
 ดังเช่นที่ประเทศไทยร้องขอว่า ยังไม่พร้อมที่จะประกาศเช่นนั้น และได้ให้คำมั่นจะขาย
 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทย ประจำกรุงวอชิงตันว่า ในกรณีถ้าประเทศไทย
 ถูกรุกรานและถ้าต้องการป้องกันตัวจริง ๆ แล้ว รัฐบาลสหรัฐ ฯ จะถือว่าไทยมีฐานะอย่าง
 จีน และจะช่วยเหลืออย่างเต็มที่ช่วยเหลือจีน ส่วนเรื่อง เครื่องบินรบนั้น ทั้งรัฐบาลอังกฤษ
 และสหรัฐ ฯ คางก็อ้างว่าประเทศของตนก็ต้องการใช้ จึงไม่สามารถปลื้มใจเอามาได้โดยได้
 และรัฐบาลอังกฤษได้เสนอที่จะให้เป็นสนามและเป็นครก (Howitzer) ตลอดจนกระสุนปืน
 เมื่อเป็นเช่นนี้สถานการณ์ในระยะนั้นจึงเท่ากับว่าประเทศไทยได้รับการทอดทิ้งโดยผู้ผู้
 โดยลำพังหากต้องการดำเนินนโยบายต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นซึ่งมีกำลังเหนือกว่าอย่าง
 มากมาย ดังนั้นเมื่อญี่ปุ่นเปิดฉากการรุกรานประเทศไทยเมื่อ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ประเทศไทย
 จึงยอมจำนนในที่สุด และไม่สามารที่จะดำเนินนโยบายรักษาความเป็นกลางดังที่หวังตั้งไว้
 ไว้แต่แรกได้^๑ และจากความจำเป็นของเหตุการณ์ในระยะนั้นได้บังคับให้ประเทศไทย

^๑ คีเรก ธีรนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, แพร่พิมพ์ฯ, กรุงเทพฯ, ๒๕๐๘, หน้า ๑๖๖ - ๑๖๗

จำต้องเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในที่สุด ๒ ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๔๕ รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ประกาศสงครามกับสหราชอาณาจักร (United Kingdom) และสหรัฐ ฯ แต่อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนมาก รวมทั้งปัญญาชนเกือบทั้งหมด ข้าราชการและทหารบางคนยังคงมีใจฝักใฝ่กับฝ่ายสัมพันธมิตร และก่อให้เกิดขบวนการเสรีไทย (Free Thai Movement) ขึ้นเพื่อร่วมมือกับประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรดำเนินงานใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นซึ่งกำลังยึดครองประเทศไทยอยู่ในขณะนั้น ขบวนการเสรีไทยได้รับการจัดตั้งขึ้นทั้งในประเทศและนอกประเทศ ในต่างประเทศขบวนการเสรีไทยก่อตั้งขึ้นในอังกฤษและสหรัฐ ฯ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยในสหรัฐ ฯ ไม่ยอมยื่นคำประกาศสงครามกับเจ้าหน้าที่สหรัฐ ฯ และตั้งตนเองเป็นผู้นำขบวนการเสรีไทยของประเทศเพื่อที่จะร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร รัฐบาลสหรัฐ ฯ ได้ตอบสนองการดำเนินงานดังกล่าวเป็นอย่างดี โดยการไม่ยอมรับการประกาศสงครามของไทย และยังคงยอมรับอัครราชทูตไทยในวอชิงตันเป็นตัวแทนของประเทศไทย ถึงแม้ว่าจะไม่ยอมรับของรัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ ฯ ก็ตาม ๓

ส่วนภายในประเทศ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ได้ดำเนินการจัดตั้งเสรีไทยภายในประเทศขึ้น เพื่อดำเนินการติดต่อกับเสรีไทยภายนอกประเทศ

๒ " ทัศนะวิจารณ์วาทกรรม " หลังจากประกาศสงคราม ", อนาคต, เมษายน ๒๔๐๒, หน้า ๘๑ - ๑๑๓

๓ Department of State Bulletin, Volume XIII, No. 321 (August 19, 1945), p. 261

และหน่วย O.S.S. ของสหรัฐฯ กับหน่วย ๑๓๖ ของอังกฤษ ซีไอเอเมืองแวนคู ประเทศอินเดียน่า
 ในอินเดียน่าจะขอความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทย ซึ่งทั้ง
 อังกฤษและสหรัฐฯ ทางซีไอเอส่งตัวแดนเข้ามาตั้งหน่วยปฏิบัติการ สัมพันธ์กับเสรีไทยตั้งในกรุงเทพฯ
 และทางจังหวัด และเนื่องจากได้มีความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชน ปัญญาชน ข้าราชการ
 ทหารและตำรวจ ขบวนการเสรีไทยในประเทศจึงทำประโยชน์ให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรในระหว่าง
 สงครามเป็นอย่างมาก ทำเป็นการสืบราชการลับและข่าวคราวต่าง ๆ ที่ทางกองบัญชาการ
 ทหารสัมพันธมิตรที่เมืองแวนคูต้องการทราบส่งไปให้ และได้มีการส่งผู้แทนออกไปติดต่อหาหรือ
 กับฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างใกล้ชิดเป็นการประจำ รวมทั้งมีการประสานงานกันเป็นอย่างดีระหว่าง

หน่วย O.S.S. มีชื่อเต็มว่า Office of Strategic Services เป็น
 หน่วยใต้ดินของสหรัฐฯ มีหน้าที่สืบราชการลับหลังแนวรบของข้าศึก มีพลตรี โดโนวาน
 (Major-General Donovan) เป็นหัวหน้า นายพลผู้นี้ต่อมาได้เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ
 ประจำประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ถึงแก่อนิจกรรมแล้ว

หน่วย ๑๓๖ เป็นหน่วยใต้ดินของอังกฤษมีหน้าที่ในการปฏิบัติการหลังแนวรบ
 ของข้าศึกหรือเป็นหน่วยสืบราชการลับหลังแนวรบของข้าศึกนั่นเอง มีนายแม็คเคนซี (Mr.
 Mackenzie) เป็นหัวหน้าหน่วย รายละเอียดดูได้จาก เนตร เขมะโยธิน, งานใต้ดินของ
พันเอก โยธี, บริษัทคณะกรรมการพิมพ์จำกัด, ทรชนกร, ๒๕๐๐, หน้า ๑๔๑ - ๑๔๔.

เสรีไทยนอกประเทศ จึงทำให้ท้ายสมัยกันมิตรโดยเฉพาะสหประชาชาติ เห็นใจประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ๖!

ฉะนั้น เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้เสร็จสิ้นลง โดยประธานาธิบดีทรูแมน ออกประกาศทางวิทยุ เมื่อ ๑๙.๖๐ น. ของวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๔๘๘ ว่า ญี่ปุ่นยอมแพ้ โดยไม่มีเงื่อนไขแล้ว ประเทศไทยก็ได้พิจารณาเห็นว่า การประกาศสงครามที่รัฐบาลในสมัย

๖ รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของเสรีไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศดูได้จาก "งานใต้ดินของพันเอก ไบลีย์" และ "ชีวิตนายพล" ของพลเอก เนตร ชมะโชจีน หนังสือ "Into - the Underground Kingdom" ของ Nicol Smith และ Blake Clarke ซึ่งแปลโดยนายเอก วิสสุล หนังสือ "Some Aspects of Siamese Politics" ของ John Cost ป่าภูคา เรื่องการปฏิบัติของเสรีไทยในสหรัฐอเมริกาและ ป่าภูคาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยอเมริการะหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในหนังสือ "ประชุมป่าภูคาและคำอภิปราย" หน้า ๑ - ๔๐ ภาคผนวก "ทหารชั่วคราว" ของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และพระพิศาล สุขุมวิท (ประสพ สุขุม) ในหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของ ทิเรก ชัยนาม หน้า ๓๔๑ - ๔๓๔ "XO Group" ของนายฉันทนา (มาลัย ชูสีนิจ)

จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้กระทำไปนั้น ไม่ถูกต้อง ไม่ชอบด้วยวิธีการ^๕ จึงถือได้ว่าประกาศนั้นเป็นโมฆะ ทั้งนี้ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔ คือสองวันหลังจากผู้เป็นจอมเจ้านายอันพิภพมิกธ นายปรีดี ๗ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้ออกประกาศสันติภาพ ซึ่งได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากสภาผู้แทนราษฎรว่า การที่ประเทศไทยประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกา และบริเตนใหญ่ (อังกฤษ) เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ นั้นเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญและความประสงค์ของประชาชนชาวไทย และว่าประเทศไทยมีเจกจำนงแน่วแน่ที่จะอภัยสถาปนาสัมพันธไมตรี ซึ่งได้มีอยู่กับสหประชาชาติก่อนการปิดครองของผู้เป็นตลอดทั้งพร้อมที่จะคืนอาณาเขตบางส่วนที่ผู้เป็นได้มอบหมายให้แก่ไทยทั้งแก่บริเตนใหญ่และฝรั่งเศส และรับว่าจะได้พิจารณายกเลิกกฎหมายที่มีผลเชื่อมผลประโยชน์ของสหรัฐฯ บริเตนใหญ่ และจักรวรรดิบริติช และให้คำมั่นที่จะให้คำทดแทนที่เป็นธรรมและความยุติธรรมสำหรับความสูญเสียอันเนื่องมาจากกฎหมายเช่นว่านั้น กับทั้งสัญญาว่าจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ต่อสหประชาชาติในอันที่จะสถาปนาเสถียรภาพของโลก^๖

^๕ การอ่านคำประกาศสงครามเมื่อเที่ยงวันของวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ มีคณะผู้สำเร็จราชการครบคณะคือ ๓ ท่าน ลงพระนามและลงนามในประกาศ แต่ข้อเท็จจริงมีลงพระนามและลงนามเพียง ๒ ท่านเท่านั้น คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และพลเอกเจ้าพระยาพิชเชนทร์โชติน อีกท่านหนึ่งคือ นายปรีดี พนมยงค์ มิได้อยู่ในพระนคร จึงมิได้ลงนามด้วย แต่เวลาอ่านประกาศก็ได้ประกาศการลงนามเข้าไปด้วย จึงถือได้ว่าประกาศนี้เป็นโมฆะ

^๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๓ ตอนที่ ๔๔ วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔

รายละเอียดเกี่ยวกับคำแถลงในทวาร "ประกาศสันติภาพ" ดูได้จากภาคผนวก

ต่างประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๑๙๔๔ นายเจมส์ เบอเรนส์ (James Byrnes) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ออกประกาศรับทราบประกาศสันติภาพของไทย ไม่รับรู้การประกาศสงครามของไทยเมื่อ ๒๕ มกราคม ๑๙๔๔ เพราะถือว่ารัฐบาลขณะนั้นทำไปเพราะตกอยู่ในบังคับควบคุมของญี่ปุ่น มิได้เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนชาวไทย พร้อมกับนั้นก็แสดงว่าสหรัฐฯ มิได้ถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรู หากแต่ถือว่าเป็นประเทศที่จะได้รับการปลดปล่อยจากเงื้อมมือศัตรู เมื่อมีคดีนี้ การปลดปล่อยได้เป็นความจริงขึ้นแล้ว จึงปรารถนาที่จะให้ประเทศไทยได้กลับมายืนหยัดเหมือนดังเดิมในสังคมแห่งชาติที่เป็นอิสระ มีอธิปไตย เป็นชาติเอกราช ^๕

สำหรับอังกฤษนั้น ได้แสดงท่าทีมาแต่ต้นแล้วว่ามีความปรารถนาไม่คอยคือเอกราชและอธิปไตยของไทย เริ่มตั้งแต่เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม ประกาศสงครามอังกฤษก็ประกาศสงครามต่อมาในเวลาใกล้เคียง ๆ กัน ต่อจากนั้นประเทศในเครือจักรภพของอังกฤษ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย และสหภาพแอฟริกาใต้ ก็ประกาศสงครามกับไทยตามติดกันเข้ามา และแล้วความปรารถนาไม่ค้ำของอังกฤษต่อไทยก็ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยในการประชุม โอ.พี.อาร์. ที่ทานาคา เมื่อเดือนธันวาคม ๑๙๔๕ ^๖ โดยลอร์ดเฮลีย์ หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายอังกฤษ ได้เสนอขึ้นในที่ประชุมว่า เสร็จสงครามแล้วควรจัดให้เมืองไทยเป็นเมืองในอารักขา ^๗ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ๑๙๔๗ เซอร์ โจเซฟ กรอสบี

^๕ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยอเมริกา ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒", ประชุมปาฐกถาและคำอภิปราย พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๕๐๙, ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสาส์น, พระนคร, ๒๕๐๙ หน้า ๓๔ - ๔๐

รายละเอียดเกี่ยวกับคำประกาศรับทราบการประกาศสันติภาพของไทย คุ้ได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๒

^๖ การประชุมคราวนี้เป็นการประชุมผู้แทนนานาชาติฝ่ายสัมพันธมิตรและชาติที่เป็นกลาง เพื่อศึกษาปัญหาทางการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ และการสังคมของโลกภาคแปซิฟิกในระหว่างสงครามและหลังสงคราม

^๗ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, "รายงานการเจรจาจับสถานะสงครามกับบริเตนใหญ่", ประชุมนิพนธ์, ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสาส์น, พระนคร, ๒๕๐๙, หน้า ๑๑

นักศึกษาราชทูตอังกฤษประจำกรุงเทพฯ ก็ได้แสดงปาฐกถาในกรุงเทพฯ ท่อนข้อที่มีระดมนัก-
การทูตและนักการเมืองว่า โดยที่เมืองไทยมีสภาพสงครามกับอังกฤษ และประทุติ
เอาเยี่ยงอย่างระบิฝ่ายอังกฤษ เมื่อเสร็จสงครามแล้ว ควรจัดการลงโทษเมืองไทยให้เป็น
เมืองในอารักขา^{๑๒} นอกจากนั้น เมื่อนายปรีดีฯ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้า
เสรีไทยภายในประเทศส่ง นายคิเรก ชัยนาม เป็นหัวหน้าคณะทูตหลบออกไปยังเมือง
แคนดีเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ เพื่อเจรจากับฝ่ายอังกฤษในเรื่องการทหารและการเมือง
ฝ่ายอังกฤษก็แสดงความสนใจแต่ในกิจการด้านทหาร ไม่ยอมเจรจากรเมืองพาดพิงถึง
เอกราชของไทยเลย พลเรือเอก ลอร์ดหลุยส์ เมานท์แบตเตน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดนำม
สัมพันธ์มิตรประจำภาคเผยไม่ยอมให้คณะทูตได้เข้าพบ โดยอ้างว่าไทยยังอยู่ในสถานะ
สงครามกับอังกฤษ^{๑๓}

ดังนั้น ภายหลังจากที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยพระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ออกประกาศสันติภาพเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๕ ว่า การประกาศ
สงครามต่อสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเป็นโมฆะ ไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย และแสดงความปรารถนา
ที่จะมอบมรดกดินแดนซึ่งญี่ปุ่นให้ไทยครอบครองในระหว่างสงครามคือ ภูเก็ต ลันตัน ฝรั่งตามู
ไทรบุรี ปะลิส เบียงตุง และเมืองพวนคืนให้แก่อังกฤษ รวมทั้งรับว่าจะได้พิจารณายกเลิก
ความหมายที่มีผลสัมพันธประโยชน์ของอังกฤษและจักรวรรดิอังกฤษ และในคำมั่นที่จะให้
ค่าทดแทนที่เป็นธรรมและความยุติธรรมสำหรับความสูญเสียอันเนื่องมาจากกฎหมายเช่น

^{๑๒} เหตุผลที่กองการเอาไทยเป็นเมืองในอารักขา ดูได้จาก Sir Josiah Crosby, Siam : The Crossroads, London : Hollis and Carter, Ltd., 1945

^{๑๓} สภาผู้แทนราษฎร "รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่
๒๔/๒๔๘๕ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๑ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๕

ว่าไปแล้ว เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ นายเออร์เนสต์ เบวิน รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอังกฤษก็ได้ออกคำแถลงการณ์ว่า "รัฐบาลอังกฤษรับทราบความช่วยเหลือที่ได้รับจากขบวนการต่อต้านของไทย รัฐบาลอังกฤษจะได้อำนาจประกาศสันติภาพของไทยด้วยความระมัดระวังก่อน เพื่อจะดูว่ามีมูลฐานเพียงพอแก่การที่จะจัดฐานะอันดีต่อรวมทำให้เข้าสู่ระเบียบได้หรือไม่ การที่ไทยได้เข้าร่วมมือกับญี่ปุ่น ทำให้มีปัญหาทางปฏิบัติหลายประการที่จะหลีกเลี่ยงไม่ชำระสะสางไม่ได้ ปัญหาเหล่านี้รัฐบาลอังกฤษจะได้ตรวจพิจารณา และหาวิธีของอังกฤษขึ้นอยู่กับว่าคนไทยจะปฏิบัติความความต้องการของมหาอำนาจ ซึ่งกำลังจะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยนั้นอย่างไร และคนไทยจะจัดการแก้ไขความขัดแย้งซึ่งคนรุ่นก่อนได้กระทำและจัดการชดใช้กันสำหรับความเสียหาย ความวินาศและความบอบช้ำที่เกิดขึ้นแก่ผลประโยชน์ฝ่ายบริติช และฝ่ายสัมพันธมิตรเพียงใด และมีส่วนช่วยในการที่จะให้สันติภาพ ความสงบเรียบร้อย และการบูรณทางเศรษฐกิจ ถิ่นก้นดินในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพียงใด" ^{๑๔}

หาที่ของอังกฤษต่อประเทศไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ปรากฏชัดบังอึ้งเมื่อ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เดินทางกลับประเทศไทยเพื่อรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเข้ามาทางอังกฤษและได้มีโอกาสพบกับนายแฮคคินส์ เบนเน็ต อธิบดีกรมการเมืองตะวันออกไกลของอังกฤษเมื่อ ๒ กันยายน ๒๔๘๘ นายเบนเน็ตได้พูดถึงนโยบายของนายเบวิน ซึ่งได้แถลงตอบการประกาศสันติภาพของไทยว่า อังกฤษมีความหวังดีต่อไทยเสมอ ไม่เคยคิดร้ายต่อไทย การที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษจึงทำให้รู้สึกสะเทือนใจเป็นอันมาก แต่ถึงกระนั้นอังกฤษก็พร้อมที่จะเลิกสถานะสงครามเป็นมิตรกับไทยต่อไปดังเดิม โดยทั้งนี้คงแล้วแล้ว

(๑) เมื่อทหารอังกฤษเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ปลดอาวุธญี่ปุ่นในประเทศไทย ฝ่ายไทยจะให้ความช่วยเหลือมากน้อยเพียงไร

^{๑๔} ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, เล่มที่ ๑, แพรวพินิจ, พระนคร, ๒๕๐๕, หน้า ๔๔๓ - ๔๔๔ (จาก รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘)

(๒) ฝ่ายไทยจะเฝ้าท่าเรือหายได้เป็นที่พอใจอังกฤษหรือไม่ และ

(๓) จะลองพิจารณาดูก่อนว่า ในระยะเวลาหลังสงคราม ไทยจะนำ
การร่วมมืออังกฤษในทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างไร

ทั้งหมดนี้จะเป็นเครื่องมือประกอบหน้าดีของอังกฤษในการเลือกสถานะสงครามกับ
ไทย^{๑๕} และก็ด้วยเหตุนี้เองปัญหาสำคัญที่สุดของประเทศไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒
คือ การเจรจาปรับความสัมพันธ์กับอังกฤษ เพราะสหรัฐฯ นั้นคงได้กล่าวแล้วว่าเนื่องจาก
การปฏิบัติของคนไทยทั้งนอกและในประเทศที่อำนวยความสะดวกแก่สหรัฐฯ มากถึงแก่ขั้น สหรัฐ
จึงมิได้ถือว่าไทยเป็นประเทศศัตรู ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ประกาศ
สงครามด้วยอย่างเป็นทางการ ซึ่งตรงกันข้ามกับอังกฤษที่รับเอาการประกาศสงครามของ
ไทยเป็นกิจกรรมทางราชการและถือว่าไทยเป็นศัตรู ทั้ง ๆ ที่ไทยก็ได้พยายามช่วยเหลือ
และร่วมมือกับอังกฤษอยู่ตลอดมาระหว่างสงคราม การเจรจาปรับความสัมพันธ์กับอังกฤษได้
เริ่มต้นตั้งแต่สงครามยุติลง โดยเริ่มตั้งแต่รัฐบาลนายทวี บุณยเกตุ เป็นต้นมา ประเทศไทย
สามารถเจรจาระงับสถานะสงครามกับอังกฤษได้เป็นผลเมื่อ ๑ มกราคม ๒๔๘๕ ในสมัย
รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เพื่อให้เป็นการสะดวกในการทำความเข้าใจกันเหตุการณ์
แวดล้อมในขณะนั้นจึงมีอิทธิพลกับการดำเนินงานทางกาทูตและการกำหนดนโยบายต่างประเทศ
ของไทยในระยะนั้น ผู้เขียนจะได้บรรยายถึงการดำเนินงานในเรื่องนี้ของรัฐบาลแต่ละ
รัฐบาลเป็นลำดับไป.

บทที่ ๒

ประเทศไทยเจรจาระงับสถานะสงครามกับอังกฤษ อินเดีย และออสเตรเลีย

ถึงไถ่ถามมาแล้วว่า วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๕ คือสองวันหลังจากญี่ปุ่นยอมจำนนสัมพันธมิตร นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ออกประกาศสันติภาพ ซึ่งได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากสภาผู้แทนราษฎร และในวันรุ่งขึ้นนั่นเอง นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งเพื่อให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ภายหลังสงคราม^๑ ในการนี้ได้มีประชุม โดย นายปรีดี พนมยงค์ เป็นประธาน นายหวิ บุญเกตุ นายดิเรก ชัยนาม นายพลตำรวจเอกอตุลย์ อตุลยเดชจรัส พลโทจิต มั่นคือปตินาคโฆชาวัณษ์ พลเรือตรีสังวร สุวรรณหงษ์ และนาวาเอก หลวงสุขขลาสัย ปรีชากันว่าท่านผู้ใดควรจะเหมาะสมที่จะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าในเหตุการณ์และสถานการณ์เช่นนี้ ควรมอบให้ ม.ร.ว. เสถียร ปราโมช เพราะเป็นหัวหน้าเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา มีความคุ้นเคยกับสหรัฐฯ เป็นอย่างดีอันอาจเป็นประโยชน์ในการเจรจากับอังกฤษด้วย ไม่สมควรที่ผู้ผู้อยู่ภายในประเทศจะรับตำแหน่งนี้^๒

^๑ รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ เริ่มเข้ารับบริหารราชการเมื่อ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ จนถึงวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากสงครามยุติและประกาศสันติภาพแล้ว จาก มบุญ บริสุทธิ์, เรื่องคณะรัฐมนตรี, พิมพ์ที่โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๖, หน้า ๑๓๘-๑๔๑

^๒ Donald E. Nuechterlein, Thailand and the Struggle for Southeast Asia, Cornell University Press, I thaca, New York, 1965 pp. 85-86

แต่เนื่องจากในระหว่างที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ยังเดินทางไม่ถึง
กรุงเทพฯ^๓ จำเป็นจะต้องมีรัฐบาลบริหารไปก่อนชั่วคราว เพราะมีเรื่องที่จะต้องรีบ
ปฏิบัติมากมาย ทหารสัมพันธมิตรฝ่ายอังกฤษก็กำลังทยอยกันเข้ามาประเทศไทยเพื่อปลด
อาวุธทหารญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะประเทศไทยอยู่ในเขตปฏิบัติการของทหารอังกฤษ^๔ จึง
ตกลงให้กรมบังคับมูลแต่งตั้ง นายทวี บุญยเกษตร เป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว จึงมีพระ
บรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นายทวี บุญยเกษตร เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อ ๑
กันยายน ๒๔๘๔^๕

๖.๑ การเจรจาทำความตกลงทางทหารกับอังกฤษที่เมืองแคนดีในสมัย
รัฐบาล นายทวี บุญยเกษตร

ปัญหาที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษของรัฐบาล นายทวี บุญยเกษตร ขณะนั้นคือ การเจรจา
ปรับความสัมพันธ์กับอังกฤษ เพราะเมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนนั้น อังกฤษยังถือว่าโดยทางนิตินัย
แล้วประเทศไทยยังเป็นคู่สงครามกับอังกฤษอยู่ แต่เนื่องจากขณะนั้นทางการอังกฤษที่แคนดี
ยังไม่ได้รับมอบอำนาจจากลอนดอนที่จะทำการเจรจาระงับสถานะสงครามกับไทย และ
เนื่องด้วย พลเรือเอก สอรรถ หลุยส์ เมานท์แบทเคน แม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้จะส่งทหารอังกฤษเข้ามาประเทศไทยเพื่อปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นจำนวน

^๓ เริ่มออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ซึ่งต้นมาถึงอังกฤษเมื่อ ๑ กันยายน ย่างมา
ทางอียิปต์ ลังกา และถึงกรุงเทพฯ เมื่อ ๑๖ กันยายน ๒๔๘๔

^๔ ตามที่ไต่ตกลงกันในที่ประชุมเมืองควีเบก ประเทศแคนาดา ภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่ในเขตการรบภายใต้การบังคับบัญชาของนายพลเรือเอก สอรรถ หลุยส์
เมานท์แบทเคน

^๕ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๔ และกราบถวายบังคม
ลาออกเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๔ จาก ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอน ๘๘

ประมาณ ๑๑๗,๐๐๐ คน จึงตกลงใจว่าข้อตกลงเบื้องต้นในทางทหารนั้นเป็นสิ่งสำคัญ จึงได้มีสาส์นเชิญผู้สำเร็จราชการฯ ให้ส่งคณะผู้แทนไทยมายังเมืองแคนดี เกาะลังกา ๖

๒.๑.๑ การเจรจาความตกลงทางทหาร กับอังกฤษที่เมืองแคนดี

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ประมาณต้นเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๔๔ ผู้แทนกองทัพอังกฤษ^๗ ในกรุงเทพฯ ได้แจ้งกับนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ฯ ให้แจ้งกับรัฐบาล^๘ ในขณะนั้นว่า รัฐบาลอังกฤษใครจะให้รัฐบาลไทยส่งคณะผู้แทนออกไปเจรจาท่าสัญญาทางทหารกับรัฐบาลอังกฤษ และว่าข้อปรึกษาหารือใด ๆ ที่จะทำขึ้นทั้งหมดจะไม่มีผลขัดกับข้อตกลงซึ่งจะทำเป็นทางราชการในภายหลัง ความประสงค์ในการเปิดการเจรจาครั้งนี้ก็คือการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น ช่วยเหลือบรรดาเชลยศึกสัมพันธมิตรและผู้ที่ถูกกักกัน^๙ แต่เพื่อเกียรติของไทยเอง ขอให้รัฐบาลไทยออกคำแถลงริเริ่ม

๖ คำแถลงของนายเคนนิง ที่ปรึกษาทางการ เมืองของ พลเรือเอก (ปัจจุบันเป็นจอมพลเรือ) ลอร์ด หลุยส์ จากบันทึกการประชุมครั้งที่ ๑ วันจันทร์ที่ ๓ กันยายน ๒๔๔๔ ๗ ห้องเสนาธิการ เอกสารของแมกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แฟ้มข้อตกลงระหว่างไทยกับทางการทหารสหประชาชาติที่เมืองแคนดี นายเคนนิงผู้นี้ ต่อมาได้เป็นผู้เจรจาในนามรัฐบาลอังกฤษเพื่อยกเลิกสถานะสงครามกับไทย ที่แคนดีและสิงคโปร์ ภายหลังสงครามต่อมาเป็นรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และ เอกอัครราชทูตประจำญี่ปุ่น และได้บรรดาศักดิ์เป็นเซอร์

๘ ในขณะนั้น รัฐบาลอังกฤษยังไม่ได้เปิดสถานทูตในประเทศไทย

๙ รัฐบาลนายทวี บุญยเกตุ ระยะนั้น นายทวี บุญยเกตุเป็นทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

๑๐ ขณะนั้นประมาณว่าจำนวนเชลยศึกในประเทศไทยที่อยู่ในความควบคุมของญี่ปุ่นมีประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน ส่วนมากเป็นชาวอังกฤษ ออสเตรเลีย ฮอลันดา และอินเดีย จากคำให้สัมภาษณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ชาวสงคราม ของ พลโท สักกี เสนาณรงค์ เมื่อ ๓ กันยายน ๒๔๔๔ ๗ เมืองแคนดี

เรื่องนี้ขึ้นก่อนว่า จะส่งคณะผู้แทนออกไปเพื่อเจรจาเรื่องนี้ที่เมืองแคนดี เกาะลังกา
 รัฐบาลไทยจึงได้ตกลงคัดเลือกส่งคณะผู้แทนเพื่อไปทำข้อตกลงกับกองบัญชาการกองทัพใหญ่
 ของสัมพันธมิตร ดังมีรายชื่อก็คงต่อไปนี้ ๑๐

๑. พลโท ศักดิ์ เสนาณรงค์ (หลวงเสนาณรงค์) ผู้ช่วยผู้บัญชาการ
 ทหารบก เป็นหัวหน้าคณะ

๒. ร.อ. เฉลิมศักดิ์ จุฑะหงษ์ นายทหารคนสนิทของหัวหน้าคณะ

๓. นายทวี ตะเวทีกุล อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่าง

ประเทศ

๔. พลเรือตรี แชน ปัจจุสานนท์ รองเสนาธิการทหารเรือ

๕. พันเอก สุรจิต จารุเศรณี รองเสนาธิการทหารบก

๖. พันเอก เนตร เขมะโยธิน รองเสนาธิการทหารบก

๗. นาวาอากาศโท ทวี จุลทรัพย์ นายทหารฝ่ายเสนาธิการ

ทหารอากาศ

๘. พันตรี เข้ม (คร.ป๋วย อึ้งภากรณ์) เป็นผู้แทนและเจรจาการ

๑๐ หนังสือรายงานการเจรจาจากหัวหน้าคณะผู้แทนไทย พลโท ศักดิ์
 เสนาณรงค์ ถึงนายกรัฐมนตรี ที่พิเศษ ๒/๒๔๔๔ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๔๔ เอกสาร
 ของแผนกเก็บ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี แฟ้มข้อตกลงระหว่างไทยกับทางการ
 ทหารสหประชาชาติที่เมืองแคนดี

คณะผู้แทนไทยที่รัฐบาลคัดเลือกให้ไปเจรจากับอังกฤษครั้งนี้ จึงล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้มีส่วนร่วมอยู่ในขบวนการเสรีไทยดำเนินการใต้ดินติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรระหว่างสงครามมาแล้วทั้งนั้น แม้ว่าส่วนมากจะปฏิบัติงานอยู่ภายในประเทศ แต่ที่ทราบเรื่องราวของงานใต้ดินเป็นอย่างดี สำหรับพลโทหลวงเสนาณรงค์นั้น ในตอนเริ่มแรกของสงคราม มีตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการกองพลทหารบกที่ ๕ (ที่นครศรีธรรมราช) เคยสู้รบตามหนทางกองทหารญี่ปุ่นซึ่งยกพลขึ้นบกตามจุดต่าง ๆ ในภาคใต้^{๑๑} เมื่อเช้าวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ อย่างทรหดสมเกียรติของชายชาติทหารจนกระทั่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด^{๑๒} ได้ออกคำสั่งให้หยุดยิงในตอนสายวันเดียวกัน จึงจำต้องยอมปฏิบัติตามคำสั่งและนโยบายของรัฐบาลในเวลานั้น ด้วยการศึกษาเลือกบุคคลที่ประกอบเป็นคณะผู้แทนรัฐบาลดังกล่าวนี้ ประเทศไทยก็หวังว่าจะทำให้ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากฝ่ายสัมพันธมิตรในการเจรจา

คณะผู้แทนไทยเดินทางไปถึงเมืองแคนดี เกาะลังกา เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยเครื่องบินพิเศษของกองบัญชาการสัมพันธมิตร แล้วเดินทางไปริเวอร์เดลด (Riverdale) ซึ่งทางราชการอังกฤษจัดให้เป็นที่พักของคณะผู้แทนไทย คำวันนั้น นายแม็คเค็นซี (Mr. Mackenzie) หัวหน้าหน่วย ๑๓๖ ได้จัดงานเลี้ยงอาหารค่ำแก่คณะผู้แทนไทย

^{๑๑} คืนวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๔๘๔ กองทัพเรือญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่ลองชลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี (บ้านดอน) ปัตตานี ประจวบคีรีขันธ์ และบางปู ทหารและยุวชนไทยได้เข้าขัดขวางต่อสู้กันจนถึงตอนสายของวันรุ่งขึ้น ที่ปัตตานีไทยเสียทหารประมาณหนึ่งกองพัน สำหรับที่กรมแคนตะวันออก ทหารบกญี่ปุ่นเข้ามาทางวัดนา จริโยประเทศพระตะบอง และวิบูลสงคราม จากประกาศของทางการ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔

^{๑๒} จอมพล ป. พิบูลสงคราม

วันรุ่งขึ้น งานของคณะผู้แทนไทยก็เริ่มขึ้นตามกำหนดการที่ทางอังกฤษได้จัดเตรียมไว้คือ เจ้าหน้าที่หน่วย ๑๓๖ นำคณะผู้แทนไทยไปเยี่ยมกองบัญชาการกองทัพใหญ่สัมพันธมิตรภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เสนาธิการกองทัพใหญ่อังกฤษเป็นผู้ต้อนรับ เสร็จแล้วหัวหน้าคณะผู้แทนได้ไปเยี่ยมคำนับ พลเอก เซอร์วิลเลียม สลิม แม่ทัพบกในตอนบ่ายหัวหน้าคณะให้สัมภาษณ์ผู้แทนหนังสือพิมพ์^{๑๓} ต่อจากนั้น ทางภาษาอังกฤษก็จัดให้ผู้แทนไทยแต่ละคนได้พบปะเจ้าหน้าที่แผนกต่าง ๆ ของกองบัญชาการ เพื่อสอบถามข้อควาบางประการที่อังกฤษต้องการทราบเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินการปลดอาวุธญี่ปุ่น ในตอนค่ำ O.S.S. สหรัฐฯ จัดการเลี้ยงอาหารค่ำแก่คณะผู้แทนไทย ในวันนั้น เหตุการณ์ได้ผ่านไปด้วยดี บรรยากาศทั่ว ๆ ไปเต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพทั้งสองฝ่าย^{๑๔}

ครั้นวันที่ ๔ กันยายน ในตอนเช้า คณะผู้แทนไทยได้ถูกนำไปพบกับเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกกองทัพบก และในตอนเช้าวันนั้นเองเจ้าหน้าที่หน่วย ๑๓๖ ก็ได้้นำร่างความตกลง ๒๑ ข้อระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลอังกฤษ ซึ่งจะมีการลงนามกันในตอนบ่ายวันนั้น หลังจากได้รับเชิญให้ไปรับประทานอาหารกลางวันร่วมกับพลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เมานท์แบตเตน แม่ทัพใหญ่สัมพันธมิตรภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แล้วมาให้คณะผู้แทนไทยดู มี

^{๑๓} การพบปะกับคณะหนังสือพิมพ์เพื่อให้สัมภาษณ์เมื่อ ๓ กันยายน ๒๔๘๔ บรรดาผู้แทนหนังสือพิมพ์พากันสนใจในเรื่องข่าวที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ฯ จะเป็นนายกรัฐมนตรีอนาคตของจอมพล ป. พิบูลสงคราม องค์การต่อต้านญี่ปุ่น (เสรีไทย) ฐานะทางเศรษฐกิจของไทย และความสามารถในอนาคตของไทยที่จะช่วยเหลือประเทศอื่นในเรื่องข่าวจากโทรเลขของคณะผู้แทนไทยฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๔๘๔ ถึง รุท (นายปรีดี พนมบงศ์) นายกรัฐมนตรี (นายทวี มุลมบก) และจิมป์ (พลโทซิด มันสิลปสินาคโยชารักษ์) รายละเอียดของการให้สัมภาษณ์ดูได้จากแฟ้มข้อตกลงระหว่างไทยกับทางการสหประชาชาติที่เมืองแคนดี เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน

สาระสำคัญส่วนนี้จะควบคุมกิจการของไทยทั่วไปทั้งสิ้น ทั้งทางการเมือง การทหาร และการเศรษฐกิจ ^{๑๕} อาทิจะเห็นได้จากข้อ ๑ ที่ให้ขุมเหล็กองค์การทหาร ข้อ ๔ รวมมีอีกมี สัมพันธ์มิตรฟองอากาศกรสงคราม ซึ่งหมายความว่าสัมพันธมิตร (อังกฤษ) จะเข้าร่วม จัดการควย ข้อ ๑๓ คำเป็นกรปกครองบ้านเมืองตามประสงค์ของสัมพันธมิตร (อังกฤษ) ข้อ ๑๖ มีผู้แทนทางทหารของสัมพันธมิตร เข้าจัดกำลัง จัดเครื่องมือเครื่องใช้ของกองทัพไทย ข้อ ๑๗ เข้าควบคุมการส่งออกนอกประเทศซึ่งข้าว ถั่วฝัก ยาง และไม้สัก ข้อ ๑๘ ให้ชาวแกสัมพันธมิตร และข้อ ๒๐ ควบคุมนโยบาย การเงิน การคลัง ของไทย ^{๑๖}

คณะผู้แทนไทยเมื่อได้พิจารณาพบข้อความในข้อตกลง ๒๑ ข้อนี้ผู้แล้วเห็นว่าไม่สามารถลงนามได้เพราะนอกอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ เพราะการที่รัฐบาลไทยในขณะนั้นแต่งตั้งคณะผู้แทนไทยมาเมืองแคนดี ก็เพื่อให้ความตกลง เฉพาะปัญหาการร่วมมือกับ ฝ่ายสัมพันธมิตรในทางการทหารเท่านั้น หนังสือมอบอำนาจให้แก่หัวหน้าคณะผู้แทนไทยก็ได้ระบุอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นปัญหาอื่นใดที่นอกเหนือจากการร่วมมือทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางเศรษฐกิจก็ดี การค้าก็ดี การเงินก็ดี และอื่น ๆ เป็นเรื่องที่คณะผู้แทนไทยไม่มีอำนาจที่จะตกลงได้ และเนื่องจากข้อตกลง ๒๑ ข้อนี้ กระทำกันในนามของฝ่ายสัมพันธมิตรในประเทศไทย ดังนั้นคำว่าฝ่ายสัมพันธมิตรย่อมไม่หมายถึง เฉพาะรัฐบาลอังกฤษประเทศเดียว

^{๑๕} เนตร เขมะโยธิน , งานไต่สวนของพันเอกโยธี บริษัทชนะการพิมพ์ จำกัด, พระนคร , พ.ศ. ๒๕๐๐, หน้า ๖๕๗ - ๖๖๕

^{๑๖} ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, แพร่พิทยา วิทยุบุรพา, พระนคร, ๒๕๐๘, หน้า ๔๘๔ - ๔๘๕

แต่จะต้องหมายถึงรัฐบาลสหรัฐฯ และจีนด้วย คณะผู้แทนไทยจึงสงสัยว่าในเรื่องนี้รัฐบาล
สหรัฐฯ ใดมีความเห็นชอบกับรัฐบาลอังกฤษแล้วหรือ จากความเคลงใจในเรื่องนี้คณะผู้แทนไทย
จึงเห็นพ้องกันว่า ควรจะหาทางสอบถามหน่วย O.S.S. ที่เมืองแคนดี จึงได้ตกลงให้
น.ท.ทวี จุลทรัพย์ ซึ่งเคยเป็นนายทหารติดต่อบริเวณชวามการเสรีไทยกับหน่วย O.S.S.
ระหว่างสงคราม กับนายทวี ตะเวทิกุล รีบไปพบ พ.อ. คัลลิน (Coughlin) หัวหน้า
หน่วย O.S.S. ภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กองบัญชาการทันที ทำให้ได้ทราบว่
ทางสหรัฐฯ ไม่รู้เรื่องนี้มาก่อนเลย เพิ่งทราบจากร่างข้อตกลงที่ฝ่ายไทยนำไปให้ดู และให้คำ
แนะนำว่าทางฝ่ายไทยควรขอเข้าเพื่อยอมลงนามในข้อตกลงนั้น จนกว่ารายงานที่รายงานไป
ทางกรุงวอชิงตันจะได้รับคำตอบเสียก่อน นอกจากนั้นแล้ว พ.อ. คัลลินยังได้ส่งวิทยุแจ้งไป
ให้ผู้แทนสหรัฐฯ คือ ร.อ. บาลเมอร์ที่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ ทราบด้วย ^{๒๗}

เมื่อได้ทราบเรื่องราวเช่นนี้จาก น.ท.ทวี จุลทรัพย์ และนายทวี ตะเวทิกุล
คณะผู้แทนไทยก็ได้พิจารณาร่างข้อตกลงอีกครั้งหนึ่ง ในที่สุดก็มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า
ในจำนวน ๒๑ ข้อนั้นมีอยู่เพียง ๕ ข้อเท่านั้นที่เกี่ยวกับการร่วมมือทางทหารซึ่งอยู่ในขอบเขต
หน้าที่ของผู้แทนไทย ที่อาจจะยอมลงนามตกลงด้วยฝ่ายอังกฤษได้

เนื่องจากใกล้เวลาที่คณะผู้แทนไทยจะต้องไปสมทบกับหัวหน้าคณะผู้แทนไทยและ
เลขาธิการคณะฯ ซึ่งไปพบ พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ ก่อนหน้าแล้ว จึงไม่มีเวลาที่จะปรึกษากัน
หรือในเรื่องนี้กันมากนัก เพราะตามกำหนดการของวันที่ ๔ กันยายน คณะผู้แทนไทยทั้งหมด
จะต้องไปพบ พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ แม่ทัพใหญ่สัมพันธมิตรภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ณ "King's Pavillion" เพื่อร่วมรับประทานอาหารกลางวันก่อนการประชุมลงนามในข้อ
ตกลง ๒๑ ข้อ

การประชุมในวันนั้นจึงเริ่มขึ้นเมื่อ ๑๔.๐๐ น. หัวข้อในการประชุมคือ ข้อตกลง
ลงเบื้องต้นทางการทหาร ผู้เจ้าประชุมฝ่ายไทยมี พลโท สักดิ์ เสนาณรงค์ นายทวี ตะเวทิกุล
พลเรือตรี แชน บัจจุสานนท์ และพันตรีเข้ม (กร.บัว อังกากรณ์) ฝ่ายอังกฤษมี พลเรือเอก

ลอร์ด หลุยส์ ซึ่งเป็นประธานของที่ประชุม และมีแม่ทัพภาค ๓ คนคือ พลเอก เซอร์ วิลเลียม สลิม แม่ทัพภาคพื้นดิน พลอากาศเอก เซอร์ คีร์ ปาร์ค แม่ทัพอากาศ พลเรือตรี ซี.อี. คัททลาส-เพนแนนท์ แม่ทัพเรือ กับนายเคนนิง ที่ปรึกษาฝ่ายการ เมืองของ ลอร์ด หลุยส์ นอกจากนั้น พันเอก คัทลิน ได้เข้าประชุมด้วยในฐานะผู้แทนฝ่ายสหรัฐฯ สำหรับ คณะผู้แทนไทยที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมคือ พันเอก สุรจิตร จารุเทวณี พันเอก เนตร เฉเม-โยสิน และนาวาอากาศโท ทวี จุฬหทัย คอยอยู่ข้างนอก

พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ แถลงเมื่อเปิดประชุมว่า มีภาระกิจอยู่เพียงเล็กน้อยที่เหลืออยู่ซึ่งผู้แทนไทยจะต้องปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไป เพื่อประเทศทั้งสองจะได้กลับคืนสู่ ความสันติ และว่าคณะผู้แทนไทยก็ได้พิจารณาปัญหาในเบื้องต้นกับฝ่ายเสนาธิการของอังกฤษ แล้ว จึงหวังว่าวัตถุประสงค์ที่ได้เชิญคณะผู้แทนไทยมายังแคนคิงจะเป็นผลสมความมุ่งหมาย และหวังว่าหัวหน้าคณะผู้แทนไทยคงจะลงนามในสัญญาข้อตกลงทางการทหาร เบื้องต้น กล่าว จบที่บนร่างข้อตกลง ๒๖ จอมานให้หัวหน้าคณะผู้แทนไทยลงนาม ๑๘

เมื่อ พลโท สก็๊ต เสนาณรงค์ รั้งมาแล้ว ก็ได้ปรึกษานาวารือกับนายทวี ตะเวทีกุล ที่ปรึกษาฝ่ายการ เมืองและกฎหมาย และพลเรือตรี แชน ปัจจุบันนนท์ รวมทั้งพันตรี เชม (ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์) เลขาธิการ คณะผู้แทนไทยนารือก็ได้อยู่พักหนึ่งแล้วหัวหน้าคณะผู้แทน ไทยก็แจ้งแก่พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ โดยผ่านพันตรี เชม เลขาธิการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ตามร่างข้อตกลง ๒๖ ข้อของอังกฤษ คณะผู้แทนไทยซึ่งได้รับเอกสาร เมื่อเข้านี้เอง ฉะนั้น จึงมีเวลาน้อยมากที่จะพิจารณา แต่อย่างไรก็ตามได้อ่านดูหลายเที่ยวแล้วและรู้สึกว่ามีหลายข้อ ซึ่งนอกเหนืออำนาจหน้าที่ที่หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้รับมอบอำนาจมาจากหนังสือมอบอำนาจของ

๑๘ จากบันทึกรายงานการประชุมของ ร.อ. เฉลิมศักดิ์ จุฑะพงส์ นายทหาร คนสนิทของหัวหน้าคณะ เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี ห้ามข้อตกลงระหว่างไทยกับทางการทหารสหประชาชาติที่เมืองแคนคิง

รัฐบาลไทย ครั้นแล้ว พันตรีเซ็มก็อ่านหนังสือมอบอำนาจซึ่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ในแกตลโห สักคี เสนาณรงค์ ในฐานะเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย เป็นภาษาอังกฤษให้แก่ที่
ประชุมฟัง ๑๙

เมื่ออ่านจบแล้ว พันตรีเซ็ม เลขาอนุกรรมการคณะผู้แทนไทยก็อ่านหนังสือมอบอำนาจ
ฉบับนั้นมอบให้พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ รับไปดู แล้วส่งต่อไปให้นายเคนนิ่งที่ปรึกษาฝ่าย
การเมืองของลอร์ด หลุยส์ ในขณะที่นั้นสีหน้าของแม่ทัพใหญ่อังกฤษเปลี่ยนแปลงไปอย่าง
เห็นได้ชัด ผู้แทนอังกฤษทุกคนอาจนึกไม่ถึงว่าการณ์จะเป็นไปในรูปนี้ และรู้สึกผิดหวังอยู่
ที่เกี่ยว พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ จึงถามหัวหน้าคณะผู้แทนไทยว่าต้องการเวลาที่จะ
พิจารณาร่างข้อตกลงบางใหม่ ถ้าต้องการจะจัดให้มีการประชุมภายหลังอีก หัวหน้าคณะ
ผู้แทนไทยก็ยืนยันว่าไม่มีอำนาจพิจารณาตกลงในปัญหาที่ปรากฏในข้อสัญญาฉบับนี้ได้ มีอำนาจ
แต่เพียงปรึกษาหารือในทางการทหารซึ่งครอบคลุมสถานการณ์ปัจจุบันเท่านั้น ไม่ใช่ในนโยบาย
ที่มีผลเป็นเวลานานเกี่ยวกับการเมือง พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์พยายามชี้ให้เห็นว่า
จะมีการเข้าใจผิดกันบ้างในคำว่า "Military measures" ในระหว่างสงครามและ
ในสมัยการปกครองอย่างทหารซึ่งจัดขึ้นหลังสงคราม ทั้งนี้เพราะกิจการทหารนั้นเป็นกิจการ
ที่กว้างขวางมาก ไม่ใช่เพียงแต่เกี่ยวกับกำลังกองทัพ การรักษาความสงบเรียบร้อยเท่านั้น
ยังรวมทั้งการ เศรษฐกิจของประเทศด้วย ๒๐ แต่อย่างไรก็ตาม พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์

๑๙ รายละเอียดหนังสือมอบอำนาจฉบับนี้ดูได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๓

๒๐ บันทึกรายงานการประชุมครั้งที่ ๔ ของ ร.อ. เจลิมสักคี จูระพงษ์ นายถาวร
คนสนิทของหัวหน้าคณะ ประชุมเมื่อวันอังคารที่ ๔ กันยายน ๒๔๘๔ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ
พลับพลาหลวงที่เมืองแคนดี เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการ
รัฐมนตรี แฟ้มข้อตกลงระหว่างไทยกับทางการทหารสหประชาชาติที่เมืองแคนดี

ก็ยอมรับทราบว่า พลโท ศักดิ์ เสนาณรงค์ หัวหน้าคณะผู้แทนไทยมีอำนาจจำกัดในการนี้และตั้งคำถามว่า ถ้าเช่นนั้นทางฝ่ายไทยพร้อมที่จะลงนามได้เมื่อใด หัวหน้าคณะผู้แทนไทยตอบไปว่าจะต้องรอคำสั่งมอบอำนาจจากรัฐบาลเสียก่อน แต่จะให้ลงนามตามข้อตกลงในเวลาี่แล้ว ก็มีอำนาจที่จะตกลงได้เพียง ๒ ข้อที่เกี่ยวกับการร่วมมือในทางการทหาร เท่านั้น ส่วนอีก ๑๕ ข้อนั้นจะตกลงได้เมื่อได้รับมอบอำนาจจากรัฐบาลแล้วเท่านั้น พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ ไรด์ให้หัวหน้าคณะผู้แทนไทยรีบดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเร็วที่สุด เนื่องจากไม่มีเวลาที่จะรออยู่ในแคนดีไคานันักเพราะจะต้องรีบเดินทางไปประเทศพม่าและในดินแดนอื่น ๆ ซึ่งมีภาระกิจที่จะต้องทำเนื่องจากการบุลิสสงครามในดินแดนต่าง ๆ หลายแห่ง ในที่สุดตกลงกันว่า จะแยกข้อความตกลงเป็น ๒ ฉบับ กล่าวคือ ฉบับที่ ๑ มีข้อตกลงเกี่ยวกับการทหาร ๒ ข้อ คือ ข้อ ๑-๒-๓-๔-๑๐ และ ๑๑ ซึ่งคณะผู้แทนไทยสามารถจะลงนามได้ในวันรุ่งขึ้น ส่วนอีก ๑๕ ข้อนั้นให้ทางฝ่ายไทยรีบหารือไปทางรัฐบาลไทยโดยด่วน แต่อย่างไรก็ตามจะต้องตกลงกันให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วภายในวันที่ ๔ กันยายน ๑๙๔๔ เพราะแม่ทัพใหญ่จะต้องเดินทางจากแคนดีในวันที่ ๕ ฉะนั้น การประชุมในวันนั้นจึงไม่มีการลงนามในข้อตกลงกันอย่างใดเลยเพราะจะต้องเตรียมการจัดร่างข้อตกลงเสียใหม่ โดย นายเคนนิงจะจัดทำหนังสือสัญญาขึ้นเป็น ๒ ฉบับถึงกล่าวข้างต้น การประชุมได้ยุติลงโดยฝ่ายอังกฤษไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง ๒๐

เมื่อกลับมาถึงที่พัก คณะผู้แทนไทยได้ปรึกษาหารือกันอีกครั้งและลงมติเป็นเอกฉันท์ว่า หนทางที่ดีที่สุดที่ควรกระทำก็คือ รีบส่งโทรเลขรายงานไปยังรัฐบาลในคอนคัววันที่ ๔ และให้หัวหน้าคณะผู้แทนไทย นายทหารคนสนิท และเลขานุการจะอยู่ที่แคนดีต่อไปเพื่อติดต่อกิจการกับฝ่ายอังกฤษ ส่วนคนอื่น ๆ คือ พลเรือตรี แชน ยัจจุสานนท์ นายทวีตะเวติกุล พันเอก สุรจิต จารุเสถียร และพันเอก เบตร เชนะโยธิน ให้เดินทางกลับไปรายงานรายละเอียดต่อรัฐบาลโดยด่วน เพราะการโต้ตอบทางวิทยุนี้ย่อมไม่สะดวกและ

ไม่สามารถจะชี้แจงให้รัฐบาลทราบถึงความคันลึกหนามบางบางประการได้ เนื่องจากจะต้อง
ส่งยานสถานีวิทยุหน่วย ๑๓๖ ของอังกฤษ

คณะผู้แทนไทยออกเดินทางจากแคนดีในเช้าวันที่ ๕ กันยายน โดยเครื่องบินที่
อังกฤษจัดหาไปให้ที่แคลคัตตาครั้งหนึ่ง รุ่งเช้าวันที่ ๖ ก็เดินทางต่อไปถึงสนามบินคอนเยียง
ในคอนเยียงวันเดียวกัน พอลงจากเครื่องบินผู้แทนไทยทั้ง ๔ คน ก็รีบเดินทางไปทำเนียบทำข้าง
ซึ่งเป็นที่พักของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย
ภายในประเทศ ผู้ทรงอิทธิพลอยู่เบื้องหลังรัฐบาลของนายทวี บุณยเกตุ นายกรัฐมนตรีในสมัย
นั้น ๒๒

เมื่อไปถึงทำเนียบทำข้างบุคคลสำคัญหลายคนรวมทั้งนายปรีดี พนมยงค์ กำลัง
ประชุมปรึกษาหารือกันอยู่ในห้องรับแขกของตึกชั้นบน ๒๓ คณะผู้แทนไทยได้ชี้แจงรายละเอียด
ให้บุคคลเหล่านั้นทราบ ต่อจากนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้สั่งให้นายทวี ทะเวติกุล รีบไปชี้แจง
ต่อสภาผู้แทนราษฎรซึ่งขณะนั้นกำลังเปิดประชุม เกี่ยวกับข้อตกลง ๒๑ ข้อนั้นอยู่เช่นกัน ทั้งนี้
เพราะรัฐบาลเองก็ไม่สามารถตกลงได้จึงจำต้องเสนอขออนุมัติต่อสภาผู้แทนราษฎร ๒๔

๒.๑.๒ สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาข้อเรียกร้องของอังกฤษ

การประชุมสภาผู้แทนราษฎรในค่ำวันนั้น รัฐบาลได้ชี้แจงเหตุผลและ
ความจำเป็นที่ไทยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ภายใต้สถานการณ์ที่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าสหรัฐฯ จะได้
ความสนับสนุนประเทศไทยในเรื่องนี้หรือไม่ และทหารอังกฤษก็กำลังจะเดินทางเข้ามาใน

๒๒ เนตร ฆะมะโยชิน, งานไต่สวนของพันเอกโยชิ, หน้า ๖๔๐-๖๔๔

๒๓ ทราบจากโทร เอรายงานของคณะผู้แทนไทยเมื่อค่ำวันที่ ๕ กันยายน
พร้อมทั้งทราบรายละเอียดในข้อตกลง ๒๑ ข้อจากร้อยเอกโฮเว็ค ปาลเมอร์ ผู้แทนหน่วย
๐.ร.ร. ประจำกรุงเทพฯ โดยพันเอก ศิวิน หัวหน้าหน่วย ที่แคนดีมีวิทยุกล่อม
เพื่อให้นำเสนอ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

๒๔ คีเรด อัมมาน หน้า ๔๕๕

ประเทศไทย เพื่อปลดอาวุธญี่ปุ่น ^{๒๕} บรรยากาศของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันนั้น เครื่อง
เกรีย๊คและ เกราะสลค มีสมาชิกผู้แทนราษฎรหลายคนที่สุดขึ้นอภิปรายควยน้ำตานองหน้า หลายคน
คนที่เกราะจนหุดไม่ออก และท้ายที่สุดก็จำต้องอนุมัติให้ลงนามได้ แต่ให้บันทึกไว้เป็นประวัติ-
ศาสตร์ว่า จำต้องยอมอังกฤษ เพราะถูกบังคับไม่ใช่ยินยอมโดยสมัครใจ ^{๒๖}

วันที่ ๙ กันยายน ๒๔๘๘ นายทวี บุญยเกตุ นายกรัฐมนตรีได้ส่งโทรเลขตอบ
ไปยังหัวหน้าคณะผู้แทนไทยที่แคนดีเพื่อมอบอำนาจให้ลงนามในข้อตกลง ๒๑ ข้อได้ โดยได้
เหตุผลว่าผู้สำเร็จราชการฯ และคณะรัฐมนตรี ได้ตรวจดูข้อความเหล่านั้นโดยรอบคอบแล้ว
ลงความเห็นว่าเป็นสิ่งที่สมควรที่สุดแล้วภายใต้เหตุการณ์เช่นนี้ ^{๒๗}

มีข้อน่าสังเกตว่า ในการทำสนธิสัญญาทางทหารกับอังกฤษในครั้งนี้ อังกฤษได้
เรียกร้องเพิ่มเติมให้ไทยกลับไปเรียกชื่อประเทศว่า "สยาม" ดังเดิม ^{๒๘} ทั้งนี้เพราะชื่อ
ประเทศไทย ซึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม นำมาใช้แทนชื่อประเทศสยามเมื่อ ๒๔ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๘๒ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อจะกระตุกความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม จึงไม่เป็นที่พอใจ
ของอังกฤษ และพิจารณาข้อนี้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของผู้นิยมขยายดินแดน เรียกร้องดินแดนที่
เสียไปแล้วกลับคืน คึกขันมาเพื่อบ่งถึงพลเมืองพุกไทยในรัฐฉาน (Shan state) ซึ่งอยู่

^{๒๕} ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ กองทหารอังกฤษได้เข้ากัน
ตะบอยเข้ามาในประเทศไทย, ดู F.C. Jones, and others, The Far East
1942-1946, (London : Royal Institute of International Affairs, 1950,
p. 226

^{๒๖} รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘

^{๒๗} เอกสารแนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี
แนบข้อตกลงระหว่างไทยกับทางการทหารสหประชาชาติที่เมืองแคนดี

รายละเอียดเกี่ยวกับโทรเลขฉบับนี้ ดูได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๘

^{๒๘} The term of the military agreement used "Siam" as the
country's name throughout

ในปกครองของอังกฤษ^{๓๙} เมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๔ รัฐบาลไทยโดยอ้อมปฏิบัติ
 ความขอเรียกร้องนี้โดยออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้คำว่า "ประเทศสยาม" และ "คนสยาม"
 แทนคำว่า "ประเทศไทย" และ "คนไทย" แต่ในการพูดแล้วประชาชนก็ยังคงเรียกตัวเอง
 ว่า "คนไทย" ต่อไป^{๓๐}

^{๓๙} ประชาชนในรัฐบาลเรียกตัวเองว่าไทยมานานแล้ว ภายหลังจากการปฏิวัติ
 เดิกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ อันนำไปสู่การขึ้นมาใช้อำนาจของกลุ่มที่ได้
 รับการศึกษามาก่อนแล้ว ลัทธิชาตินิยมไทยก็ดำเนินไปโดยประชาชนได้รับการกระตุ้น
 อยู่เสมอด้วยเสียงเพลงให้ระลึกถึงพี่น้องไทยที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนต่างชาติ และ
 เพื่อเป็นการส่งเสริมจิตใจประชาชนทั่วประเทศที่พูดภาษาไทยให้มีความรู้สึกทางชาตินิยม
 เพื่อความคงอยู่เป็นประเทศ รัฐบาลจึงได้ประกาศเมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๒ ซึ่งตรงกับ
 วันชาติ ให้เรียกชื่อประเทศว่า "ประเทศไทย"

ในอังกฤษตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นต้นมา ไม่มีนักเขียน
 คนใดใช้ชื่อนี้เรียก ทั้งนี้เพราะรัฐบาลอังกฤษได้ประกาศว่าประเทศไทยจะได้รับการรู้จักใน
 อังกฤษว่า "ประเทศสยาม" ดู Hansard, Parliamentary Debates, Vol. 377
 p. 2099

^{๓๐} The United States was subsequently notified of this
 reversion See Department of State Bulletin, (September 23, 1945) p. 436

ตามความจริงแล้วคนไทยส่วนมากไม่ค่อยรู้สึกเป็นกังวลกับการเปลี่ยนแปลง
 แปลงครั้งนี้เท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะก่อนหน้านี้ไม่เคยมีการเรียกประเทศนี้ว่า "ประเทศสยาม"
 หรือ "ประเทศไทย" เลย คำที่ใช้เรียกกันบ่อยครั้งก็คือ "เมืองไทย" มีนักชาตินิยมบางคน
 เท่านั้นที่ต้องการเรียกตัวเองว่า "คนไทย" และเรียกประเทศว่า "ประเทศไทย" ทั้งนี้เพราะ
 คำว่า "ไทย" นี้ได้มีความหมายแคบเฉพาะชื่อประชาชนเท่านั้น แต่มีความหมายว่า "อิสระ"
 ทั่วๆ ทั่วๆ เหนือตัวเองเมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับมามีอำนาจอีกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑ จึง
 ได้ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญในขณะนั้น เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นประเทศไทย ในเดือนพฤษภาคม
 พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้มีการประกาศเปลี่ยนอย่างเป็นทางการและใช้มาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

๒.๑.๓ สหรัฐฯ เข้าแทรกแซงการเจรจาที่เมืองแคนดี

ในที่สุดข้อตกลง ๒๑ ข้อนี้ก็มิได้มีการลงนามกันที่เมืองแคนดี ทั้งที่ทางรัฐบาลไทยได้ยื่นบอมและมอบอำนาจให้แก่ พลโท กักคี่ เสนาณรงค์ หัวหน้าคณะผู้แทนไทยแล้ว และทั้ง ๆ ที่พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ฯ ได้คาดคั้นอย่างหนักแน่นว่าจะต้องตกลงกันให้ได้ก็ขาดภายในวันที่ ๔ กันยายน ๒๔๔๔ และแม้กระทั่งการแบ่งข้อตกลง ๒๑ ข้อ เป็น ๒ ฉบับ คือฉบับที่ ๑ มี ๖ ข้อ ฉบับที่ ๒ มี ๑๕ ข้อ ซึ่งในการประชุมที่หัวเขียบแม่น้ำโขงตกลงว่าจะลงนามข้อตกลงฉบับที่ ๑ ในวันที่ ๕ กันยายน ๒๔๔๔ คือวันรุ่งขึ้นหลังจากการประชุมก็หาได้มีการลงนามกันไม่ ต้องเลื่อนไปเป็นวันที่ ๔ กันยายน ๒๔๔๔ และข้อตกลงก็ลดเหลือ ๔ ข้อ แทนที่จะเป็น ๖ ข้อ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะรัฐบาลสหรัฐฯ ได้รับประท้วงรัฐบาลอังกฤษว่า ร่างที่ยื่นต่อไทยนี้ ทำในนามสันตนิมิตร์ ฉะนั้น รัฐบาลสหรัฐฯ จำต้องได้รับคำปรึกษา รัฐบาลสหรัฐฯ ไม่ยอมรับรูความ ในขณะเดียวกันผู้แทนสหรัฐฯ ได้แจ้งกับฝ่ายไทยว่าไทยยังลวงลวงไปไว้อีกไม่ได้ เพราะสหรัฐฯ กำลังประท้วงอังกฤษอยู่

เมื่อได้รับการประท้วงจากสหรัฐฯ ทางอังกฤษตื่นเต้นมากและยอมอย่างขอไปทีว่า นายพลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ฯ ทำเกินหน้าที่ ^{๓๑} หลังจากนั้นสหรัฐฯ ก็ส่งผู้สังเกตการณ์ทางการทูตไปยังเมืองแคนดี อังกฤษจึงจำต้องพิจารณาแก้ไขข้อตกลงบางประการเสียใหม่ รัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอนกำชับให้พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ฯ รอรับคำสั่งจาก รัฐบาลเสียก่อนที่จะดำเนินนโยบายทางการ เมืองใด ๆ ลงไป ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อเช่นนี้ การชักแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจผู้ชนะทำให้สถานะของประเทศไทยกระเตื้องขึ้นบ้าง ประวัติศาสตร์เมื่อร้อยปีมาแล้ว ในสมัยที่อังกฤษกับฝรั่งเศสแข่งกัน

^{๓๑} เนตร เขมะโยธิน, หน้า ๘๐๓-๘๐๔

ศาลาพานิตยในตะวันออกไกลก็ชำระขมขื่นเองก็กรังหนึ่ง ^{๓๒}

^{๓๒} John Carter Vincent, "The Post-War Period in the Far East," The Department of State Bulletin, XIII, No.330 (October 21, 1945); pp.646 - 648

กล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนนี้ว่า At this stage, Thailand's foreign policy became clear : the British were to be played off against the United States in 1945, as she had previously sought to play off Britain against France in 1893. For her part, the United States regarded Thailand, at the stage, as a base for further Communist aggression, as Russia had regarded her as a base for Japanese aggression in 1907. In general, the United States' policy was to see that an "open door" principle functioned in Thailand. The foreign economic policy of the United States has been primarily aimed at preserving the freedom of access to those materials which are essential to the maintenance of the economic strength of the United States. Consequently, in order to maintain non-discriminatory access in Thailand, the United States was forced to bring pressure to bear upon Britain to release her monopoly and control over Thailand's economy. U.S. Department of State Bulletin, XV, No.391 (December 29, 1946), p.1186. ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ต่อไปว่า The United States concluded quadripartite negotiations with Britain, Australia and Thailand for the procurement of Thai tin. By this agreement, Thai stockpiles of tin concentrates and new production of concentrates would be purchased in equal amounts by the United States and Britain.

๒.๑.๔ อังกฤษเปลี่ยนท่าทีต่อไทย

พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เมื่อได้รับคำสั่งจากทางลอนดอน เช่นนี้จึงตกลงยินยอมให้เลื่อนการพิจารณาฉบับที่ ๒ ไปจนกว่าจะได้เปิดการเจรจาที่ใหม่ ทั้ง ๆ ที่ขณะนั้นทางกรุงเทพฯ ได้มอบอำนาจมาให้คณะผู้แทนไทยลงนามได้ความข้อตกลงฉบับที่ ๒ ก็ความ หายที่สุดได้มีการลงนามในข้อตกลงทางทหารชั่วคราวฉบับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๔๔๔ โดยได้แก้ไขข้อเรียกร้องให้ลดหย่อนลง และให้เหลือเพียง ๔ ข้อ มีสาระสำคัญว่า รัฐบาลไทยตกลงที่จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่บรรดาเชลยศึก และผู้ถูกกักกัน โดยจะออกค่าใช้จ่ายในการจัดหาอาหาร เสื้อผ้า ยา การอนามัย และการขนส่งให้มีจำนวนเพียงพอ ด้วยการปรึกษากับเจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร และจะให้ความร่วมมือในการปลดอาวุธกำลังทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย ในการร่วมมือกันนี้รัฐบาลไทยพร้อมที่จะมอบให้แก่เจ้าหน้าที่ของฝ่ายสัมพันธมิตร ได้ใช้เกี่ยวแก่ กองทัพเรือ กองทัพบก และกองทัพอากาศ พร้อมด้วยหาเรือ สนามบิน สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องใช้ทางคมนาคม อาวุธและคลังหุ้กชนิดตามที่ระบุนอกจากนี้รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างบนดิน และคลังสัมภาระอื่น ๆ ตามแต่เจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรจะไ้แจ้งความประสงค์เป็นครั้งคราว เพื่อให้สะดวกแก่การพักอาศัยสำหรับหน่วยทหาร และกับสัมภาระตามแต่แม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะพิจารณาเห็นว่าจำเป็น เพื่อประโยชน์แก่การทหารและฝ่ายสัมพันธมิตร ^{๓๓}

๒.๑.๕ คณะผู้แทนไทยยังท่าทีฝ่ายอังกฤษเกี่ยวกับการระงับสถานะสงครามกับไทย

การส่งคณะผู้แทนไทยฝ่ายทหาร ไปเจรจากับอังกฤษที่แคนดีภายหลัง

^{๓๓} เอกสารของแผนกเก็บส่วนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แห่งเรื่องข้อตกลงระหว่างไทยกับทางการทหารสหประชาชาติที่เมืองแคนดี รายละเอียดเกี่ยวกับสนธิสัญญาฉบับนี้ ดูได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๔

การขบขันของผู้ป่วนในครั้งนี้ จึงมีไม้การทกลงในเรื่องราว เมืองแต่อย่างใด คงมีแต่การ
ตกลงกันในเรื่องการทหาร เช่น ตกลงกันว่าจะไม่ใช่คำว่าสงครามสัมพันธมิตร เข้าไป
"Occupation" ประเทศไทยเป็นต้น ^{๓๔} และไม้การลงนามกันแต่เฉพาะในเรื่องการ
ทหารเท่านั้น ถึงรายละเอียดปรากฏอยู่แล้วนั้น และเพื่อเป็นการหยั่งถึงความมุ่งหมายแนว
ทางที่ฝ่ายสัมพันธมิตร โดยเฉพาะอังกฤษจะปฏิบัติคือไทยในทางการ เมืองในอนาคตอย่างไร
เมื่อ ๖ กันยายน ๒๔๘๔ พลโท สักดิ์ เสนาณรงค์ หัวหน้าคณะผู้แทนไทยจึงแจ้งความจำนง
ใคร่ขอพบไปยังนายเคนนิ่ง หัวหน้าที่ปรึกษาทางการ เมืองประจำกองบัญชาการ กองทัพใหญ่
ฝ่ายสัมพันธมิตรว่า จะให้พบเพื่อสนทนาเป็นการส่วนตัวได้ ๗ ที่ใด ซึ่งนายเคนนิ่งก็แจ้งมาว่า
มีความยินดีที่จะมาพบกับหัวหน้าคณะฯ ด้วยตนเองที่รีเวอร์ เกลซึ่งเป็นที่พักของฝ่ายไทย เวลา
๑๖.๐๐ น. ของวันนั้น

ครั้นถึงเวลานั้น นายเคนนิ่งก็มาถึงและได้สนทนาเป็นการส่วนตัวกับ พลโท สักดิ์
เสนาณรงค์ หัวหน้าคณะผู้แทนไทย โดยมีเลขานุการ (ดร. ป๋วย) ร่วมอยู่ด้วย หัวหน้าคณะฯ
ได้พยายามสอบถามจากนายเคนนิ่งถึงท่าทีของอังกฤษที่มีต่อประเทศไทยในต่าง ๆ โดย
เฉพาะอย่างยิ่ง ความต้องการของอังกฤษที่จะลงโทษประเทศไทยที่ได้ประกาศสงครามกับ
อังกฤษในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งจะเห็นได้จาก การตั้งคำถามของหัวหน้าคณะ
ผู้แทนไทยเป็นพยานเปรียบเทียบเชิงขบขันว่า "ประเทศไทยในขณะนี้เปรียบได้กับเด็กที่ชน
ได้กระหว่าความผิดลงไปแล้ว จึงมีความร้อนใจใคร่จะทราบว่าจะปฏิบัติอย่างไร จึงจะพ้นความ
ผิดโดยเร็วที่สุด" ซึ่งก็ได้รับคำตอบจากนายเคนนิ่งว่า "คงจะไม่ถูกลงโทษรุนแรงนักเพราะ
ไทยเป็นเด็กขึ้นมาแต่กำเนิดเวลานี้เขาเองก็รอหังคำสั่งจากลอนดอนอยู่ เมื่อทางลอนดอน
ตกลงอย่างใดแล้ว ก็คงจะได้เชิญคณะผู้แทนทางการ เมืองและ เศรษฐกิจของไทยมาทำการ

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน

ตกลงกันที่นี้อีก ตอนนั้นไป เขาเชื่อว่า ความสงบสุขและสัมพันธ์ไมตรีก็จะกลับเข้าสู่ฐานะอย่าง เดิมทุกอย่าง ^{๓๕}

การสนทนาเป็นการส่วนตัวระหว่างหัวหน้าคณะผู้แทนไทยกับนาย เคนนิงในครั้ง นี้จึงนับว่าเป็นประโยชน์มาก ทำให้คณะผู้แทนไทยได้ทราบถึงท่าทีของฝ่ายอังกฤษที่ไม่ยอม ไทยง่าย ๆ อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะในตอนที่ว่า "ไทยเป็นเด็กดีมาแต่กำเนิด คงจะไม่ ถูกลงโทษรุนแรงนัก" คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า ในการเจรจาระงับสถานการณ์สงครามกับอังกฤษ ไทยจะคงเสียอะไรบางอย่างให้แก่อังกฤษเป็นการตอบแทนไทยที่รัฐบาล จอมพล ป. พิบูล-สงคราม ที่ได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ ซึ่งรัฐบาลของ ม.ร.ว. เส็นีย์ ฯ ก็ได้ตระหนักถึง ความผิดอันนี้และพร้อมที่จะรับโทษตามสัดส่วนของความผิดที่รัฐบาลไทยในระหว่างสงครามได้ กระทำไป เพื่อการกลับคืนสู่ความสัมพันธ์ปกติระหว่างไทย-อังกฤษต่อไป

๒.๒ การเจรจาระงับสถานการณ์สงครามกับอังกฤษ อินเดียน ที่เมืองแคนดีในสมัย รัฐบาล ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช

โลก้าวในตอนต้นแล้วว่า นายทวี บุณยเดคุ รับเป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๔ จนถึงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๔ เมื่อ ม.ร.ว. เส็นีย์ ฯ เดินทางกลับจากสหรัฐฯ จึงกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เพื่อเปิดโอกาสให้พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ^{๓๖} โดยนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้า-

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน

บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการสนทนากันระหว่างหัวหน้าคณะผู้แทนไทย กับนายเคนนิง คุ้ได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๒

^{๓๖} โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๔ และเนื่องจากมีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่ จึงกราบถวายบังคมลาออกเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๔๘๕ รัฐบาลชุดนี้มีอายุ ๓ เดือนกับ ๑๔ วัน คุ้ราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๖๒ ตอน ๘๒ หน้า ๘๘๗

อยู่หัวมีสาส์นไปแต่งตั้ง มีสาระสำคัญว่า โดยที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้ร่วมมือกับคนไทย
ต่อต้านฝ่ายอักษะและมีความสนิทสนมกับสหประชาชาติ (ประเทศสัมพันธมิตร) สามารถที่จะ
ส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับสหประชาชาติให้เจริญยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ จึง
ได้ปรึกษากับประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อหลีกเลี่ยงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรก็เห็นพ้องด้วย อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๖
ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงตั้งให้ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ดำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๔๘๔ เป็นต้นไป ^{๓๗}

นอกจากจะเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ต่างประเทศด้วย รัฐบาลนี้มีเรื่องสำคัญที่ต้องทำความตกลงกับฝ่ายสัมพันธมิตรสองเรื่องคือ
เจรจาระงับสถานะสงครามกับอังกฤษ และเจรจาสันติสัญญาทางไมตรีระหว่างไทยกับจีน ^{๓๘}

^{๓๗} เสนีย์ ปราโมช, "รายงานการเจรจาระงับสถานะสงครามกับบริเตนใหญ่",
ประชุมนิพนธ์, ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสวัสดิ์, พระนคร, ๒๕๐๘ หน้า ๑๓-๑๔.

รายละเอียดหนังสือแต่งตั้ง ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ดูได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๘

^{๓๘} ดีเรก ฉัยนาม หน้า ๔๔๓

เมื่อ ม.ร.ว. เสนีย์ มาถึงกรุงเทพฯ ยังไม่ทันจะได้มีการจัดตั้งรัฐบาล อังกฤษได้มาเร่งรัดให้ส่งคณะผู้แทนไทยไปเจรจากับแคนดีอีก^{๓๕} ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องรีบจัดตั้งรัฐบาลขึ้นโดยรีบด่วน เพื่อมอบอำนาจให้คณะผู้แทนไทยไปเจรจากับอังกฤษเกี่ยวกับการกลับคืนสู่ความสัมพันธ์ปกติระหว่างอังกฤษกับไทย รัฐบาลได้มอบตกลงและตั้งคณะผู้แทนประกอบด้วย

๑. หม่อมเจ้า วิวัฒนไชย ไชยบัณฑิตย์ ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี และ
กระทรวงการคลัง เป็นหัวหน้าคณะ
๒. พลโท พระยาอมัยสงคราม
๓. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๔. พันเอก ม.จ. ชิตชนก กฤษดาการ
๕. นาวาอากาศโท ม.จ. อุทัยเจติมลาภ วุฒิชัย
๖. นายกมลคีรี ศุภมงคล
๗. พันตรีป๋วย อึ้งภากรณ์ และ
๘. นายประหมัด บุรณศิริ

^{๓๕} อังกฤษมาบอกให้ไทยส่งคณะผู้แทนไทยไปแคนดีเมื่อ ๑๘ กันยายน ๒๔๘๔ และขอให้คณะผู้แทนไทยเดินทางไปในวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๘๔ จึงเป็นการบังคับไม่ได้ รัฐบาลไทยได้มีเวลาหุ้จถามอบหมายกับคณะผู้แทนไทยเสียเลย ทางไทยได้ขอเลื่อนกำหนดออกเดินทางไปเป็นวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๘๔ ระหว่างนี้ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีด่วน มอบหมายหลักการกว้าง ๆ ไปกับคณะผู้แทนไทยว่า อังกฤษเรียกร้องมาอย่างไรได้ประวิงไว้ก่อน และได้แจ้งให้สภา ฯ ทราบดีว่า ในการส่งคณะผู้แทนไทยไปเจรจากับอังกฤษนั้น จะได้ยึดหลักเอกราชเป็นข้อสำคัญ เพราะหัดที่รัฐบาลสั่งให้คณะผู้แทนไทยประวิงไว้ เพราะภายหลังได้ความว่า พอไปถึงแคนดี อังกฤษก็จะให้คณะผู้แทนไทยเห็นสัญญาที่เดียว อ้างเหตุผลว่าโดยที่เป็นการเห็นสัญญาแห่งสงคราม ฝ่ายไทยจะต่อรองไม่ได้ ดู ม.ร.ว. เสนีย์ ประจักษ์ "รายงานการเจรจาระงับสถานะสงครามกับบริเตนใหญ่" ประชุมนิพนธ์, ทางพิมพ์ว่าวกลี บำรุงสาส์น, ทรชนคร, ๒๕๐๔ หน้า ๓๒

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ คณะผู้แทนไทยได้รับร่างหัวข้อความตกลง (Head of Agreement) และภาคผนวก (Annex) จากคณะผู้แทนอังกฤษที่ لندن เพื่อให้พิจารณา ปรากฏว่าข้อกำหนดต่าง ๆ นี้ถือภาระอันหนักและความลำบากให้แก่ประเทศไทยยิ่งไปกว่าร่างความตกลง ๒๑ ข้อที่กล่าวมาแล้วข้างคนเสียอีก ๕๐ ข้อ เรียกร่องที่อังกฤษยื่นต่อคณะผู้แทนไทยคราวนี้มีทั้งหมดด้วยกัน ๕๑ ข้อ ๕๑ โดยทั่วไปก็คือสัญญา ๒๑ ข้อนั่นเอง แต่แจ้งเป็นรายละเอียดออกไป บางข้อที่เคยมีในสัญญา ๒๑ ข้อ เช่น เรื่อง คณะกรรมการทหารที่จะควบคุมการทหารของไทยถูกตัดออกไปเสีย บางข้อถูกแก้ไขเพิ่มเติมให้หนักยิ่งขึ้นไปอีก เช่น ในภาคผนวก ง. ข้อ ๑๑ ซึ่งตรงกับข้อ ๑๒ ในสัญญา ๒๑ ข้อ มีการขยายการควบคุมชาวตอลคไปจนถึงหนังสือพิมพ์ด้วย ซึ่งเดิมจำกัดเฉพาะวิทยุและการสื่อสารภายใน ที่หนักที่สุดคือ ภาคผนวกข้อ ๑๑ จ. เกี่ยวกับเขตจำกัด ซึ่งเมื่อเขตใดของตกเป็นเขตจำกัดแล้วเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตรกำหนดแล้ว ในเขตนั้นเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตรจะ

๕๐ เหตุหนึ่งที่ทำให้อังกฤษเพิ่มข้อเรียกร้อง ก็เพราะไม่พอใจที่ฝ่ายไทยนำเรื่องไปเปิดเผยให้สหรัฐ ฯ ทราบ เกี่ยวกับข้อเรียกร้อง ๒๑ ข้อของอังกฤษ

๕๑ รายละเอียดเกี่ยวกับสัญญา ๕๑ ข้อที่อังกฤษยื่นต่อคณะผู้แทนไทยคราวนี้ คู่มือจากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๔

เข้าบัญชาราชการบริหารทั้งหมด ซึ่งในข้อ ๑๓ แห่งสัญญา ๒๑ ข้อเดิมไม่มีว่าไว้ดังนี้
 ข้อนี้เองที่ทำให้เห็นว่าอังกฤษพยายามจะเอาเมืองไทยเป็นเมืองในอารักขา กล่าวคือ
 ถ้าอังกฤษเข้าเมืองใดเมืองหนึ่งที่ทหาร อังกฤษตั้งทำการ เป็นเวรจำกัดก็พอจะเห็นความ
 จำเป็นอยู่บ้าง แต่ไม่มีอะไรจะห้ามมิให้อังกฤษเข้าเมืองสำคัญ ๆ เป็นเขตจำกัดทั่วไปทั้งหมด
 และที่สำคัญก็คือ เมื่อเข้าที่ไหนที่นั้นข้าราชการไทยจะต้องตกอยู่ในบังคับบัญชาอังกฤษทั้งหมด
 ผลก็คือ เท่ากับเป็นเมืองในอารักขาหรือเมืองขึ้นของอังกฤษโดยตรง

สำหรับภาระอันหนักคามสัญญา ๔๑ ข้อ มีอยู่เป็นสำคัญดังต่อไปนี้คือ

๑. ไทยจะต้องให้ชาวจำนวน ๑ ล้าน ๕ แสนคนโดยไม่คิดราคา จึงคิดเป็น
 มูลค่าในขณะนั้นอย่างน้อย ๒๕๐๐ ล้านบาท ^{๔๒}

๒. เกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหาย อังกฤษเรียกร้องให้ไทยชดใช้ชดชอง
 ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะการทิ้งระเบิดของเครื่องบินอังกฤษเอง ทางไทยจึงต้อง
 เก่งงให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเฉพาะที่เกิดจากการทำของฝ่ายไทย และเสนอให้เอาทรัพย์สิน
 สิ้นของญี่ปุ่นในเมืองไทยมาจำหน่ายเป็นตัวเงินเพื่อชดใช้ค่าเสียหายนี้ก่อน ในฐานะที่ญี่ปุ่น
 เขี่ยตัวการ เมื่อไม่พอจึงให้เรียกชดใช้จากทรัพย์สินของไทย

๓. เกี่ยวกับการถอนคืนชนบทไทยที่มีใช้หมุนเวียนอยู่ในรัฐฉานและมอญ
 รวม ๔ จังหวัด ซึ่งไทยได้เข้าไปครอบครอง ชนบท เหล่านี้อังกฤษจะได้ไทยถอนคืนด้วย
 เงินปอนด์สเตอร์ลิงค์ ซึ่งถ้าไม่มีอะไร เป็นข้อจำกัดไว้แล้ว คนไทยก็จะพากันส่งชนบท
 ไทยอันไม่มีค่าในขณะนั้นเข้าไปในดินแดนเหล่านี้ เพื่อแลกเอาเงินปอนด์สเตอร์ลิงค์จาก
 รัฐบาลไทย นอกจากนั้นแล้ว ไทยไม่ทราบว่าจะชนบทไทยที่มีใช้หมุนเวียนอยู่ในเขต ๔
 จังหวัดนี้มีจำนวนเท่าใด มากน้อยเพียงใด ชนบทที่ข้าราชการและราษฎรไทยนำเอาเข้า
 ไปใช้ระหว่างสงครามนั้นเมื่อจำนวนไม่มากนัก แต่ทราบกันว่าอังกฤษได้พิมพ์ชนบท ไทยนี้สเตอร์ลิงค์
 มาไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อนำมาใช้ในเมืองไทยเกี่ยวกับการทหาร ถ้าชนบทเหล่านี้ตกไปถึง

เมื่อเอกชน ประเทศไทยก็จะต้องรับผิดชอบเงินปอนด์ เทอร์ลิงค์อีก

๔. ภาคผนวกข้อ ๑๑ ค. บังคับไว้ด้วยว่า ทหารอังกฤษจะเรียกเอาเงินไปใช้เท่าใดโดยต้องให้ ข้อนี้จึงหนักมาก เพราะไม่มีจำกัดจำนวนและเวลา ซึ่งระยะเวลาครึ่งเดือนที่ทหารอังกฤษเข้ามาในเมืองไทยได้เรียกเอาเงินไปแล้วเป็นจำนวนเงินถึง ๔๐ ล้านบาท ^{๔๓}

อนึ่ง การเจรจาที่แคนคี่ครั้งนี้ อังกฤษได้ชักนำเอาฝรั่งเศสและอินเดียเข้ามาเป็นคู่เจรจากับไทยด้วย โดยหวังจะให้ประเทศทั้งสองช่วยเป็นเสียงข่มไทยในการเจรจาละณะผู้แทนไทยจึงได้ชี้แจงไปว่า ถ้าสั่งเจรจาเพื่อระงับสถานะสงครามกับอังกฤษ ไม่เข้าใจว่าเหตุใดอินเดียซึ่งมิได้เป็นคู่สงครามกับไทยจะเข้ามาร่วมการเจรจากับ อังกฤษอ้างว่าอินเดียก็ยังอยู่ในสถานะสงครามกับไทยด้วยเหมือนกัน และอ้างประกาศสุพรรณรังสิต ^{๔๔} ประกาศสงครามกับไทย เมื่อจำต้องเจรจาโดยมีอินเดียร่วมด้วย เช่นนี้ไทยจึงพยายามเรียกร้องให้อังกฤษเสียออสเตรเลียนีซีแลนด์ซึ่งประกาศสงครามกับไทยมาเจรจากันเสียในเวลาเดียวกัน ^{๔๕} แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากอังกฤษ สำหรับฝรั่งเศสนั้นรัฐบาลไทยได้ส่งไปยังคณะผู้แทนไทยขอให้เอาไว้เจรจากันภายหลัง เพราะการเจรจาที่แคนคี่เป็นการเจรจาระงับสถานะสงคราม เมื่อฝรั่งเศสไม่เคยประกาศสงครามกับไทย จึงไม่ใช่โอกาสอันควรที่ไทยจะพัวการเจรจากับฝรั่งเศส ^{๔๖}

^{๔๓} ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมุขนิพนธ์, หน้า ๓๒-๓๔

^{๔๔} รัฐบาลขณะนั้นหวังที่จะให้ออสเตรเลียนีซีแลนด์เข้ามาช่วยค้านอังกฤษในการเจรจา ทั้งนี้เพราะในคอนปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศทั้งสองไม่ค่อยจะเกี่ยวเกี่ยวกับอังกฤษนัก, รายละเอียดในเรื่องนี้ดูได้จาก ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมุขนิพนธ์, หน้า ๓๒-๓๓

^{๔๕} ผู้แทนไทยได้นอกไปด้วยว่า ถ้าฝรั่งเศสปรารถนาจะเจรจारेื่องดินแดนแล้ว สถานทูตของฝรั่งเศสก็บังเปิดทำการในกรุงเทพฯ ขอมที่จะเจรจากันตามวิถีทางการทูตปกติ

ในการเจรจาครั้งนี้ อังกฤษเจรจาเป็นท่านองยื่นคำขาดจะให้คณะผู้แทนไทยเซ็นสัญญาโดยไม่เปิดโอกาสให้ต่อรอง เมื่อเริ่มการเจรจาไปได้สองหน นายเคนนิ่งผู้แทนฝ่ายอังกฤษก็ตั้งข้อรังเกียจหนังสือมอบอำนาจของคณะผู้แทนไทยก่อนที่ว่า "เมื่อทางรัฐบาลไทยเห็นชอบด้วย (if agreeable) ก็กับการที่คณะผู้แทนไทยได้เจรจาไปแล้ว สัญญาที่ลงนามกันจึงจะผูกพัน"^{๔๖} ฝ่ายอังกฤษหักท้วงว่า คณะผู้แทนไทยไม่มีอำนาจเต็มในการเจรจาเหมือนผู้แทนอังกฤษ จึงขอให้ตัดคำว่า "เห็นชอบด้วย" ในหนังสือมอบอำนาจออกเสียเพื่อให้มีผลว่า เมื่อคณะผู้แทนไทยลงนามในสัญญาไปแล้วก็ให้เป็นอันผูกพันกัน ผู้แทนไทยพยายามชี้แจงว่าหนังสือมอบอำนาจที่ทำไปให้นี้ ได้ทำตามแบบประเพณีระหว่างประเทศทั่วไป และโดยที่สัญชาติอื่นจะต้องออกกฎหมายบังคับก็ควร จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภา ตามรัฐธรรมนูญ จึงมีความจำเป็นจะต้องสงวนข้อเห็นชอบนี้ไว้เป็นเรื่องไป และความจริงเมื่อคณะผู้แทนไทยไปเจรจาสัญญา ๒๑ ข้อกับอังกฤษครั้งก่อน ก็ได้ใช้หนังสือมอบอำนาจแบบเดียวกันนี้ อังกฤษก็มีใจที่หักท้วงประการใด จึงไม่เข้าใจว่าเหตุใดอังกฤษมาตั้งข้อรังเกียจในคราวนี้ ข้อชี้แจงเหล่านี้อังกฤษไม่ยอมรับฟังเลย นายเคนนิ่งยืนยันให้ตัดคำว่า "เห็นชอบด้วย" ออกถ้าไม่ตัดออกก็จะไม่ยอมเจรจาค้วย ตอนหลังถึงกับไม่ยอมพบ ม.จ. วิวัฒนไชย ไซยยันต์ หัวหน้าคณะผู้แทนไทย รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องเสนอหนังสือมอบอำนาจให้สภา เห็นชอบเสียก่อน เมื่อสภา เห็นชอบด้วยแล้ว จะได้ตัดข้อความอันเป็นปัญหาในหนังสือมอบอำนาจออกได้ และโดยเฉพาเรื่องข้าว ๑ ล้าน ๕ แสนตันที่อังกฤษเรียกร้องจากไทยนั้น ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณที่สภา จะต้องรับรู้เห็นชอบตามความในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ ^{๔๗}

^{๔๖} เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี
 แห่งเรื่อง การเลิกสถานะสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษหรือความตกลงสมบูรณ์แบบกับอังกฤษ
 รายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือมอบอำนาจของคณะผู้แทนไทยทั้งฉบับภาษาไทย
 และภาษาอังกฤษดูได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๔

^{๔๗} มาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕
 บัญญัติไว้ว่า "หนังสือสัญญาใด ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาไซ้ ท่านว่าต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร"

ก่อนที่รัฐบาลจะจ่ายเงินของชาติจัดซื้อส่งไปให้อังกฤษ และยังมีสัญญาอีกหลายข้อที่จะต้องออกกฎหมายบังคับการ ที่สุดจึงต้องนำเรื่องเข้าพิจารณาในคณะรัฐมนตรีว่าสมควรจะนำเรื่องนี้เสนอสภาหรือไม่

๒.๒.๑ คณะรัฐมนตรีพิจารณาข้อเรียกร้อง ๕๑ ของอังกฤษ

ก่อนนำเรื่องเข้าพิจารณาในที่ประชุม ครม. พลจัตวาเจกส์ หัวหน้าคณะนายทหารอังกฤษ หน่วย ๑๑๖ ประจำกองบัญชาการฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นของไทย ^{๔๘} ได้มาบอกกับผู้สำเร็จราชการและ ม.ร.ว.เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรี ว่า ถ้าหากไทยยอมให้ชาวแกอังกฤษเป็นจำนวน ๑ ล้าน ๕ แสนคนแล้ว ก็มีหวังอย่างมากว่าอังกฤษจะถอนตัวในข้ออื่นๆ ให้ จึงได้มีการปรึกษาเรื่องนี้กันในคณะรัฐมนตรีก่อนนำเรื่องเสนอสภา ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นประโยชน์หลายทางในการที่จะยอมให้ชาวจำนวนนี้แกอังกฤษ

ประการแรก การให้ชาวจะเป็นประโยชน์ในการที่จะดำเนินการเจรจา ระงับสถานะสงครามกับอังกฤษ ถ้าไทยไม่ยอมก็ไม่ทราบว่าทางฝ่ายอังกฤษจะให้ทหารอังกฤษ อยู่ในประเทศไทยไปอีกนานเท่าใด ซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นภาระในการออกค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูทหารเหล่านี้ การไม่ยอมให้ชาว อังกฤษอาจบีบบังคับไทยในข้ออื่น ซึ่งล้วนเป็นการจำกัดอิทธิพลเอกราชไทยทั้งสิ้น ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีจึงเห็นพ้องกันว่าควรให้ชาวแกอังกฤษ

ประการที่สอง ประเทศไทยต้องเสียชื่อ ถูกประจานมาตั้งแต่ท่าสงคราม เรียกร้องดินแดนคืนกับฝรั่งเศส ทำให้การดำเนินกิจการระหว่างประเทศติดขัด เพราะขาดความเชื่อถือจากประเทศที่ชนะสงคราม จึงเป็นโอกาสอันควรที่จะเริ่มปรับปรุงชื่อเสียงในค่าน้ำเสียใหม่ โดยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่กำลังอดอยาก ด้วยการบริจาคข้าวจำนวน ๑ ล้าน ๕ แสน

^{๔๘} ก่อนสงครามเป็นนายความอยู่ในกรุงเทพฯ ภูมิลำเนาไทยคือ ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว

กันเป็นการทำบุญ โลกจะโค่เห็นใจ เป็นการล้างกรรมเก่า จะโค่เริ่มบำเพ็ญชีวิตใหม่ใน โลกที่รักสงบและมีความเป็นมิตรต่อกัน ๕๔

ประการสุดท้าย เมื่อว่ากันตามหลักความยุติธรรมแล้ว ไทยก็ควรมีส่วนเสีย สละบ้าง ประเทศบ่อนคงเสียสละ เป็นอย่างมาก ทั้งในทางชีวิตผู้คนและทรัพย์สิน ก่อนที่จะ ทำสงครามโค่ชั้ยชนะนำสันติภาพคืนมาสู่โลก ซึ่งไทยก็พลอยโค่ประโยชน์ร่วมด้วย โดยไม่ ต้องเสียหายไปเท่าใด เมื่อสงครามเสร็จลง ผู้คนในประเทศอื่นต้องอดหยากยากแค้น แต่ คนไทยยังอยู่ดีกินดีพอสมควรไม่เคือครอนเช่นที่อื่น ความเสียหายจากภัยสงครามก็มีว่าน้อย มากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น

ด้วยเหตุทั้งหลายเหล่านี้ รัฐบาลจึงตกลงใจที่จะเสนอให้สภา อุนิติการให้ ชาว ๑ ล้าน ๕ แสนคนแก่อังกฤษ

๒.๒.๒ สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาอนุมัติชาว ๑ ล้าน ๕ แสนคนให้แก่อังกฤษ

เมื่อ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๔ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยพลากร ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี โค่เสนอสัญญาขอเรียกกรองของอังกฤษเข้าไปในสภา ทั้งยังมี เชื้อ ขอความเห็นใจและร่วมมือจากสภา แต่พอเสนอขอเรียกกรองของอังกฤษไปโค่สักครั้งหนึ่งก็ถูก โจมตีอย่างรุนแรงจากสมาชิก ต้องมีการคัดค้านเสนอให้ตั้งกรรมาธิการพิจารณาสัญญาขึ้น ประ- กอบด้วยสมาชิก ที่คัดค้านสัญญาเป็นส่วนมาก แล้วคณะกรรมาธิการก็ลงมือพิจารณาสัญญาในเย็น

๕๕ ไทยโค่ตกลงวิธีนี้โค่แล้วด้วยการให้ชาวแกสพระราชชาติเป็นจำนวน ๒ แสน ๔ หมื่นคน หัวโลกโค่เจตนาสหรัฐฯ สรรเสริญการเสียสละของไทย ออสเตร์เสียสละของภัย การกระทำคังกลาวของไทยด้วยการ เสนอจะให้ชาวสาฮีแกไทย ๔ พันคน การกระทำเพียง เท่านั้นยังทำให้ชื่อเสียงของไทยกลับดีขึ้นเป็นอันมากเช่นนี้ ถ้าหากไทยยอมให้ชาวเพิ่มขึ้นถึง ๑ ล้าน ๕ แสนคน ต่างประเทศก็จะมีคานิยมเชื่อถือไทยยิ่งขึ้น, คู ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประชมนิพนธ์, หน้า ๔๕

วันเดียวกันนั้น และกว่าจะพิจารณาเสร็จก็เป็นเวลากว่าเที่ยงคืน ๕๐

มาในชั้นคณะกรรมการ ฝ่ายรัฐบาลจึงมีโอกาสชี้แจงให้ทราบว่า เพื่อป้องกัน ส่วนที่เสียของชาติ ได้เจรจากับอังกฤษไปประการใด ในบรรดาข้อโต้แย้งของรัฐบาลที่ได้ มีไปยังอังกฤษหลายสิบข้อนั้น ฝ่ายสมาชิก เห็นชอบด้วยทั้งสิ้น ส่วนในข้อสำคัญที่จะคงให้ ชาว ๑ ล้าน ๕ แสนคนนั้น สมาชิก ในคณะกรรมการหาทางออกอย่างอื่นให้ไม่ได้จึง เป็นอันตกลงเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติสัญญา เพื่อให้รัฐบาลดำเนินการเจรจากับอังกฤษ ต่อไป ๕๑

รุ่งขึ้นวันที่ ๑๒ ตุลาคม ก่อนประชุมสภา มีข่าวมาว่าสภา จะไม่อนุมัติสัญญา ทั้งนี้เพราะเกรงความรับผิดชอบและกลัวว่าประชาชนจะตำหนิสภา และมีข่าวมาด้วยว่าจะมีผู้ เสนอให้ยุบสภา ม.ร.ว. เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรีจึงเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีที่สภาฯ ใน ตอนบ่ายก่อนเขาประชุมและเสนอว่า แทนที่จะยุบสภา รัฐบาลควรลาออกในเมื่อสภาฯ ไม่ อนุมัติเรื่องข่าว ทั้งนี้เพราะ ถ้าไม่ได้รับอนุมัติจากสภาฯ ในเรื่องให้ชาวอังกฤษ รัฐบาลก็

๕๐ รายละเอียดดูได้จากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๘/๒๔๘๔ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๔ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เริ่ม ประชุมเวลา ๑๔.๓๐ นาฬิกา

๕๑ ระหว่างการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการนี้ พลตรีหวัชรวงษ์ราชวงษาสวัสดิ์ สมาชิก ในคณะกรรมการ เสนอว่า สัญญากับอังกฤษนี้สภาฯ จะอนุมัติไม่ได้เพราะเป็นการ ทำให้ชาติต้องรับภาระเกินควร จึงขอให้รัฐบาลยุบสภา เสียแล้วไปขอมติจากประชาชนในการ เลือกลงว่าควรจะอนุมัติสัญญานี้หรือไม่ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรีได้คัดค้านว่า ไม่เป็น ทางออกที่จะยังผลดีแก่ชาติ เพราะ เป็นปัญหาที่รีบด่วน การไปขอมติจากประชาชนด้วยการยุบสภา เลือกลงใหม่จะกินเวลา ๔๐ วัน จะทำให้การเจรจาระหว่างนี้ดำเนินไปไม่ได้ ซึ่งนอกจากจะ ทำให้เกิดนิทราใจกับอังกฤษแล้ว อาจเกิดเหตุอะไรขึ้นจนหมกหมองที่จะแก้ไขก็เป็นได้, กุ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประชุมนิพนธ์, หน้า ๔๓-๔๔

ไม่สามารถดำเนินการเจรจาต่อไปได้ ๕๒

ครั้นเมื่อสภาฯ เปิดประชุม สมาชิกฯ ก็ได้อภิปรายกันถึงเรื่องข้าวกับเงินค่า
ใช้จ่ายทหารที่ไทยจะต้องให้อังกฤษ ในที่สุดเมื่อไม่มีทางปรานีประนอมกันได้ ม.ร.ว.
เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรี จึงได้แถลงว่าถ้าสภาฯ ไม่ให้อนุมัติในเรื่องข้าว รัฐบาลก็ไม่สามารถ
จะดำเนินการเจรจาต่อไปได้ จึงต้องขอลาออก เมื่อรัฐบาลจึงขอลาออกเสียก่อนครั้งนี้ สภาฯ
จึงไม่มีทางหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ต้องขออนุมัติเรื่องข้าว มอมอำนาจให้รัฐบาลไปเจรจา
หาความตกลงในเรื่องนี้ แต่วางเงื่อนไขว่า รัฐบาลจะต้องไปเจรจาลบล้างความผูกมัดข้ออื่น
ออกให้หมดตามที่ได้ออกร่องฝ่ายอังกฤษไปโดยทำอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ๕๓

๕๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๘

๕๓ รายละเอียดได้จากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๐/ปี ๒๔๔๔
(สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๔๔ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เริ่มประ
ชุมเวลา ๑๔.๓๐ นาฬิกา หรืออาจดูได้จากหนังสือเลขานุการสภาผู้แทนถึง เลขานุการคณะรัฐ
มนตรี ที่ น.๑๒๕๐/๒๔๔๔ ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๔๔๔ เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัด
สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แจ่มเรื่องการเลิกสถานะสงครามระหว่างไทยกับ
อังกฤษ หรือความตกลงสมบูรณ์แบบกับอังกฤษ

คำมั่นสัญญาที่รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ฯ ให้ไว้แก่สภาฯ ในครั้งนั้น ช่วยให้
ไทยเจรจาทอรองกับอังกฤษมาได้จนถึงที่สุด เพราะแม่สภาฯ จะได้ออกไปแล้ว (ถูกยุบเมื่อ
วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๔๔ เพราะเกิดการขัดกันระหว่างรัฐบาลกับสภาฯ ในเรื่องการแก้ไข
พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช ๒๔๔๔) รัฐบาลก็ยังถือว่าถูกผูกมัดด้วยอาณัติ
ของสภาฯ กล่าวคือ ถ้าไทยยอมในเรื่องข้าว ๑ ล้าน ๕ แสนตัน อังกฤษจะต้องผ่อนผันให้ไทย
ในข้ออื่น รายละเอียดเกี่ยวกับประ โยชน์ที่ได้จากการยุบสภาฯ ดูได้จาก ม.ร.ว.เสนีย์
ปราโมช, ประชุมนิพนธ์, หน้า ๔๔-๕๐

๒.๒.๓ การเจรจาประสพอุปสรรค คณะผู้แทนไทยเดินทางกลับ

ภายหลังที่สภาฯ ได้อนุมัติให้ส่งข่าว ๑ ล้าน ๕ แสนคนไม่ให้สัมพันธมิตร (อังกฤษ) และออกกฎหมายบังคับให้เป็นไปตามสัญญาในเรื่องนี้แล้ว ทางไทยกลับต้องผิดหวัง เพราะแผนที่อังกฤษจะพอใจตั้งที่คาดหมายกันไว้ กลับดำเนินการเจรจามิบังคับโดยยิ่งชั้น กล่าวคือ ข่าว ๑ ล้าน ๕ แสนคนจะเอา ข้อผูกมัดอย่างอื่นไม่ยอมผ่อนผันให้ ทำให้ น่าสงสัยว่าทั้งหมดจะเป็นการลวงให้ไทยถลา ^{๕๕} เมื่อเป็นเช่นนี้ทางไทยจึงได้แต่อ้างว่า ถูกผูกมัดโดยอาณัติของสภาที่ถูกยุบไปแล้วจะเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ ฝ่ายอังกฤษก็หาว่าไทย เล่นลูกไม่ยุติสภาฯ เพื่อไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอาณัตินั้นได้อีก จึงเริ่มใช้วิธีเจรจามอบอกแก่คณะผู้แทนไทยว่า เมืองไทยเป็นชาติแพ่งสงคราม คณะผู้แทนไทยมีตำแหน่งที่มาวิจัยว่าเรา จะต่อรองอะไรไม่ได้ ^{๕๖} (ซึ่งนี่เป็นการกล่าวเป็นข้อเท็จจริงแห่งการเจรจาที่ใดก็ตามแล้วแต่คน ซึ่งได้ดำเนินมาในรูปเจรจาคอร์องกัน) หนังสือตอบที่นายเคนนิ่งมีถึง ม.จ.วิจิตรไชยา หัวหน้าคณะผู้แทนไทยในตอนนี้ ใจถ้อยกำรุนแรงมาก การรับรองก็มีได้เป็นไทยอัครราชทูตไมตรีอันควร อังกฤษปฏิบัติต่อคณะผู้แทนไทยในตอนนี้เหมือนผู้แทนชาติแพ้สงคราม การเจรจา จึงถึงขั้นหมดทางไปอีกครั้งหนึ่ง

การเจรจาระดับสถานะสงครามกับอังกฤษเป็นครั้งที่สองที่เคนตี จึงมีการพบปะเจรจากันเพียงสองครั้งเท่านั้นคงได้กล่าวแล้ว ในเดือนพฤศจิกายน นายเคนนิ่ง

^{๕๕} อังกฤษเรียกร้องให้เอาเรื่องเข้าสภาฯ เพื่อให้คัดเงื่อนไขที่สภาฯ จะต้องให้ความเห็นชอบในหนังสือมอบอำนาจแก่คณะผู้แทนไทยที่ไปเจรจาที่เคนตีออก ต่อจากนั้น พลจัตวาเจคส์ หัวหน้าคณะนายทหารอังกฤษประจำกองบัญชาการฝ่ายต่อต้านของไทยก็มาบอกกับผู้สำเร็จราชการและนายกรัฐมนตรีว่า ถ้าหากไทยยอมให้ชาวแก้อังกฤษเป็นจำนวน ๑ ล้าน ๕ แสนคนแล้ว ก็มีหวังอย่างมากว่าอังกฤษจะผ่อนผันในข้ออื่น ๆ ให้

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๐-๕๑

หัวหน้าคณะผู้แทนอังกฤษก็เดินทางไปขวา โดยมีใบบอกกล่าวให้คณะผู้แทนไทยรู้ว่าจะกลับมาเจรจากับไทยเมื่อไร โดยที่คณะผู้แทนไทยไปติดค้างอยู่นาน รัฐบาลจึงถือโอกาสอนุญาตให้กลับข้าง แต่ใช้วิธีปริกษาทหารเรือฝ่ายอังกฤษเห็นชอบด้วยก่อน และเมื่ออังกฤษมีบัญชาการอังกฤษกำลังจะย้ายไปประจำที่สิงคโปร์ นายเคนนิงจะต้องย้ายตามไปสังกัดอยู่ที่นั่นด้วยจึงเป็นเหตุให้ไทยอ้างเหตุผลในการเรียกคณะผู้แทนไทยได้ทันทียิ่งขึ้น

การเรียกคณะผู้แทนไทยกลับเป็นประโยชน์ ๒ ประการคือ ประการแรกเมื่ออังกฤษเหยียบคนไทย ไทยก็ต้องแข็งไว้บ้างเพื่อเกียรติ ประการที่สอง รัฐบาลจะได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเจรจาจากปากคำของคณะผู้แทนไทยโดยตรง เป็นประโยชน์แก่การที่จะดำเนินการเจรจาในขั้นต่อไป

๒.๓ การเจรจาระงับสถานะสงครามกับอังกฤษ อินเดีย และออสเตรเลียที่สิงคโปร์ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๔๔ เวลา ๑๘.๐๐ น. นายเบิร์ต ^{๕๖} ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ (เพราะยังไม่ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์) ซึ่งประจำอยู่กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของสัมพันธมิตรที่กรุงเทพฯ ไคมาหย ม.ร.ว. เสนีย์ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่หน้าเนียบรัฐบาล เพื่อแจ้งให้ทราบว่าฝ่ายอังกฤษขอเปิดการเจรจาคือไป ขอให้ส่งคณะผู้แทนไทยไปสิงคโปร์ กำหนดออกเดินทางวันที่ ๓ ธันวาคม เวลาเช้า โดยที่วันนี้นายเบิร์ตมาแจ้งเป็นวันเสาร์แล้ว คณะผู้แทนไทยไม่สามารถเตรียมตัวเดินทางไปตามกำหนดของอังกฤษได้ จึงยลัดไปเป็นวันที่ ๕ ธันวาคม

^{๕๖} ภายหลังเมื่อกลับคืนสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้ว นายเบิร์ตได้รับแต่งตั้งเป็นอุปทูตอังกฤษ ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๔๘ ต่อมาอีกไม่กี่เดือนก็ถึงแก่กรรมในกรุงเทพฯ

ต่อมาวันที่ ๓ ธันวาคม นายเบิร์คโคมาพบ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรี
อีกเพื่อปรึกษาว่า ถ้าออสเตรเลีย จะเข้าร่วมการ เจรจาค่ายในคราวนี้ทางฝ่ายไทยจะคัด
ข้อหรือไม่ และโดยที่ออสเตรเลียประกาศสงครามกับไทย ฝ่ายไทยจึงตกลงที่จะให้เข้า
ร่วมเจรจาที่สิงคโปร์ด้วย ๕๓

วันที่ ๔ ธันวาคม คณะผู้แทนไทยชุดเก่าที่ไปประชุมที่แคนดีได้ออกเดินทาง
จากกรุงเทพฯ ไปสิงคโปร์ ก่อนออกเดินทางหนึ่งวัน นายเบิร์คโคนำจดหมายของนายเคนนิง
มาให้ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ในจดหมายนั้นมีสาระสำคัญว่าอังกฤษถือว่าที่ไทยได้ให้ความช่วยเหลือ
ในขบวนการต่อต้านนั้นยังไม่เพียงพอที่จะให้ประโยชน์แก่การค้า เป็นการสงครามอย่างจริงจัง
อังกฤษยอมรับว่าไทยได้แสดงความประสงค์ในการที่จะลุกขึ้นต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อเดือนพฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๘๔ จริง ๕๔ แต่ปัญญากการทหารสูงสุดมีความเห็นว่าไทยยังไม่ได้รับการฝึกและ
ไม่มีอาวุธครมมือเพียงพอ ซึ่งทั้งนี้ยังจะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากสัมพันธมิตรต่อไปอีก ตรง
กับข้ามไทยควรพอใจในการที่ฝ่ายสัมพันธมิตรทำให้ญี่ปุ่นแพก่อนที่จะมีการรบกันขึ้นในประเทศไทย
ฉะนั้น คนไทยจึงยังไม่ค่อยจับกับอย่างทหารของสงคราม อนึ่ง ฝ่ายอังกฤษถือว่าไทย
เป็นผู้ทำการหน่วงเหนี่ยวให้การ เจรจาดำเนินไป จนนายเคนนิงต้องไปราชการที่ซัว และว่าความ
จริงได้ขัดกับคณะผู้แทนไทยตั้งแคอยู่ที่แคนดีแล้วว่า ข้อตกลงนี้จะแก้ไขได้แคโดยคำ จะแก้ไขใน
สาระสำคัญไม่ได้ ฝ่ายไทยจะต้องรับข้อเสนอของฝ่ายอังกฤษเรื่องให้ชาวจำนวนหนึ่งล้านคนครึ่ง

๕๕ เหตุที่ออสเตรเลีย จะเข้าร่วมการ เจรจาค่ายก็เพื่อสงวนผลประโยชน์
เรื่องคือกึ่งก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ออสเตรเลียได้ลงทุนเอาไว้ในไทยมาก และขณะนี้
สหรัฐฯ ได้ขอส่งคนเข้ามาดูการเหมืองแร่ที่บุกใน เมืองไทยแล้ว จึงเกิดความจำเป็นที่ออสเตร-
เลียจะคงระมัดระวังรักษาดผลประโยชน์ของตนไว้ รายละเอียดในเรื่องนี้ดูได้จาก ม.ร.ว.
เสนีย์ ปราโมช, ประมุขนิพนธ์, หน้า ๙๑ และ U.S. Department of State
Bulletin, XV, No. 391 (December 29, 1946) p. 1186

๕๖ รายละเอียดดูได้จาก เนตร เชมะโยธิน, งานไต่สวนของพันเอกโยธี,

และต้องถือว่าเป็นการให้เปล่าโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ กับทั้งสองจัดการให้แก่ประเทศอังกฤษโดยเร็ว เพราะมีฉันทันบรรดาประเทศที่ต้องการข่าวหากรู้ความจริงก็จะมีความรู้ลึกไม่แพ้กันประเทศไทย เท่าที่อังกฤษได้ปฏิบัติต่อประเทศไทยมานั้นถือว่าเป็นการปราณีอย่างที่สุดแล้ว เพราะไม่ได้ถือตามหลักปฏิบัติระหว่างประเทศซึ่งควรจะเป็นการบังคับให้ยอมรับข้อตกลง ^{๔๙}

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ม.จ.วิวัฒนไชย ไรย์บีบี หัวหน้าคณะผู้แทนไทยรายงานมายังรัฐบาลว่า เมื่อเปิดประชุมในวันนั้นแล้ว นายเคนนิงผู้แทนอังกฤษได้กล่าวสุนทรพจน์ว่าการที่ต้องมีการเจรจาหาความตกลงกัน เช่นนี้ ก็เพราะไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ แต่อังกฤษก็คำนึงถึงความคิดของขบวนการต่อต้านของไทยที่ได้ดำเนินการมา หากแต่ว่าการกระทำและการเสียสละของไทยนั้นยังน้อยกว่าที่อื่น ^{๕๐} เพราะฉะนั้นการที่อังกฤษไม่เรียกร้องให้ไทยเซ็นสัญญาแห่งสงครามและปฏิบัติต่อไทยอย่างศัตรูแห่งสงคราม จึงต้องนับว่าอังกฤษมีใจกว้างขวางมากอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้อังกฤษจึงไม่ยอมเปลี่ยนท่าทีต่อไทยในการเจรจา กล่าวคือขอเรียกร้องต่าง ๆ ที่ยื่นต่อไทยนั้น อังกฤษถือว่าเป็นข้อเรียกร้องที่เบาที่สุดอยู่แล้ว

(minimum terms) จะเจรจากองรองกันไม่ได้ (not subject to negotiation) ^{๕๑}

เมื่อนายเคนนิงแถลงแล้ว ม.จ.วิวัฒนไชยา ได้ขอคำอธิบายในหัวข้อเรียกร้องที่ทางไทยถือว่าเป็นสาระสำคัญ แม้จะขอแต่เพียงคำอธิบายให้ความหมาย นายเคนนิงก็ไม่ขออธิบายในบางข้ออันเป็นส่วนปลีกย่อยที่พูดถึง ก็บอกก่อนว่าเป็นความเข้าใจของตนเองไม่ผูกมัดกับรัฐบาลอังกฤษ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาผูกพันแห่งสัญญา ซึ่งอังกฤษเขียนมากว้าง ๆ

^{๔๙} ดีเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๕๐๒-๕๐๓

^{๕๐} หมายความว่ายังไม่ถึงรบกับญี่ปุ่น และเสียหาย ผู้คนล้มตายหรือทรัพย์สินสูญหายไม่มากมาย

^{๕๑} ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประชุมนิพนธ์, หน้า ๙๕

ว่าจะต้องผูกพันกันไปจนกว่าการ เลิกสงครามกับญี่ปุ่นจะเป็นผลบริบูรณ์ และเมื่อฝ่ายไทยขอ
 แก่เป็นว่าจะผูกพันกันไปจนกว่าจะปลดอาวุธญี่ปุ่นในเมืองไทยเสร็จ นายเคนนิ่งบอกว่ายอม
 ไม่ได้ เพราะจะต้องใช้สัญญาเกี่ยวโยงกันภาวะการ เลิกสถานะสงครามในอังกฤษด้วย และอ้าง
 ว่าขณะนั้นถึงแม้ว่าคู่สงครามจะได้เลิกยิงกันแล้วก็ตาม แต่ในอังกฤษยังใช้กฎอัยการศึกเกี่ยวกับ
 การประหยักระแสไฟฟ้า ความเป็นที่มั่นเมืองอังกฤษยังคงอยู่ในภาวะเช่นนี้ การระงับภาวะ
 ผูกพันแห่งสัญญาระหว่างไทยกับอังกฤษจึงยังระงับไม่ได้ จะต้องผูกพันกันไปจนกว่า เหตุการณ์ใน
 อังกฤษจะคืนสู่สภาพปกติ ซึ่งทั้งนี้ทางไทยไม่ทราบแน่ว่านานสักเท่าไร จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ไม่
 ยอมตกลงด้วยไม่ได้ เพราะเป็นกำหนดเวลาที่ไม่แน่นอน อีกข้อหนึ่งที่ขอคุณหนังสือพิมพ์และวิทยุ
 นั้น นายเคนนิ่งบอกว่ายอมคืนให้ไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งเงินค่าใช้จ่ายทางทหารซึ่งอังกฤษต้องการ
 ให้ไทยออกด้วย เมื่อได้พิจารณาเหตุผลและข้อเท็จจริงโดยรอบคอบแล้ว คณะผู้แทนไทยจึงเห็น
 ชอบพร้อมกันว่า ควรยินยอมลงนามในสัญญาเสียโดยดี เพราะที่จะ เจรจา เพื่อให้เสียประโยชน์แก่
 ไทยน้อยกว่านี้ เป็นอันหมดหวังเสียแล้ว และเกรงว่าหากอังกฤษไม่พอใจอาจส่งทหาร เข้ามาเริ่ม
 ในเมืองไทยอีก อันจะเป็นภาระแก่ไทยยิ่งขึ้นในการ เลี้ยงดู หรือมีขณะนั้นทหารอังกฤษก็คงจะยึด
 ครองต่อไป เพื่อบีบบังคับให้ไทยต้องยอมลงนามในสัญญาในที่สุด จึงควรลงนามเสียก่อนที่จะสาย
 เกินไป ๒๒ ดังนั้น ม.จ. วิวัชฌไชยา จึงเสด็จเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อรายงานรัฐบาลในวันที่
 ๑๒ ธันวาคม

ม.ร.ว. เสนีย์ฯ พบกับ ม.จ. วิวัชฌไชยา เวลา ๑๒.๐๐ น. แล้วนัดประชุม
 คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารายงานของ ม.จ. วิวัชฌไชยา ในวันที่เดียวกันนั้น (๑๒ ธ.ค.) เวลา
 ๑๒.๐๐ น. และโดยที่หวังถึงสหรัฐฯ จึงได้ส่งนายทอมัสซีร์วา ไปพบ ม.ร. โปสท์ อุปทูตอเมริกัน
 เพื่อเล่าเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับการ เจรจา ม.ร. โปสท์ แสดงความไม่แน่ใจว่าสหรัฐฯ จะช่วยเหลือ
 ถึงขนาดที่จะเข้าแทรกแซงหรือไม่ พร้อมทั้งแสดงความไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติอย่างรุนแรงของ

๒๒ จากบันทึกเรื่อง การ เจรจา เลิกสถานะสงครามกับบริเตนใหญ่และอินเดีย
 เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี ห้ามเรื่องการ เลิก
 สถานะสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษหรือความตกลงสมบูรณแบบกับอังกฤษ

นายเคนนี่ และว่าการเจรจาจะจับสถานะสงครามระหว่างอังกฤษกับไทย สหรัฐฯ ได้เลาใจใส่คชออกมา โดยยึดถือเป็นหลักการว่าสหรัฐฯ จะไม่เห็นพ้องด้วยในข้อสัญญาใด ๆ ที่จำกัดสิทธิของเอกราชหรือกำลังเศรษฐกิจของไทย และแจ้งว่าสหรัฐฯ กำลังเจรจากับอังกฤษในเรื่องนี้ เข้าใจว่าจะได้รู้ผลการเจรจาในไม่ช้า ดังนั้น การที่ไทยจะลงนามสัญญากับอังกฤษหรือไม่เป็นเรื่องที่ไทยจะต้องตัดสินใจเอาเอง สหรัฐฯ เข้ามาเกี่ยวของด้วยไม่ได้และถึงแม้ว่าไทยจะโค้ตัดสินใจลงนามสัญญาไป สหรัฐฯ ก็จะไม่เลือกความช่วยเหลือที่จะช่วยแบ่งเบาให้สัญญามีผลกระทบเหมือนแก่ไทยน้อยที่สุด และที่สุดถึงแม้ว่าไทยจะค้าขายกับอังกฤษไม่ได้ เพราะไม่มีสัญญากับอังกฤษ สหรัฐฯ ก็พร้อมที่จะเปิดการค้าขายกับไทย เมื่อเป็นเช่นนี้คำพูดของนายโยสท์ในตอนนี้จึงอยู่ในลักษณะกำกวม ไม่พอที่ไทยจะยึดเอาเป็นที่พึ่งได้ ^{๒๓}

๒.๓.๑ คณะรัฐมนตรีพิจารณาข้อเรียกร้องของอังกฤษ

ในวันที่ ๑๒ ธันวาคม คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาทหารู้กัน เพื่อช่วยกันวินิจฉัยซึ่งประโยชน์ทางใดทางเสียทุกด้าน แต่ก็ไม่สามารถตัดสินใจได้เพราะทางใดทางเสียก้ำกึ่งกัน ทั้งนี้เพราะ

๑. เมื่อลงนามสัญญากันแล้วสถานะสงครามจะเป็นอันระงับไป การเจรจากับอังกฤษไม่ว่าในเรื่องข้ออนันต์หรือเรื่องอื่นใด จะเป็นการเจรจาติดต่อกันในระหว่างชาติที่เป็นมิตร และอาศัยหลักความเสมอภาค ซึ่งทราบโดยที่ังไม่ได้ลงนามสัญญาจะจับสถานะสงคราม อังกฤษก็จะมีแค่เรียกร้องเอาจากไทยในฐานะที่เป็นศัตรูแห่งสงคราม วิเคราะห์กันตามแนวทางที่วันนี้จึงเห็นควรยอมเสียแต่โดยดี แล้วหวังพึ่งความเมตตาปราณีของอังกฤษในวันข้างหน้า นอกจากนั้นแล้ว อังกฤษเป็นนักการค้าคงไม่ปรารถนาที่จะบีบบังไทยทางเศรษฐกิจจนตายคามือ เพราะไม่ได้ประโยชน์อะไรแก่อังกฤษในทางการค้า แต่ถ้าวิเคราะห์กลับในทางตรงกันข้ามว่า หากลงนามสัญญาแล้วอังกฤษไม่ปฏิบัติต่อไทยโดยเที่ยงธรรมและปราณี ไทยก็จะต้องมีการะบุกพันไปจนกว่าการเลิกสงครามกับญี่ปุ่นจะเห็นผลสมบูรณ์ ซึ่งไม่ทราบว่าจะนานเท่าใด

และเหตุการณ์เท่าที่เล่ามาก็แสดงอยู่แล้วว่าอังกฤษไม่คิดปราชัยไทย ๒๕

๒. รัฐมนตรีหลายท่านมีความเห็นว่า เมื่อลงนามสัญญากับอังกฤษแล้ว สถานการณ์คับขัน ๒๕ ในเมืองไทยจะคลี่คลาย กล่าวคือ ประการแรกการลงนามสัญญาเลิก สถานะสงครามจะเป็นเหตุให้ไทยเปิดการเจรจาต่อรองให้อังกฤษถอนทหารออกจากไทยได้ แต่ข้อนี้ก็เอาแน่ไม่ได้เพราะอังกฤษอาจขอยกต่อไปเพื่อปลดอาวุธญี่ปุ่นตามสัญญาทางทหาร ๔ ข้อที่ลงนามกันที่แคนดี นอกจากนั้น ความผูกพันตามสัญญา ๕๑ ข้อจะมีอยู่จนกว่าการเลิก สถานะสงครามกับญี่ปุ่นจะเป็นผลบริบูรณ์ อังกฤษจึงอาจยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างในการไม่ยอม ถอนทหารออกไปได้ ประการที่สอง คาดกันว่าเมื่อลงนามสัญญาแล้วสินค้าจำเป็นต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า บารักก้าโรค และเครื่องเวชภัณฑ์ต่าง ๆ จะมีเข้ามาบรรเทาความขาดแคลน

๒๕ ขณะนั้นอังกฤษไม่อยู่ในฐานะจะประณีตกับใครได้ เพราะกำลังจะล้มละลาย ต้องเจรจากู้เงินจากสหรัฐฯ ถึง ๔ พันล้านเหรียญฯ คู่มูลความของพระพิศาลสุภุมวิท (ประลบ สุขุม) ใน "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของ ศิเรก ชัยนาม หน้า ๔๖๓

๒๕ สถานการณ์คับขันในขณะนั้นก็คือ รัฐบาลต้องจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูทหารอังกฤษ ๑ กองพลเป็นเงินประมาณเกือบ ๒ ล้านบาทต่อวัน การเศรษฐกิจมีแต่จะทรุดลงไป ซึ่งเป็นผล โดยตรงจากสงครามและจากการเข้ามาของทหารอังกฤษ (เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารอังกฤษต้องการ ใช้จ่ายตราไทยในการปฏิบัติตามภารกิจของตน ไทยก็ต้องตกลงให้ยืมไปอีก โดยกำหนดไม่เกิน ร้อยล้านบาท โดยอังกฤษรับจะใช้คืนให้แก่รัฐบาลไทยเป็นเงินปอนด์สเตอร์ลิง) นอกจากนั้น ความสงบภายในประเทศก็ไม่มี รายละเอียดในเรื่องเหล่านี้ได้จากเอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แจ่มเรื่อง เงินค่าใช้จ่ายของทหารสัมพันธมิตร รายงานการช่วยเหลือสหประชาชาติ สำนักงานร่วมมือกับสหประชาชาติ บ้านพักเจ้าหน้าที่ อังกฤษ และรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมของทหารสหประชาชาติ

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ยรขยายสถานการณ์คับขันในขณะนั้นว่า ระหว่างที่ คณะทูตไทยกำลังเจรจากับอังกฤษที่แคนดี เป็นครั้งที่สองและหลังจากนั้นได้เกิดเหตุการณ์เช่นที่เล่า อย่าง ซึ่งชวนให้คิดว่าเป็นวิธีการของอังกฤษที่จะบังคับไทยทางอ้อมให้ยอมลงนามในสัญญา ๕๑ ข้อ รายละเอียดของเหตุการณ์ในตอนนี้ได้จาก ประชุมนิพนธ์ ของ ม.ร.ว. เสนีย์หน้า ๕๐-๕๐

ในประเทศ แต่ความหวังนี้เมื่อพิจารณาไปแล้วก็ดูเลือนลาง เพราะโรงงานหลายโรงงาน ในอังกฤษยังปิด นผลิตได้ไม่พอใช้ในประเทศ

๓. รัฐมนตรีบางคนให้ความเห็นว่า การลงนามสัญญากับอังกฤษจะเปิดโอกาสให้สหรัฐฯ เข้าแทรกแซงได้หนักยิ่งขึ้น เช่น ในขณะนั้นสหรัฐฯ ยังเปิดสถานทูตไม่ได้ เพราะเกรงใจอังกฤษ ซึ่งยังอยู่ในสถานะสงครามกับไทย แต่ถ้าลงนามเลิกสถานะสงครามกันแล้ว สหรัฐฯ ก็จะเปิดสถานทูตได้ และเข้าช่วยเหลือไทยได้เป็นทางการ

อนึ่ง ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อ ๑๒ ธันวาคมนั้น นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ๖๖ ได้รับเชิญมาร่วมประชุมปรึกษาหารือด้วย และแนะนำว่าควรยอมลงนาม พร้อมทั้งให้ความเห็นในแง่การคลังว่า ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกยุบไปวิตกว่าการลงนามสัญญาจะทำให้ไทยต้องเสียเงินถึง ๔ พันล้านบาทนั้น เป็นการคำนวณตัวเลขเกินเลยมากเกินไป ค่าเสียหายสำหรับอังกฤษอย่างมากที่สุดคำนวณได้เพียง ๑๕ ล้านปอนด์ เป็นค่าเหมืองแร่ ๖ ล้าน ค่าไม้สัก ๒ ล้าน ค่าหางบอเนียว ๑ แสนปอนด์ คิดเป็นค่าเสียหายหลงหูหลงตาอีก ๕ ล้าน ปอนด์ เงินทุนของไทยมีอยู่ในอังกฤษ ๒๓ ล้านปอนด์ ซึ่งถ้าไทยไม่ลงนามสัญญาก็จะถูกกักไว้ ไม่ได้ประโยชน์อะไร หากยอมลงนามในสัญญาก็จะมีเงินเหลืออีก ๔ ล้านปอนด์ ซึ่งเอามาใช้เป็นประโยชน์ได้ ส่วนค่าใช้จ่ายภายในนั้นคิดเป็นค่าเสบียงอาหารส่งทหารอังกฤษเป็นเงิน ปีกะ ๔๖ ล้านบาท สำหรับทหารฮอลันดาและเชลย ๑๖ ล้านบาท ค่าเลี้ยงดูผู้ป่วน ๓๐ ล้านบาท รวมทั้งสิ้น ๒๑๒ ล้านบาท เพิ่มหลงหูหลงตาเข้าไปด้วย คิดเป็นเงิน ๓๐๐ ล้านบาทคอปี้ นอกจากนี้มีเงินกินเปล่าที่อังกฤษเรียกเอาคิดเป็นเงิน ๑๔๔ ล้านบาทคอปี้ ค่าข้าวให้เปล่า ๑ ล้าน ๕ แสนตัน คิดเป็นเงิน ๓๔๐ ล้านบาท รวมภาระค่าใช้จ่ายภายในเป็นเงิน ๑,๑๔๔ ล้านบาทคอปี้ ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะลดจำนวนลงตามลำดับ เมื่อรวมกับหนี้ที่เป็นเงินปอนด์ ๑๕ ล้านปอนด์

๖๖ ตอนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จนิวัตครประเทศไทยแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ จึงพ้นจากตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และมีฐานะเป็นรัฐบุรุษอาวุโส

คิดโดยอัตราปอนด์ละ ๕๐ บาท ตก ๖,๑๕๐ ล้านบาทแล้ว ทั้งสองจำนวนก็ตกอยู่ในราว ๒ พันล้านบาทไม่ถึง ๔ พันล้านบาทดังที่ปรากฏกันในสภา ส่วนทุนของไทยในสหรัฐอเมริกายังมีอยู่ ๑๐ ล้านเหรียญ ทองคำในญี่ปุ่นราคา ๕๐ ล้านเหรียญ ทองในเมืองไทยราคา ๕๐ ล้านเหรียญ เงินปอนด์ในอังกฤษ ๑๒ ล้านเหรียญ ทุนในต่างประเทศจะมีเหลือคิดเป็นเงินเหรียญสหรัฐไปถึง ๑๔๒ ล้านเหรียญ ทั้งนี้เก็บไว้เป็นเครดิตซื้อของได้ ๖๗ ในที่สุดคณะรัฐมนตรีก็กำหนดให้มีการประชุมกันอีกครั้งหนึ่งในวันรุ่งขึ้นที่ ๑๓ ธันวาคม เพื่อลงมติเด็ดขาด

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ได้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อแสดงความเห็นเป็นรายบุคคล ฝ่ายข้างมากเห็นว่าควรยอมลงนาม ข้างน้อยมีอยู่เพียง ๓ คนคือ ม.ร.ว.เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พระยาอรรดการวิมลพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ พระสุทธีอรรถดณนทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พระยาอรรดการวิมลพันธ์ และพระสุทธีอรรถดณนทร์ เห็นว่า รัฐบาลถูกผูกพันโดยอาณัติของสภา จะลงนามสัญญาออกเหนือไม่ได้ แต่ในคำให้การ เมืองยอมรับว่าไม่มีทางไป ส่วน ม.ร.ว.เสนีย์ฯ เห็นพ้องด้วยกับทั้งสองท่านนี้ในทางกฎหมาย และทางการเมือง ได้เสนอให้มีการลงประชามติ (Referendum) แต่ไม่มีผู้ใดเห็นด้วยเพราะเห็นกันว่าवलโลกในการที่จะยอมลงนามมีมากกว่าที่จะไม่ยอมลงนาม ท้ายที่สุดที่ประชุมคณะรัฐมนตรีตกลงกันว่าโดยที่รัฐบาลเคยขออนุมัติสภาผู้แทนราษฎร เพื่อดำเนินการเจรจาภายในอาณัติที่สภาผู้แทนราษฎรมอบหมายไว้ ซึ่งก็ได้รับอนุมัติไว้แล้ว บัดนี้เมื่อการเจรจาได้เป็นไปในรูปคำขาดซึ่งจะต่อรองกันไม่ได้ อาณัติของสภา ก็ต้องเป็นอันตกไป ปัญหาที่เหลืออยู่แต่ว่าถ้าไม่รับคำขาดความเสียหายจะเกิดขึ้นแก่ชาติมากน้อยเพียงใด แต่ถึงกระนั้นก็ดีกว่าก่อนที่จะลงนาม ก็ใครที่จะให้มีแถลงการณ์ร่วมกันระหว่างผู้แทนรัฐบาลทั้งสอง โดยระบุว่าข้อเสนอของฝ่ายอังกฤษนี้คือ ข้อกำหนดค่อนยานน้อยที่สุดที่อังกฤษจะรับได้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นพยานหลักฐานในการที่รัฐบาลจะได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรในภายหลัง

ได้ ม.จ.วิวัฒน์ไชยา จึงเสด็จกลับไปสิงคโปร์ในวันที่ ๑๔ ธันวาคม และแจ้งให้ฝ่ายอังกฤษทราบถึงความตกลงของไทยที่จะยอมลงนามในสัญญา ๔๑ ข้อในวันนั้น ^{๖๔}

๒.๓.๒ สหรัฐฯ เจ้าแตรกแซงการเจรจาที่สิงคโปร์

เนื่องจากตลอดเวลาที่ไทยดำเนินการเจรจากับอังกฤษ ได้มีผู้ส่งข่าวหนังสือพิมพ์สหรัฐฯ มาขอทราบเรื่องราวจาก ม.ร.ว.เสนีย์ฯ อยู่เสมอ ในตอนต้นเมื่อไทยยังมีความหวังว่าจะเจรจาทกลงกับอังกฤษได้ ม.ร.ว.เสนีย์ฯ ก็ไม่ได้ให้ข่าวสำคัญอะไรไปแต่มาในตอนหลังเมื่อการเจรจาที่แคนดีล้มเหลว และอังกฤษแสดงท่าทีว่าจะแปรรูปการเจรจาเป็นการปันค่าชาก ม.ร.ว.เสนีย์ฯ จึงได้ยอมเสี่ยงความรับผิดชอบไปโดยลำพัง ปลอยข่าวและรายละเอียดเกี่ยวกับการเจรจาไปให้แก่ นายริช บุษือชาวอเมริกัน ชาวดังกล่าวจึงไปเปิดเผยในสหรัฐฯ เมื่อต้นเดือนธันวาคม ^{๖๕} การปลอยข่าวนั้นเผชิญไปได้เวลาพอดีกับเมื่อร่างพระราชบัญญัติให้อังกฤษกู้เงิน ๔ พันล้านดอลลาร์กำลังเข้าสภาสหรัฐฯ คนอเมริกันไม่ยอมให้อังกฤษกู้เงิน จึงได้ถือเอาเรื่องที่อังกฤษเจรจายับกับไทยเป็น เหตุคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เปิดการเจรจาในเรื่องนี้กับอังกฤษอีก ดังที่นายโยสท์บอกมาที่นายกนกวีร์ฯ ^{๗๐}

วันที่ ๑๒ ธันวาคม วิหุจวนฟรานซิสโลกก็เริ่มโจมตีอังกฤษว่ากำลังทำสัญญาบีบบังคับไทย ทั้งนี้เพราะนับตั้งแต่ نابริชนำเรื่องการเจรจากับไทยไปเปิดเผย หนังสือพิมพ์ในสหรัฐฯ ได้โจมตีอังกฤษเรื่อยมา ที่สำคัญที่สุดคือ นีวอร์ทใหม่ได้ร่วมตำหนิอังกฤษด้วย จนสถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ จึงตั้งต้นต้องแถลงการผูกมัดว่าไม่มีข้อสัญญาคัดถอนเอกราชไทย ^{๗๑}

^{๖๕} คีเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๕๐๔

^{๖๗} รายละเอียดเกี่ยวกับการแพร่หลายของชาวดังกล่าว คุ้ได้จากบทความของพระพิศาลสุภุมวิท (ประสม สุภุม) ในหนังสือ ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ ของ คีเรก ชัยนาม หน้า ๔๕๕-๔๖๑

^{๗๐} เสนีย์ หน้า ๗๓-๗๔

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๑

ในวันที่ ๑๔ ธันวาคม ชาววิหบุจากสหรัฐฯ ว่า นักวิจารณ์ครู เพียส์บ์คำหน้อังกฤษ และกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เป็นการใหญ่ โดยครูเพียส์บ์ว่าได้เห็นสัญญาแล้ว มีข้อ กำหนดตกลงจะให้อังกฤษเข้ายึดครองเมืองไทย กุมภาพันธ์ชาย การวิหบุ และหนังสือพิมพ์ จึง ไม่เข้าใจว่ากระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ไปหลบอยู่ที่ไหน ในที่สุดลงความเห็น ว่า ถ้า สหรัฐฯ ให้อังกฤษกู้เงิน ๔ พันล้านเหรียญฯ อังกฤษจะนำเอาไปใช้ในการจัดหาเมืองขึ้นไว้ เป็นสมบัติ แล้วสหรัฐฯ ก็จะถูกทั่วโลกกำหนดว่ารู้เห็นเป็นใจกับอังกฤษในการ เอามนุษย์ดงเป็น ทาส ๗๒

ก่อนเป็นวันที่ ๑๔ ธันวาคม สถานทูตสหรัฐฯ ไทร์ก็พท์แจ้งมาว่า นายโบลท์ มีเรื่องด่วนจะแจ้ง ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ขอเข้าพบในวันรุ่งขึ้น (๑๕ ธ.ค.) เวลา ๑๑.๐๐ น. ครั้นถึงเวลานัดพบก็ได้พบกันตามเวลานัด นายโบลท์แจ้งแก่ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ในนามของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ว่า ขอให้รัฐบาลไทยส่งคณะทูตที่สิงคโปร์ให้จัดการลงนามใน สัญญาไว้วางก่อน จนกว่าสหรัฐฯ กับอังกฤษจะได้ทำความเข้าใจกัน เสร็จเรียบร้อย ๗๓ และว่า การเจรจาระหว่างไทยกับอังกฤษนั้น ถึงแม้ว่าสหรัฐฯ จะไม่ได้เข้าร่วมด้วยแต่ก็ได้เอาใจใช้ เป็นพิเศษตลอดมา จนถึงกับได้เปิดการ เจาจากับอังกฤษที่กรุงวอชิงตัน เพื่อทำความเข้าใจกัน ในสัญญาบางข้อที่สหรัฐฯ ไม่เห็นพ้องด้วย และได้ตกลงกันเป็นหลักการว่าจะไม่มีการลงนาม สัญญาระหว่างไทยกับอังกฤษจนกว่าสหรัฐฯ กับอังกฤษจะได้ทำความเข้าใจกัน เสร็จ ด้วยเหตุ นี้จึงรู้สึกประหลาดใจที่ได้ทราบว่าจะมีการลงนามสัญญากันที่สิงคโปร์ ซึ่งไม่ทราบแน่ว่านาย เคนนิง จะไปจัดการไปเองหรือโดยได้รับคำสั่งจากลอนดอน จึงขอให้ไทยส่งคณะผู้แทนไทยที่สิงคโปร์จัดการลงนามไว้วางก่อน และถ้าการส่งคเพราะสหรัฐฯ ร้องขอคราวนี้เป็นเหตุให้อังกฤษคำนึงการ รุนแรงอันกว่าเดิมแล้ว สหรัฐฯ จะยอมมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และจะประท้วงไปยังอังกฤษเพื่อ

๗๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๓

๗๓ วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๔๔๔ กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ มีคำสั่งให้ ทูตสหรัฐฯ ประจำลอนดอนประท้วงอังกฤษ ขอให้ส่งจัดการลงนามในสัญญามายังนาย เคนนิง พร้อมทั้งขอให้อังกฤษแก้ไขสัญญาให้ลคนบ่อนลง

มิให้เกิดผลเช่นนั้น ม.ร.ว.เสนีย์ฯ จึงได้โทรเลขสั่งงดไปในวันนั้น ^{๗๕}

วันที่ ๑๘ ธันวาคม นายคีน อเจสัน รัทมาการแตนรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (นายเบอร์นส์ รัฐมนตรีว่าการไปประชุมเสียที่ลอนดอน) ได้ออกแถลงการณ์ว่า เรื่องสัญญาสันติภาพระหว่างไทยกับอังกฤษนั้น รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้ร้องขอให้สองประเทศระงับการลงนามไว้ก่อน จนกว่ารัฐบาลสหรัฐ กับรัฐบาลอังกฤษจะได้เจรจากันลงกันเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย ซึ่งสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษในกรุงวอชิงตันได้ออกคำแถลงการณ์ในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๑๘ ธันวาคมว่า คำแถลงการณ์ของนายคีน อเจสันยังมีข้อความไม่ทันกับเหตุการณ์ เพราะรัฐบาลอังกฤษได้เสนอร่างสัญญาตามที่แก้ไขใหม่ต่อสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ในกรุงลอนดอน และเป็นที่ยอมรับของสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แล้ว ฉะนั้น อังกฤษกับไทย จะได้ลงนามในสัญญากันในปลายเดือนธันวาคมนี้ ต่อมาวันที่ ๒๒ ธันวาคม กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ก็ได้ออกคำแถลงการณ์อีกครั้งหนึ่งว่า ขอขอมอบใจรัฐบาลอังกฤษและรัฐบาลไทยที่ไ้ร้องขอการลงนามในสัญญาฉบับสถานะสงครามตามคำร้องขอของรัฐบาลสหรัฐฯ ^{๗๕}

๒.๓.๓ ยูเนนไทยและอังกฤษแลกเปลี่ยนหัวข้อความตกลง (Heads of Agreement) และภาคผนวก (Annex)

เหตุการณ์ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นว่า เพราะสหรัฐฯ เข้าแทรกแซง อังกฤษจึงต้องคลาไคลขอสัญญาฉบับกับประเทศไทยลง จนที่สุดสัญญาที่ลงนามกันที่สิงคโปร์ เป็นสัญญาที่รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้พยายามดำเนินการต่อรองขอลดหย่อนแทบทุกข้อทุกประการ ^{๗๖}

^{๗๕} วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๔๔ เป็นวันที่ยูเนนไทยและอังกฤษกำหนดจะลงนามในสนธิสัญญากัน

^{๗๕} พระพิศาลสุขุมวิท (ประสม สุขุม) หน้า ๔๖๒-๔๖๓ และ Donald E. Nuechterlein

^{๗๖} พยายามให้อังกฤษตัดข้อที่เป็นการบีบบังคับทางเศรษฐกิจและเอกราชออกไป โดยใช้อิทธิพลของสหรัฐฯ เข้าถ่าน ดูความละเอียดได้จาก Nuechterlein p. 33

และได้มีการลงนามกันเมื่อ ๑ มกราคม ๒๔๕๕ ภายหลังจากที่ไต่เจรจากันมาเป็นเวลา ๓ เดือนเศษ ความตกลงนี้เรียกว่า "ความตกลงสมบูรณแบบเพื่อเลือกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย" ทั้งนี้เพราะในการเจรจาที่แคนดีคราวก่อนและสิงคโปร์คราวนี้ ผู้แทนฝ่ายอังกฤษได้จัดการให้ผู้แทนรัฐบาลอินเดียเข้าร่วมการเจรจากับผู้แทนไทยด้วย ดังโลกกล่าวมาแล้ว และในส่วนที่เกี่ยวกับอินเดียนั้น เป็นที่ตกลงกันว่า ความตกลงไต่เจรจากรัฐบาลอังกฤษจะเท่ากับฝ่ายไทยก็เป็นอันให้รัฐบาลอินเดียร่วมเป็นภาคีด้วย คือ ในการเลือกสถานะสงครามนี้ รัฐบาลไทยไม่ต้องเจรจากับอินเดียต่างหากจากอังกฤษ ความตกลงนี้มีทั้งหมด ๒๔ ข้อด้วยกัน ^{๗๗} และในวันเดียวกันนี้ ก่อนการลงนามในความตกลงสมบูรณแบบ ผู้แทนฝ่ายไทยได้แลกเปลี่ยนหนังสือกับฝ่ายอังกฤษฉบับหนึ่ง ความว่า ฝ่ายอังกฤษได้ส่งหัวข้อความตกลง (Heads of Agreement) พร้อมควบบภาคผนวก (Annex) วางข้อกำหนดต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลสหราชอาณาจักรกับอินเดีย พร้อมทั้งจะเลือกสถานะสงครามกับไทย และขอให้ไทยตอบให้ทราบว่า รัฐบาลไทยพร้อมที่จะลงนามความตกลงสมบูรณแบบฉบับหนึ่งหรือหลายฉบับโดยไม่ชักช้า ซึ่งครอบคลุมบทความ ๆ ที่กำหนดไว้ในหัวข้อความตกลงและภาคผนวกนี้ ก็ว่าในระหว่างที่ยังไม่ได้ลงนามเช่นนั้น รัฐบาลไทยจะปฏิบัติตามมหานานี้ทุกประการ ผู้แทนฝ่ายไทยได้ตอบรับรองไป

๒.๓.๔ สาระสำคัญของหัวข้อความตกลง

หัวข้อความตกลง ^{๗๘} (Heads of Agreement) ซึ่งผู้แทนอังกฤษส่งมาให้ผู้แทนไทย และผู้แทนไทยตอบรับรองไปดังกล่าวข้างต้นนั้น มีสาระสำคัญทำนองคล้าย

^{๗๗} รายละเอียด "ความตกลงสมบูรณแบบเพื่อเลือกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย" หากดูได้ในภาคผนวกหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" โดย ทิเรก ชัยนาม หน้า ๔๑๖-๔๔๕

^{๗๘} รายละเอียดหัวข้อความตกลง (Heads of Agreement) หากดูได้ในภาคผนวกหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" โดย ทิเรก ชัยนาม หน้า ๔๑๖-๔๔๕

ความตกลงสมบูรณ์แบบ แต่มีรายละเอียดมากกว่า สำคัญคือมีว่ารัฐบาลสหราชอาณาจักร
และรัฐบาลอินเดียหวังว่ารัฐบาลไทยจะดำเนินการดังต่อไปนี้ ก่อนที่ตกลงเลิกสถานะ
สงคราม ^{๗๒}

ก. กระบวนการบอกปฏิเสธ

เช่น ปฏิเสธการประกาศสงคราม วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๖ บอกเลิกสัญญา
พันธมิตรทางทหาร กับญี่ปุ่น บอกเลิกว่าการไต่กันแคบต่าง ๆ จากอังกฤษเป็นโมฆะ

ข. การใช้คืนและการปรับปรุง

บอกเลิกกระบวนการทางนิติบัญญัติ และการปกครองเกี่ยวกับการ ซึ่งนับว่า
เป็นภาคผนวกหรือรวมเข้าในประเทศไทย ซึ่งคืนแดนของอังกฤษ ถอนบรรดาเจ้าหน้าที่ทหาร
ไทยและพลเรือนไทยออกจากอาณาเขตของอังกฤษ จะคืนบรรดาทรัพย์สินที่ได้เอาไปจากอา-
ณาเขตอังกฤษ จะให้ค่าทดแทนความวิบัติหรือความบอบสลายแห่งทรัพย์สินสิทธิ และผลประโยชน์
ในอาณาเขตเหล่านี้ อันเกิดจากไทยเข้าไปยึดครอง และจะไถ่ถอนเป็นเงินปอนด์
จากทุนสำรองลเคอร์ลิงที่เคมมีอยู่ ซึ่งชนปิตุไทยที่เคมมีอยู่ในอาณาเขตเหล่านี้ จะปลด
ปล่อยเชลยศึก ฯลฯ จะช่วยร่วมกับอังกฤษในเรื่องรักษาน้ำมันดังสหภาพ จะยอมรับผิดชอบ
ในการพิทักษ์รักษา และคืนในสภาพไม่เสื่อมเสีย ซึ่งบรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์
ทุกชนิดของฝ่ายบริติชในประเทศไทย และในการใช้ค่าทดแทนเพื่อความวิบัติ หรือความบอบ
สลายที่ได้รับ

ค. กระบวนการเพื่อร่วมมือในเงื่อนไขอนุสัญญาภายหลังสงคราม

รัฐบาลไทยยอมรับนับถือว่า สิ่งสำคัญครั้งนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของไทย
เนื่องในการป้องกันมลายู พม่า อินโดจีน และความมั่นคงของมหาสมุทรอินเดีย
และเขตแคว้นแปซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ ไทยตกลงจะร่วมมือเต็มที่ในบรรดาข้อตกลงเพื่อความ
มั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งองค์การสันประชาชาติหรือคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การนี้เป็น

ชอบแล้ว จะไม่คัดค้านข้อมติของสภาไทยเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทย โดยอังกฤษ
มิได้เห็นพ้องด้วยก่อน (คอคอคตกระ)

ง. กระทบการร่วมมือทางเศรษฐกิจภายหลังสงคราม

รายละเอียดคล้ายกับความตกลงสมบูรณแบบข้อ ๔ ถึงข้อ ๑๕

จ. ให้ไทยกลับเข้าสู่ฐานะเดิม ตามสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้กับอังกฤษ

๒.๓.๕ สาระสำคัญของภาคผนวก

ส่วนภาคผนวก (Annex) ซึ่งผู้แทนอังกฤษได้ยื่นให้ในวันลงนาม
ความตกลงสมบูรณแบบ มีสาระสำคัญดังนี้ ๘๐ รัฐบาลไทยจะตกลง

๑. รับผิดชอบในการพิทักษ์รักษา และคืนในสภาพไม่เสื่อมเสียซึ่ง
บรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิดของฝ่ายบริติชในประเทศไทย และใช้ค่าทด
แทนเพื่อความวินาหรือความบอบสลายที่ไ้รับ

๒. จะเลิกการพิทักษ์ธุรกิจ การธนาคาร และการพาณิชย์ของฝ่าย
พันธมิตร และยอมให้กลับค่าเป็นธุรกิจต่อไป

๓. จะเอาบรรดาทรัพย์สินของญี่ปุ่น และของศัตรูอื่นไว้ให้พันธมิตรใช้

๔. จะร่วมมือในการจับกุม และชำระบุคคลที่ต้องหาว่าได้กระทำ
อาชญากรรมสงคราม หรืออื่นชื่อว่าให้ความช่วยเหลืออย่าง เป็นกิจเป็นการแก่ญี่ปุ่น

๕. จะมอบตัวบรรดาผู้ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นผู้ทรยศ ซึ่งมีสัญชาติ
พันธมิตร ให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของสัมพันธมิตร

๖. จะให้ความคุ้มครองทางศาลและทางอื่น สำหรับกองทหารพันธมิตร
ในประเทศไทย

๗. เพื่อดำเนินการระงับสงครามกับญี่ปุ่นให้เสร็จสิ้นไป จะให้ฝ่าย

ทหารของพันธมิตรใช้เมืองท่าและความสะดวกในการไปมาโดยเสรี และบนอาณาเขตไทย ตามแต่ละต้องการ จะจัดในโดยไม่คิดมูลค่า ซึ่งบรรดาสัมภาระและแรงงานอื่น ๆ เพื่อใช้ในประเศไทยและบรรดาเงินตราไทยที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของพันธมิตรต้องการ ฯลฯ

๔. จะควบคุมธนาคารและธุรกิจการปฏิวรรคต่างประเทศ และการทำธุรกิจพาณิชย์และการคลังกับต่างประเทศ ความความตกลงกับฝ่ายพันธมิตรตามเท่าที่จำเป็น เพื่อสำเร็จกิจในทางการทหาร การเศรษฐกิจ และการคลัง อันเกี่ยวกับฝ่ายพันธมิตรซึ่งเกิดขึ้นจากการระงับสงครามก่อนญี่ปุ่น

๒.๓.๖ สาระสำคัญของความตกลงสมบูรณ์แบบระงับสถานะสงครามกับอังกฤษและอินเดียน

สำหรับความตกลงสมบูรณ์แบบ ๒๔ ข้อ ซึ่งลงนามกันเมื่อ ๑ มกราคม ๒๔๔๔ ภายหลังจากได้มีการแลกเปลี่ยนหนังสือ และผู้แทนฝ่ายไทยได้ยอมรับรองหัวข้อความตกลง (Heads of Agreement) พร้อมกับภาคผนวก (Annex) ไปแล้ว ก็มีสาระสำคัญผูกพันประเทศไทยที่จะต้องปฏิบัติดังนี้คือ

๑. จัดการเรื่องประเทศไทยประกาศสงครามกับอังกฤษให้สู่สภาพเดิมก่อนวันประกาศ
๒. ไทยยืนยันว่า การกระทำต่าง ๆ ซึ่งไทยทำต่ออังกฤษภายหลังจากที่ญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยเป็นโมฆะ และจะจัดการให้สู่สภาพเดิม หรือให้ค่าทดแทนสำหรับทรัพย์สินของอังกฤษที่เสียหายไป
๓. ไทยยอมรับผิดชอบในการพิทักษ์รักษา และคืนในสภาพไม่เสื่อมเสียซึ่งบรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิดของอังกฤษในประเทศไทย

๔. ไทยยอมรับว่า สงครามที่ญี่ปุ่นทำครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีความสำคัญเกี่ยวกับการป้องกันมลายู หน้มา อินเดีย และอินโดจีน และความมั่นคงทางมหาสมุทรอินเดีย และแคว้นแปซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ ฉะนั้น จะร่วมมือเต็มที่ในบรรดาข้อตกลงเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งองค์การสหประชาชาติหรือคณะมนตรีความมั่นคงเห็นชอบแล้ว

๕. ไทยจะไม่ตัดคลองข้ามอาณาเขตไทยเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทย (ชุกคอคอดกระ) โดยรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรมิได้เห็นพ้องด้วยก่อน

๖. ไม่นานกว่า ๑ กันยายน ๒๔๔๐ รัฐบาลไทยรับว่า นอกจากจะได้เป็นไปตามคำแนะนำของคณะกรรมการประสมในวอชิงตัน หรือองค์คณะใด ๆ ที่จะมาทำการแทน และในกรณีชั่วคราว นอกจากจะได้เป็นไปตามคำอำนวยขององค์การพิเศษที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อการนั้นแล้ว จะห้ามบรรดาการส่งข้าว คีบูก บาง และไม่สั๊กออกนอกประเทศ และจะจัดระเบียบการค้าและเร่งเร้าการผลิตโภคภัณฑ์เหล่านี้

๗. ไทยจะให้ข้าวสารโดยไม่มีคิดมูลค่า ๑ ๒ ล้านตันแก่องค์การซึ่งรัฐบาลสหราชอาณาจักรจะไ้ระบุ ซึ่งในขณะที่นั้นคิดประมาณ ๒๘ ปอนด์ (ปอนด์ละ ๒๐ บาท) เท่ากับ ๒,๘๒๐ ล้านบาท (อังกฤษอ้างว่าจะส่งต่อไปบรรเทาความขาดแคลนในมลายู อินเดีย หน้มา และสิงคโปร์)

๘. ไม่นานกว่าวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๔๐ รัฐบาลไทยจะจัดให้องค์การชั่วคราวดังกล่าวใช้ประโยชน์ได้ในข้าวทั้งหมดอันเป็นส่วนที่เหลือจากความต้องการภายในประเทศไทย โดยคิดราคาที่กำหนดกับความตกลงกับองค์การนั้น

๙. ไทยจะหาความตกลงกับรัฐบาลอังกฤษและอินเดียเกี่ยวกับการร่วมบำรุงรักษาที่ยังคงสงคราม

๑๐. โดยคำนึงถึงความมั่นคงซึ่งไทยให้โดยความตกลงนี้ รัฐบาลอังกฤษและอินเดีย จะสนับสนุนไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

ในวันลงนามความตกลงสมบูรณ์แบบเพื่อเลือกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่ (อังกฤษ) และอินเดียระหว่างยูเนี่ยนไทย ยูเนี่ยนอังกฤษ และยูเนี่ยนอินเดีย ที่ สิงคโปร์ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ออกคำแถลงการณ์ แจ้งให้ประชาชนชาวไทยทราบถึงการสิ้นสุดสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่ ซึ่งรวมถึงอินเดียด้วย ดังนั้น ความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่ ซึ่งเคยมี มาเป็นอันดีแต่กาลก่อนและต่อมาหยุดชะงักลง ก็เป็นอันกลับคืนมาดังเดิม บรรดาการใด ๆ อันจะต้องทราบกฎหมายขึ้นเพื่อดำเนินการตามข้อกำหนดในความตกลงนั้น รัฐบาลไทยก็ได้ให้ คำมั่นว่าจะได้เสนอต่อสภาฯ โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ พร้อมกับนั้นอังกฤษก็ได้ให้คำมั่นว่า จะดำเนินการ โดยทันทีในสิ่งที่จะกลับเจริญความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศไทย และแลกเปลี่ยน ยูเนี่ยนทางการทูตกัน อีกทั้งรับรองว่าจะสนับสนุนการที่ประเทศไทยจะสมัคร เข้าเป็นสมาชิก สหประชาชาติ ^{๘๓}

๒.๓.๗ การเจรจาบอกเลิกความตกลงสมบูรณ์แบบกับรัฐบาลอังกฤษและอินเดีย
ในสมัยรัฐบาลต่อ ๆ มา

สนธิสัญญาสมบูรณ์แบบฉบับนี้ได้ก่อให้เกิดพันธะผูกพันที่ประเทศไทยจำต้อง ยอมรับบาปปฏิบัติในระยะต่อมาอีกหลายปี นอกจากจะชดใช้ค่าเสียหายแก่ชนชาติสัมพันธมิตรและ อื่น ๆ แล้ว ประเทศไทยยังต้องยอมส่งชาวให้แก่สัมพันธมิตร (อังกฤษ) เป็นค่าปรับสถานเบา ประมาณ ๑,๒๐๐,๐๐๐ คน ^{๘๔}

^{๘๓} ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๔ วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๕ หน้า ๑๕
รายละเอียดของคำแถลงนี้ ดูได้จากภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๐

^{๘๔} ที่จำนวนลดลงเพราะไทยสามารถเจรจาได้เอาชาวจำนวน ๒ แสน ๘ หมื่นคน ที่ไทยประกาศยุติให้แก่สหประชาชาติเพื่อนำไปบรรเทาความอดอยากเมื่อสงคราม เสร็จสิ้นใหม่ ๆ ไปหักออกจาก ๑,๕๐๐,๐๐๐ คนได้สำเร็จ รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ดู ได้จากคำแถลงของนายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีขณะนั้น ที่แจ้งให้ที่ประชุมสภาฯ ทราบ เมื่อคราวประชุมครั้งที่ ๓๓/๒๔๘๕ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๔๘๕

รัฐบาลไทยภายหลังสงครามตุรกีรัฐบาล ทั้งแก่รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลพลเรือตรี จีรัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่งถูกรัฐประหาร รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ภายหลังรัฐประหาร และรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ๘๕ ต่อกับภาวะปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่ลอคมา และแต่ละรัฐบาลก็ได้พยายามเจรจากับรัฐบาลอังกฤษเป็นระยะ ๆ เพื่อปลดปล่อยข้อผูกพันต่าง ๆ ให้ผ่อนคลายลงเป็นลำดับ เช่น แผนที่ส่งจำไว้ให้อังกฤษโดยไม่มีค่าตอบแทน ก็ได้รับการลดหย่อนลงเป็นได้รับค่าตอบแทนตันละ ๑๒ ปอนด์ ๑๘ ชิลลิง (ประมาณ ๗๒ บาท) เพิ่มค่าฟรีเมียมตันละ ๓ ปอนด์ ๘๖ และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๔๔ ที่เหลืออีก ๖ แสนตัน ก็ได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเป็นตันละ ๒๐ ปอนด์ (ประมาณ ๑,๒๐๐ บาท) ฟรีเมียมตันละ ๔ ปอนด์ ๘๗ ดังนั้น ตลอดอายุสัญญาจนถึงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๔๐ ประเทศไทยจึงได้ส่งจำให้อังกฤษหมกคามสัญญา ๘๘ ส่วนในเรื่องอื่น ๆ ก็ได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ จนในที่สุดอังกฤษได้ยอมตกลงยกเลิกความตกลงสมบูรณแบบกับไทยเมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๔๔๙ โดยกรมหมื่นบราชิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศไทย และเซอร์จอ.แฮย์ อาร์โนล วิลลิงเจอร์ (G.A. Wallinger) เอกอัครราชทูตอังกฤษประจำกรุงเทพฯ ได้ทำหนังสือแลกเปลี่ยนกันในวันนั้น ๘๙ ต่อจากนั้น

๘๕. รายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล คุ้ได้จากหนังสือเรื่องคณะรัฐมนตรีของ นายมณูญ บริสุทธี หน้า ๑๔๖-๑๗๕

๘๖. รายงานการประชุมครั้งที่ ๓๓/๒๔๔๔ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๔๔๔

๘๗. จากบันทึกของหลวงชำนาญอักษร เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๔๔๐ เอกสารของแอนด์เก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แม้เรื่องการเลิกสถานะสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษหรือความตกลงสมบูรณแบบกับอังกฤษ

๘๘. เรื่องเดียวกัน

๘๙. หนังสือจากรัฐมนตรีต่างประเทศ กรามเร็น ทพพา นายกรัฐมนตรี ที่ สร.๑๑๔๔/๒๔๔๙ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๔๔๙

ก็ได้ดำเนินการยกเลิกความตกลงสมบูรณแบบกับอินเดีย โดยนายเชมชาติ บุณยรัตพันธุ์ รัฐมนตรีรักษาราชการกระทรวงการต่างประเทศ และนายกุยาจัน ซิงห์ อธิบดีอินเดียนประจำกรุงเทพฯ ได้ทำหนังสือแลกเปลี่ยนทำนองเดียวกันกับที่ไทยทำกับอังกฤษ เพื่อเลิกความตกลงสมบูรณแบบกับอินเดีย เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๔๘๓ ๗ กระทรวงการต่างประเทศ

สงครามโลกครั้งที่สอง จึงเป็นเหตุการณ์ที่ประเทศไทยต้องเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะผลกระทบอย่างหนักที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ทั้งนี้เพราะที่ตั้งของประเทศมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และการที่มีกำลังป้องกันการละเมิดไม่พอที่จะรักษาความเป็นกลางนั้นเอง จึงทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงคราม แต่เนื่องจากการแสดงออกซึ่งความต้องการที่จะดำเนินการต่อต้านการรุกรานของผู้ป่วนมาตั้งแต่ต้น และการดำเนินการอย่างใดผลของขบวนการเสรีไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ จึงทำให้สหรัฐ ฯ ตระหนักว่าประเทศไทยมิใช่เป็นประเทศศัตรู หากเป็นประเทศที่ได้รับการปลดปล่อยจากเงื้อมมือศัตรู และได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ประเทศไทยดำรงไว้ซึ่งความเป็นรัฐอธิปไตย และบึงประกอบ-

กับการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างใดผลของรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ฯ ในการที่จะช่วยให้เข้าแทรกแซงการเจรจาทั้งที่แคนดีและสิงคโปร์ด้วยแล้ว ผลจึงทำให้ขอเรียกร้องของอังกฤษที่ยื่นต่อประเทศไทยในอันที่จะแลกเปลี่ยนกับการยกเลิกสถานะสงครามยกเว้นในรูปที่เบาที่สุด

๒.๓.๘ จุดหมายเหตุแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับออสเตรเลีย เกี่ยวเนื่องที่

จะระงับสถานะสงคราม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในการเจรจาที่สิงคโปร์คราวนี้ผู้แทนออสเตรเลียเมื่อได้ขอเข้าร่วมเจรจาระงับสถานะสงครามกับไทยด้วย และในที่สุดตกลงกันว่า ผู้แทนออสเตรเลียและผู้แทนไทยจะได้ออกหนังสือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ฝ่ายไทยรับภาระที่ความประสงค์เสียขั้นหนึ่งก่อน และจะได้เจรจาทำสนธิสัญญากันเพื่อเลิกสถานะสงครามที่มีอยู่ระหว่างกันเสียต่อไป หนังสือแลกเปลี่ยนหรือจุดหมายเหตุแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับออสเตรเลีย

๕๐ หนังสือจากรัฐมนตรีช่วยว่าการ ฯ รักษาการราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กรายเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ที่ ๑๒๔๐๖/๒๔๘๓ ลงวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๔๘๓

เพื่อที่จะระงับสถานะสงครามนี้ ^{๕๒} ได้แลกเปลี่ยนกันในวันเดียวกันกับที่มีการลงนาม ความตกลงกับฝ่ายอังกฤษและอินเดีย คือวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๔ มีสาระสำคัญว่า รัฐบาลไทยจะทำทุกอย่างเพื่อบอกปฏิเสธ โดยบริบูรณ์ ซึ่งการประกาศสงครามที่ได้ทำต่อบริเตนใหญ่ พันธไมตรีกับญี่ปุ่น และบรรดากระบวนการที่มีผลเป็นการ เสียดายต่อบริเตนใหญ่ ออสเตรเลีย และบรรดาพันธมิตร จะทำสัญญากับออสเตรเลียในเมื่อร้องขอ จะรับนิคมอบในการรักษาและบำรุงที่ยังหลงสงครามออสเตรเลียในประเทศไทย ขอมรับนิคมอบในการปฏิบัติตามคำขำขอแห่งรัฐบาลออสเตรเลีย ในส่วนที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพและผลประโยชน์ของบรรดาผู้มีถิ่นที่อยู่ชาวออสเตรเลีย ซึ่งถูกกักหรือคุมในประเทศไทย ภายหลังจากวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ จะให้ความช่วยเหลือเต็มที่ในการจับกุมและลงโทษบุคคลที่กระทำผิดทางอาญากรสงครามต่อชาวออสเตรเลีย ขอมรับนิคมที่จะใช้ค่าทดแทนแก่รัฐบาลออสเตรเลียและพลเมืองออสเตรเลีย เพื่อบรรเทาความวินาศและความบอบสลายที่ได้รับภายหลังจากวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ จะร่วมมือทางภูมิภาคทางการ เมืองและทาง เศรษฐกิจ ซึ่งขอความช่วยเหลือแก่การแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และมีความมุ่งหมายที่จะจัดประกันความมั่นคงของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ และเขตแคว้นแปซิฟิกตะวันออกเฉียงใต้ และปฏิบัติความตกลงสมบูรณแบบซึ่งทำกับอังกฤษและอินเดีย

ในวันเดียวกันนี้ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติให้สำนักนายกรัฐมนตรีออกคำแถลงการณ์ ^{๕๓} มีสาระสำคัญว่า เนื่องจากรัฐบาลไทยสมัยหนึ่งได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่ ออสเตรเลียซึ่งเป็นสมาชิกในจักรภพจึงประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่ด้วย บัดนี้ ได้ตกลงแลกเปลี่ยนจดหมายเหตุเพื่อเลิกสถานะสงครามกันแล้ว รัฐบาลไทยจะปฏิบัติความสันติกรณีนี้อย่างดีทุกประการ ในอนาคตอันใกล้นี้ ผู้แทนของรัฐบาลไทยและผู้แทนของรัฐบาลออสเตรเลียจะได้ตกลงกันทำสนธิสัญญาเลิกสถานะสงครามเสีย เมื่อได้ลงนามในสนธิสัญญา

^{๕๒} รายละเอียดจดหมายเหตุแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับออสเตรเลีย เพื่อที่จะระงับสถานะสงคราม ดูในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๑

^{๕๓} รายละเอียดคำแถลงการณ์เพื่อเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลีย ดูในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๒

เมื่อโคลงนามโนสนธิสัญญาขึ้นแล้ว สัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลีย จะกลับคืนดีดังแต่ก่อน

๒.๓.๘ ความตกลงสันติภาพฉบับที่สี่ระหว่างรัฐบาลแห่งประเทศไทยกับรัฐบาล
แห่งออสเตรเลีย

ภายหลังจากวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๕ แล้ว ก็ได้มีการเจรจากันเรื่อยมา เพื่อทำสนธิสัญญาเลิกสถานะสงครามกับออสเตรเลีย คือ ระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคม ๒๔๘๕ พอเสร็จจวบจะลงนามกันได้แล้ว รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งมี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศได้กราบทูลถวายบังคมลาออก นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี และนายคิเรก ชัยนาม เข้าเป็นรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ สืบแทน ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ๕๓

เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๔๘๕ นายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ โคลงนามสนธิสัญญา "ความตกลงสันติภาพฉบับที่สี่ระหว่างรัฐบาลแห่งประเทศไทยกับรัฐบาลแห่งออสเตรเลีย" กับ นายคีท ออฟฟิเซอร์ (Keith Officer) ผู้แทนรัฐบาลออสเตรเลียที่กรุงเทพฯ มี ๑๕ ข้อด้วยกัน มีสาระสำคัญคล้าย ๆ ความตกลงสัมบูรณ์แบบ ๒๔ ข้อ ซึ่งประเทศไทยทำกับอังกฤษเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๕ แต่ไม่มีเรื่องไทยจะคงไว้ข้าว นอกจากจะรับผิดชอบในการเสียหายที่ออสเตรเลียได้รับ เนื่องจากทรัพย์สินของออสเตรเลียซึ่งอยู่ในประเทศไทยต้องเสื่อมเสียไป หรือใช้ลาทดแทนสำหรับความเสียหายต่าง ๆ ที่คนของ

๕๓ เหตุที่ลาออกเพราะนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ สส.จันทราขันธ์ เสนอร่าง พรบ.คุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนต่อสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลเห็นไม่สมควรรับผิดชอบการ แต่สภาฯ ลงมติรับหลักการ ๒๕ ต่อ ๒๓ รัฐบาลนายควงฯ จึงลาออก เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๘๕ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้ง นายปรีดี พนมยงค์ (หัวหน้าเสรีไทยภายในประเทศ) เป็นนายกรัฐมนตรี จากมัญญ บรียุทธิ, คณะรัฐมนตรี, หน้า ๑๔๔

ออสเตรเลีย ได้รับ และไม่กล่าวถึงเรื่องชุกคอตกกระ ^{๑๕๕}

ส่วนนิวซีแลนด์นั้นมิได้เปิดการ เจริญระงับสถานะสงครามกับประเทศไทย
แต่อย่างใด ได้ประกาศระงับสถานะสงครามกับไทยเสียเฉย ๆ โดยไม่มีการ เจริญหรือ
อะไรจากไทยเลย โดยเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ สถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ ได้แจ้ง
มาว่า รัฐบาลนิวซีแลนด์ได้ออกประกาศว่า สถานะสงครามที่มีอยู่ระหว่างรัฐบาลแห่งสมเด็จพระ
พระเจ้าอานูหิวริติซและรัฐบาลแห่งประเทศไทย ได้ยุติลงในส่วนที่เกี่ยวกับนิวซีแลนด์ในวันที่
๑ มกราคม ๒๔๘๕ เวลา ๒๐.๓๐ น. (เวลานิวซีแลนด์) ^{๑๕๖}

^{๑๕๕} ทั่วพลยธิสัญญา พร้อมด้วยหนังสือแลกเปลี่ยนระหว่าง นายคิเรก ชัยนาม
กับนายกีท ออฟทรีเซอร์ กู้ได้จากหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของนายคิเรก
ชัยนาม หน้า ๔๐๕-๔๐๗ :

^{๑๕๖} หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศถึงนายกรัฐมนตรี
ที่ น.๕๑๔๗/๒๔๘๕ ลงวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๔๘๕ เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนัก
นายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แห่งเรื่องการ เลิกสถานะสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษ
หรือความตกลงสมบูรณแบบกับอังกฤษ

สนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีน

๓.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - จีน

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาวต่างประเทศแล้ว เห็นจะไม่มีชนชาติใดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและยาวนานไปกว่าชนชาติจีน ทั้งนี้ เพราะนอกจากจะมีความสัมพันธ์กันทางเผ่าพันธุ์และประวัติศาสตร์อันสืบเนื่องมาแต่โบราณกาลแล้ว การเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับจีน ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏว่า ได้เริ่มในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย ประมาณปี พ.ศ. ๑๘๒๕ ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าหงวนสีโจ้วฮ่องเต้แห่งราชวงศ์หงวน * ต่อจากนั้นประเทศทั้งสองก็ได้ติดต่อค้าขายกันสืบเนื่องมาจนกระทั่งทุกวันนี้ และในระหว่างที่มีการติดต่อค้าขายกันนี้ ได้มีชาวจีนเป็นจำนวนมากอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากโอกาสในการพำนักอาศัยในประเทศไทยโดยมีมากนับเอง

เซอร์จอห์น โบวริง อัครราชทูตอังกฤษ ซึ่งเข้ามาทำสัญญาฉบับไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๔ ได้เขียนบันทึกไว้ว่า " ในพ.ศ. ๒๓๔๓ จีนได้เข้าควบคุมการค้าในภูมิภาคต่าง ๆ ของกรุงสยามไว้ได้เกือบหมด ทุกแห่งที่มีทางคมนาคมทางน้ำถึง หรือแม่น้ำบ้านซึ่งอยู่ในท้องถิ่นที่ถักการ จีนก็เอาสินค้าไปส่งถึงที่ เพื่อขายหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในการค้านี้ไม่ปรากฏว่าไทยพยายามแข่งขันเลย" ๒

สำหรับการอพยพของชาวจีนสู่ประเทศไทยนั้นได้ดำเนินอยู่ตลอดเวลา เป็นจำนวนปีละมาก ๆ เพิ่งจะมาสิ้นสุดลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ หลังจากจีนคอมมิวนิสต์ประสบชัยชนะบนดินแดนอันใหญ่ทั้งหมด ทำให้รัฐบาลสาธารณรัฐจีนซึ่งเป็นรัฐบาลที่ประเทศไทยรับรอง

* William G. Skinner, Chinese Society in Thailand, New York, Cornell University Press, 1957, pp. 2 - 4.

๒ Sir John Bowring, The Kingdom and People of Siam, pp. 85 - 88 (คัดจากหนังสือของ ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ หน้า ๔๒๗)

ถอยร่นมาอยู่ที่เกาะไคหัวน และโดยที่ประเทศไทยได้กำหนดจำนวนโควตาคนเข้าเมือง เฉพาะประเทศที่มีสัมพันธไมตรีมีละสองร้อยคน การอพยพของชาวจีนในระยะนี้จึง น้อยลง

๓.๒ ฐานะของคนจีนในประเทศไทยเมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒

ฐานะของคนจีนในประเทศไทยได้รับการรับรองจากรัฐบาลไทยมาช้านาน โดยที่ คนจีนได้รับการปฏิบัติจากไทยอย่างยุติ เหมือนคนไทยทุกประการ เช่น ค่าขายได้ มี กรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ และยังได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับราชการทหารอีกด้วย และเนื่องจาก คนจีนไม่ต้องขึ้นทะเบียนศักคินามูลนาย ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นคนมา โดยกำหนดให้เสรีชนใหม่ที่มีฐานะนางหรือพระสงฆ์ หรือพราหมณ์ หรือท้าว เมื่อมีอายุครบ ๑๕ ปี จะคงไปขึ้นทะเบียน เรียกว่าขึ้นทะเบียนศักคินามูลนายมีชื่อว่า "ไพร่สม" พออายุครบ ๒๐ ปี มูลนายก็ต้องทำบัญชีชื่อลิสต์ และสัสศิแบ่งปันให้ไปอยู่กับ เจ้าขุนมูลนาย ผู้ที่ถูกแบ่งนี้เรียกว่า "ไพร่หลวง" ซึ่งต้องเป็นไพร่หลวงจนอายุครบ ๖๐ ปีจึงจะหลุดพ้น ความเป็นหลักฐานสำคัญ ซึ่งเป็นสมาชิกในคณะพุทธบริษัทเข้ามาเมืองไทย ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเขียนไว้ว่า ไพร่หลวงต้องทำงานให้แก่เจ้าขุนมูลนาย แปลว่า ๆ ปีละหกเดือน มีหน้าชำระหางไปทำงานไหนต้องเอาอาหารของตัวไปกินเอง ด้วย ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ โปรดให้ลดลงเหลือปีละ ๓ เดือน และโปรดเกล้า ๆ ให้เลิกเสียในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยทรงเห็นว่าเป็นการทารุณและไม่ยุติธรรม และด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ตลอดระยะเวลา ๔๐๐ ปีดังกล่าวนี้คนจีนไม่ต้องถูกเกณฑ์ด้วยเลย ดังนั้นจึง ไม่น่าประหลาดที่คนจีนมุ่งหน้าค้าขายมีกำไรารวยมั่งคั่งได้เต็มที่ ส่วนคนไทยนั้นโดยทั่วไป มีโอกาสค้าขายอะไร เพราะนอกจากเสรีชนดังกล่าวแล้ว ก็มีขุนนางซึ่งก็มีหน้าที่รับราชการ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์ พราหมณ์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับพิธีต่าง ๆ ทาสก็เป็นวรรค ของนายไปจนตลอดชีวิต และที่ด้วยเหตุนี้เองจึงไม่ปรากฏว่ามีคนไทยพยายามแข่งขันกับ คนจีนในเรื่องการค้าทั้งโลกกล่าวมาแล้ว และเนื่องจากไม่มีสนธิสัญญาพันธไมตรีกับไทย

^๓ Skinner p. 177

^๔ La Loubere, A New Historical Relations of the Kingdom of Siam, London, 1693, p. 53 (คัดจากหนังสือของทิเรก ชัยนาม "ไทยกับ สงครามโลกครั้งที่ ๒" หน้า ๕๒๔)

จึงเดินทางไปมาสะดวก เพราะได้รับอนุญาตอย่างคนไทย^๕

ต่อมาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ความคิดในเรื่องชาตินิยมก็เกิดขึ้นในประเทศทั้งสองคือ ประเทศจีนและประเทศไทย การคุกคาม (Assimilation) คนจีนได้กลายเป็นคนไทยซึ่งเคยกระทำไต่ลเรื่อยมาในอดีต มาในระบายนี้นี้ไม่สู้จะไต่ลสัก เพราะคนจีนที่เข้ามาประเทศไทยภายหลัง พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งเป็นปีที่เกิดการปฏิวัติในเมืองจีน ไต่ลดอกเตอร์ ชุนยักเซนเป็นหัวหน้า เริ่มหาบุตรภรรยาเข้ามาด้วย พร้อมทั้งแสดงความรู้รักในเรื่องชาตินิยมให้เป็นที่ปรากฏออกมา และนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมาปัญหาชาวจีนชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุด^๖ จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงอย่างใกล้ชิดกับความมั่นคงของประเทศไทย และเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และที่ ๗ จีนได้พยายามขอเจรจาทางสนธิสัญญาทางไมตรีหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ ทั้งนี้เพราะทางไทยเห็นว่าไม่จำเป็นเนื่องจากคนจีนที่เข้ามาตั้งพระบรมโพธิสมภารได้รับสิทธิคุ้มกันอยู่แล้ว นอกจากนั้นการที่ประเทศไทยไม่มีนโยบายที่จะทำสนธิสัญญากับจีนก็ประมวลได้ว่า น่าจะเป็นเพราะเกรงอันตรายในการที่คนจีนจะรวมตัวกันต่อต้านอำนาจของรัฐบาลไทย ดังเช่นที่เคยปรากฏมาแล้วในสมัยรัชกาลที่ ๖ เพราะในระบายนี้นี้มีเหตุการณ์ที่ทำให้ไทยไม่แน่ใจในใจหลายอย่าง เช่น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ รัฐบาลจีนได้ประกาศใช้กฎหมายสัญชาติ ซึ่งวางหลักสืบสายโลหิต (Jus Sanguinis) ว่าบุคคลซึ่งเกิดจากบิดาเป็นจีน ไม่ว่าจะเกิด ณ ที่ใด ถือว่ามีสัญชาติเป็นจีน เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหาสำหรับบุคคลที่เกิดจากบิดาเป็นจีน แต่เกิดในประเทศไทยจึงมีขึ้น เนื่องจากกลายเป็นบุคคลสองสัญชาติ เพราะตามกฎหมายไทยคนเกิดในเมืองไทยเป็นไทยตามหลักสายพื้นดิน (Jus Soli) เมื่อเป็นเช่นนี้หากบุคคลสองสัญชาติดังกล่าวมีอายุบรรลุนิติภาวะแล้ว เลือกที่จะเป็นคนในบังคับจีน (Chinese Subject) และหากประเทศทั้งสอง

^๕ W.A.Graham, Siam เล่มสอง pp. 96 - 97 (คัดจากหนังสือของดิเรก ชัยนาม "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" หน้า ๔๒๗)

^๖ ความสถิติสำมะโนครัวปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ระบุว่าประชากรประเทศไทยมี ๑๗,๔๘๒,๒๔๗ คน เป็นจีน ๗๕๐,๐๐๐ คน แต่ในหนังสือหลายเล่ม กล่าวว่า คงมีคนจีนในประเทศไทยขณะนั้นอย่างน้อยหนึ่งล้านคน Russell H. Fifield กล่าวถึงจำนวนคนจีนในประเทศไทยไว้ในหนังสือ "The Diplomacy of Southeast Asia : 1945 - 1958" หน้า ๒๖๐ ว่า มีมากกว่า ๑ ล้านคน ในจำนวนประชากร ๑๔ ล้านคนของประเทศไทย

มีความสัมพันธ์ทางไมตรีกันก็จะทำให้เป็นช่องทางที่รัฐบาลจีนจะเข้าแทรกแซงได้สะดวก มีผลทำให้ชาวจีนชนกลุ่มน้อยจำนวนมากในประเทศไทยมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น ๓๗

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๕ รัฐบาลจีนได้ออกกฎหมายเลือกตั้งฉบับหนึ่ง บัญญัติให้มีผู้แทน ๖ นายในจำนวน ๒๕๘ นายที่จะไปนั่งในรัฐสภาจีน ใ้รับการลงบัตรจากคนจีนที่อยู่ในต่างประเทศ และถือเป็นผู้แทนของชาวจีนโพ้นทะเล นโยบายอันนี้ของจีนจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะสร้างความภักดีจากคนจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ ของรัฐบาลจีนในขณะนั้น ซึ่งทำให้รัฐบาลไทยในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต้องไตร่ตรองมากเมื่อจีนพยายามขอทำสนธิสัญญาทางไมตรีด้วย ทั้งนี้ เพราะนโยบายของไทยนั้นตั้งแต่ไหนแต่ไรมาต้องการให้จีนรวมกับไทย ทำการสมรสกับไทย และให้ลูกหลานกลายเป็นไทย ให้เรียนหนังสือไทย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เป็นนโยบายของประเทศเอกราชที่เป็นเจ้าของประเทศทุกประเทศต้องการให้เป็นเช่นนั้น เพื่อช่วยทำให้ประเทศมีพลเมืองที่มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะก่อให้เกิดความสะดวกในการปกครองและสร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ประเทศชาติสืบไป ซึ่งรัฐบาลจีนก็น่าจะเข้าใจและให้ความสนับสนุนแก่นโยบายเช่นนี้ของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ที่มีชาวจีนเป็นจำนวนมากอยู่ในปกครอง

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นมาใช้อำนาจในปี ๒๔๘๑ เป็นระยะเวลาที่เริ่มกำลังทำสงครามกับญี่ปุ่น คนจีนในประเทศไทยแสดงความเห็นปฏิบัติต่อญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ ในขณะที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำเนินนโยบายปรองดองกับญี่ปุ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ คนจีนในประเทศไทยขณะนั้นจึงมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และเนื่องด้วยสาเหตุนี้เอง ในปี ๒๔๘๒ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ดำเนินมาตรการหลายอย่างเพื่อลดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของคนจีนในประเทศไทยลง เช่น ให้คนไทยแสดงออกซึ่งความเป็นคนไทยโดยวางวัฒนธรรม รัฐบาลช่วยเหลือคนไทยในการจัดตั้งบริษัทเพื่อแข่งขันกับคนจีน ออกกฎหมาย

๓๗ Russell H. Fifield, The Diplomacy of Southeast Asia : 1945 - 1958, Harper & Brothers, Publishers, New York, 1958, pp. 260 - 261

บังคับเก็บภาษีแก่นักธุรกิจชาวจีนป้องกันการไต่ถามใครเกินควร ปิดโรงเรียนจีนหลายโรงเรียน รวมทั้งหนังสือพิมพ์จีนที่ออกในขณะนั้นส่วนมากด้วย มาตราการเข้มงวดเหล่านี้ได้รับการประท้วงจากรัฐบาลจีน ซึ่งต่อมาในภายหลังปี ๒๔๔๒ แล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ถอนการดำเนินการดำเนินนโยบายดังกล่าวลงบ้าง แต่ก็ยังคงแน่วแน่มั่นคงให้หลีกเลี่ยงการแต่งงานกับคนจีน^{๘๗}

๓.๓ นโยบายของประเทศไทยเกี่ยวกับจีนระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลไทยได้รับการขอร้องจากรัฐบาลญี่ปุ่นให้รับนับถือรัฐบาลจีน汪จิ้งไวที่นานกิง^{๘๘} ซึ่งมีนโยบายคล้ายกับนโยบายของญี่ปุ่นที่ว่า "เอเซียสำหรับชาวเอเซีย" ไทยได้ประกาศให้การรับรองเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยรัฐบาลจีน汪จิ้งไวให้คำมั่นว่า รัฐบาลจีนจะไม่แตะต้องปัญหาคนจีนในประเทศไทยเลย ตรงกันข้ามจะพยายามแนะนำให้คนจีนอยู่ในอิวัต และปฏิบัติตามกฎหมายไทยทุกประการ^{๘๙} และได้พิจารณาที่จะแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตประจำซึ่งกันและกัน แต่ไม่สามารถจะกระทำได้ เพราะไม่ตรงกับนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่นในขณะนั้น เนื่องจากกลัวว่าเอกอัครราชทูตจีนจะไม่รวมคนจีนในไทยให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อหนุนหลังจีนในนโยบายต่าง ๆ^{๙๐}

การรับรองรัฐบาลจีน汪จิ้งไวครั้งนั้น เจ้าหน้าที่จีนที่จงใจส่วนมากเสนอให้ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คประกาศสงครามกับไทย เพราะนอกจากไทยจะประกาศรับรองรัฐบาลจีน汪จิ้งไวดังกล่าวแล้ว ไทยยังยอมให้ญี่ปุ่นใช้ดินแดนของประเทศไทยเพื่อทำสงครามกับ

^{๘๗} Nuechterlein pp. 98 - 99

^{๘๘} รายละเอียดในเรื่องนี้ดูได้จากหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของ ดิเรก ชัยนาม หน้า ๒๖๒ - ๒๖๔

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๖๔

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๖๔

ฝ่ายสหประชาชาติ แต่ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คและรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศจีนไม่เห็นด้วย จึงมิได้ประกาศสงครามกับไทย ^{๑๖} และต่อมาในเดือนมีนาคม ๒๔๘๖ ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คก็ได้ประกาศทางวิทยุว่า จีนไม่มีความปรารถนารายต่ออธิปไตยของไทย จากนั้นอีก ๕ - ๖ ปีต่อมา ประธานาธิบดีโรสเวลท์ก็ได้แถลงนโยบายอย่างเปิดเผยสนับสนุนนโยบายของประธานาธิบดีเจียงไคเช็คอย่างเต็มที่ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สหรัฐฯ ก็ได้ให้ความสนับสนุนแก่ประเทศไทยอย่างเปิดเผยมากขึ้นทุกที มายุติลงเมื่อประเทศไทยประกาศสันติภาพภายหลังญี่ปุ่นยอมแพ้แล้ว

ส่วนเหตุการณ์ภายในประเทศระหว่างญี่ปุ่นยึดครองประเทศไทยอยู่นั้น รัฐบาลไทยได้พยายามเข้าค้ำคานกับการที่ญี่ปุ่นจะหากับคนจีนโดยไม่ยุติธรรม ทั้งนี้เพราะไทยถือว่าจีนผู้ไ้กฎหมายไทยไม่ใช่กฎหมายญี่ปุ่น ^{๑๗} และในระหว่างสงครามนี้เอง มีคนจีนเชื้อคร้อเข้ามา แต่ก็เป็นส่วนน้อย จากการออกประกาศของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อเดือนมกราคม ๒๔๘๖ ว่า บางจังหวัดคนคางคว้าวอยู่ไม่ได้ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ และอุตรดิตถ์ ทั้งนี้ ก็เพื่อความปลอดภัยของประเทศไทย ผลคือ คนจีนจำนวนหนึ่งต้อง

^{๑๖} หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายดิเรก ชัยนาม) ถึงนายกรัฐมนตรี (นายปรีดี พนมยงค์) รายงานเรื่อง คณะทูตไทยซึ่งเดินทางกลับจากประเทศจีน รายงานข้อความที่ไต่สนทนากับเจ้าหน้าที่รัฐบาลแห่งชาติของสาธารณรัฐจีน หนังสือที่ น. ๒๒๘/๒๔๘๕ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๔๘๕ เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แฟ้มเรื่องส่งคณะทูตไทยไปเยี่ยมประเทศจีน

^{๑๗} ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประชุมนิพนธ์ หน้า ๑๖ - ๑๗

^{๑๘} ค่ายเหตุนี้อเอง เมื่อเปรียบเทียบกับชาวจีนในมลายูและสิงคโปร์แล้ว ชาวจีนในประเทศไทยขณะนั้นจึงได้รับการปฏิบัติที่ยุติธรรมกว่ามากมายนัก เพราะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายไทยนั่นเอง

อพยพผู้มีฐานะไปอยู่ยังจังหวัดอื่น ^{๑๕} นอกจากนั้นก็มีการค้าขายบางอย่างของคนไทย เช่น การค้าขยม การทำเครื่องถม การขับรถแท็กซี่ ฯลฯ ซึ่งก็เพราะเหตุว่าเรื้อรังสืบ และก็มีปฏิบัติกันในประเทศอื่น ๆ ยิ่งกว่าในประเทศไทยเสียด้วยซ้ำ เว้นไปอีก ๒ เป็นคน ^{๑๖}

เมื่อสงครามใกล้จะสิ้นสุดลง และเหตุการณ์ปรากฏแน่ชัดแล้วว่าญี่ปุ่นจะถอยร่นฝ่ายปราชัย นายตวง อภัยวงศ์ ก็เข้ารับตำแหน่งแทนจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องลาออกไปเพราะสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติโอนมรดกสงครามกำหนดจัดตั้งนกราบาลเพ็ชรบูรณ์และพุทธบุรีมณฑลซึ่งได้แยกลาวไว้แล้ว ในระยะนี้เองกลุ่มซอมบี้กับที่ใช้กับคนจีนก็ได้รับการลดหย่อนให้ แต่ความลำบากที่คนจีนบางกลุ่มเคยได้รับจาก

^{๑๕} การสั่งอพยพขณะนั้นเนื่องมาจากอิทธิพลของญี่ปุ่น เพราะความจำเป็นทางทหารระหว่างสงคราม เนื่องจากญี่ปุ่นกลัวว่าจะทำการรบทางเหนือของประเทศไทย ซึ่งฝ่ายไทยก็เข้าใจใจต้องร่วมด้วย คนจีนที่อยู่ในประเทศไทยมีจำนวนไม่น้อยที่ทำการสืบข่าวและส่งข่าวติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อจะมีการรบทางเหนือ เพื่อป้องกันมิให้ข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในทางการทหารรั่วไหล ก็จำเป็นต้องประกาศเขตหวงห้ามมิให้คนต่างต่างเดินทางไปหรือพักอาศัยอยู่ แต่ก็นำมาซึ่งคนต่างต่างโดยทั่วไปมิใช่เฉพาะแต่คนจีนเท่านั้น อันที่จริงคนจีนที่อยู่ในเขตจังหวัดที่ได้ประกาศเป็นเขตหวงห้ามคนต่างต่างนี้ ส่วนมากได้ตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลานาน มีภริยาและบุตรเป็นคนไทย เมื่อคนจีนเหล่านี้อพยพออกไปจากเขตหวงห้ามก็ได้ออกไปแต่ตัว มอมทรัพย์สินค้าต่าง ๆ ไว้ให้ครอบครัว ส่วนผู้ไม่มีครอบครัวก็ต้องจำใจขายข้าวของไปก็ยังมีบ้างแต่เชื่อว่าไม่มากนัก และยอมเป็นธรรมดาในเมื่อได้ทราบว่ามีผู้ร้องทุกข์และอาจมีโอกาสดูรับเงินค่าทดแทน ผู้ที่มีโชคร้ายเสียตายจริง ก็ย่อมจะเข้าสมทบด้วย ทั้งนี้ชาวเรือความเสียหายและความเดือดร้อนของคนจีนเนื่องจากการกำหนดเขตหวงห้ามทำร้ายคนต่างต่างของรัฐบาลไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงค่อนข้างจะเกินความจริงไม่มาก รายละเอียดได้จากเอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี แผนม เรื่องสงเคราะห์คนไทยไปเยี่ยมประเทศจีน

การกระทำของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตลอดระยะเวลา ๘ ปียังหาได้ลืมิไปจากความทรงจำโดยง่ายไม่ เมื่อสงครามสิ้นสุดลง ความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมของคนจีนจำนวนมากในประเศไทยที่ภูมิใจว่าจีนเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรที่รบชนะญี่ปุ่นก็ได้ก่อให้เกิดความยุ่งยากขึ้นในประเศไทยอีก ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ^{๑๗}

๓.๔ เหตุการณ์ในเดือนกันยายน ๒๔๕๕

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า คนจีนจำนวนมากในประเศไทยยกกลุ่มหนึ่งภูมิใจว่า จีนเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรที่รบชนะญี่ปุ่น ประกอบกับเวลานั้นกองทัพจีนได้เคลื่อนลงมาอยู่ภายในเส้นองศาที่ ๑๖ ในอินโดจีน และมีข่าวโศกจันกันแพร่ไปว่า อาเจยกบุกเข้ามาในเมืองไทยก็ได้พวกจีนจึงเลยได้ใจ ^{๑๘} ดังนั้น ในราวต้นเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๕๕ คนจีนซึ่งถือว่าตนเป็นฝ่ายมหาประเศซึ่งชนะสงคราม ก็เริ่มชักจูงเงินประดับประกาศหน้าโรงงานต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งแถวเยาวราช ในกรณีนี้ไม่ได้ชักงไทยให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติเมื่อเจ้าหน้าที่ไทยไปห้ามปรามก็ไม่ยอมปฏิบัติตาม ในกันวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๔๕๕ ภายหลังที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเพียง ๔ วัน ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและสารวัตรทหารไทยเดินตรวจอยู่ มีผู้แอมยังลงมาจากตึกหลังหนึ่งในถนนเยาวราช ฝ่ายตำรวจและทหารจึงยิงโต้ตอบขึ้นไปบาง ทางการจึงต้องสั่งปิดถนนในบริเวณนั้น และตั้งกรรมการดูแลความเรียบร้อย ประกอบด้วยเงินและโยยความวุ่นวายในครั้งนี้นำเป็นอยู่หลายวัน มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตด้วยกันทั้งสองฝ่าย ^{๑๙}

^{๑๗} Nuechterlein p. 99

^{๑๘} ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประชุมนิพนธ์ หน้า ๕๑

^{๑๙} Nuechterlein p. 99

ตามทางสอบสวนว่า เหตุเกิดมาจากพวกจีนที่มีหัวรุนแรงบางคนเห็นว่าตนเป็นฝ่ายชนะสงคราม และระหว่างสงครามไทยกบฏ จึงต้องแสดงให้เด่นเสียบ้าง ฝ่ายไทยก็เห็นว่า การทำเช่นนี้ ในประเทศเจ้าของบ้านไม่ถูก และการชักจูงต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทย จะว่าไทยเป็นฝ่ายแพ้สงครามก็ไม่ถนัดนัก ทั้งเหตุนี้ซึ่งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้แดงไปแล้ว ๒๐

นอกจากสาเหตุซึ่งโลกฉาวแล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเดือนกันยายน ๒๔๕๔ นี้ ยังมีสาเหตุมาจากคนไทยกันเอง เป็นผู้แห้วเพื่อผลประโยชน์ในทางการ เมืองรวมอยู่ด้วย ๒๑ ทั้งนี้เพราะเกิดขึ้นในขณะที่ประเทศไทยกำลังจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นหลายพรรค ซึ่งย่อมจะมีการแข่งขันกันเป็นธรรมดา ในการแข่งขันกันนี้ได้มีพรรคการเมืองพรรคหนึ่งซึ่งทางการยังไม่สามารถสืบเอาชื่อพรรคใดแน่ชัดใช้วิธีการ ไม่สมควรไปยุแหยดเงินบางหมูบบางเพื่อให้เกิดแตกร้างกับไทยเพื่อประโยชน์ของพรรค โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติ ซึ่งเงินที่ถูกยุแหยดก็ไม่เข้าใจอุบายนี้ และเข้าใจไปว่าไทยเกลียดชังจีน จึงได้กลายเป็นเรื่องราวทางการ เมืองลูกตามใหญ่โตไปในที่สุด ๒๒

สำหรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเดือนกันยายน ๒๔๕๔ นั้น ผู้เขียนเห็นว่า เกิดขึ้นในระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อจากสงครามไปสู่สันติภาพ เกิดขึ้นในขณะที่สนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างไทยกับจีนยังมีได้มคต่อกัน ประกอบกับการยุบจากนักการเมืองไทยบางกลุ่มที่หวังผลประโยชน์ในทางการเมือง จึงได้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นขึ้น และเชื่อว่าต่อไปคงจะมีสาเหตุอันฉาว

๒๐ เอกสารของแผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี
แน้มเรื่องส่งคณะทูตไทยไปเยี่ยมประเทศจีน

๒๑ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประมุขนิพนธ์ หน้า ๕๖

๒๒ แน้มเรื่องส่งคณะทูตไทยไปเยี่ยมประเทศจีน

ให้เกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้นอีกได้ยาก เพราะเมื่อมีสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างกันและมีการคบค้า
 เปลี่ยนผู้แทนทางการทุกอย่างกันและกันแล้ว ผู้แทนทางการทูตของจีนคงจะช่วยชักชวนคนจีน
 ในประเทศไทยให้คำนึงถึงกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย และช่วยส่งเสริม
 ให้คนไทยและคนจีนมีความเข้าใจต่อกันและร่วมมือกันด้วยดี ส่วนการแข่งกันในการ
 การเมืองของคนไทยด้วยกันเอง ในระบบพรรคการเมืองหลายพรรค บทเรียนจากความ
 ขุ่นขมในครั้งนั้นก็จะเป็นเรื่องเตือนใจที่ดีสำหรับชาวจีนชั้นปัญญาชนต่อไปที่มีให้ดูเบาหรือ
 ถ้ายุแหย่ว่าไทยมีอคติต่อจีน และเป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยในสมัยต่อไปควรจะได้สอดส่องและ
 สังวรฉะในเรื่องนี้เอาไว้ เมื่อเรามีระบบพรรคการเมืองหลายพรรค ทั้งนี้ ก็เพื่อความ
 สงบเรียบร้อยของประเทศชาติในที่สุดนั่นเอง

๓.๕ การเจรจาสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีน

ภายหลังที่เกิดเหตุการณ์เมื่อ ๒๑ กันยายน ๒๔๘๕ ใดไม่กี่วัน รัฐบาลจีนก็ส่ง
 นายหลี่เหี้ยะเจิง เอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศอิหร่านเข้ามาเมื่อเจรจาสนธิสัญญา
 ทางไมตรี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 การต่างประเทศได้ชี้แจงกับนายหลี่เหี้ยะเจิงว่า ความจริงไม่ต้องมีสนธิสัญญาก็ได้ เพราะ
 คนจีนในประเทศไทยก็ได้รับผลประโยชน์อยู่แล้ว อย่างน้อยก็เท่ากับชนต่างศาสดาอื่น ๆ ที่มี
 สนธิสัญญา หรือไม่ก็เท่ากับคนไทยเสียด้วยซ้ำ แต่นายหลี่เหี้ยะเจิงก็ยืนยันว่า ได้รับความหวัง
 จากรัฐบาลจีน รัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช จึงต้องยอมเจรจากับ ๒๓

การยอมเจรจาในเรื่องนี้กับจีนครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นการยอมเปลี่ยนแปลงนโยบาย
 นโยบายสำคัญที่ประเทศไทยเคยมีไว้แต่เดิมคงได้กล่าวแล้วในตอนต้น ทั้งนี้ ก็เพราะ
 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการสมัครเข้าเป็น
 สมาชิกสหประชาชาติของไทย ก็คือหาอย่างไรจึงจะได้รับความสนับสนุนจากจีน ในฐานะ

เป็นสมาชิกถาวรประเทศหนึ่งในคณะมนตรีความมั่นคง และเนื่องจากขณะนั้นเหตุการณ์ภายในประเทศเมื่อเดือนกันยายน ๒๔๔๔ ใ้ทำให้จีนเริ่มมีที่หาที่ไม่เป็นมิตรกับประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ๒๕ โดยจีนได้กล่าวหาว่ารัฐบาลไทยได้จำกัดสิทธิและไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ชาวจีนในประเทศไทย

๒๕ วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๔๔๔ หนังสือพิมพ์ในกรุงปักกิ่ง ชื่อ ตากงเป่า เรียกร้องให้รัฐบาลไทยทำหิ้อยอมแพ้ และเอาผู้ร่วมมือกับญี่ปุ่นระหว่างสงครามรวมทั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามไปขึ้นศาลอาชญากรสงคราม

ก่อนหน้านี้เมื่อสงครามเสร็จใหม่ ๆ ชาวจีนชื่อ เจน ชูจิง ที่กุนมิง ได้เขียนแนะนำรัฐบาลจีนเกี่ยวกับทางปฏิบัติต่อประเทศไทยไว้ดังนี้ "... สำหรับประเทศไทยนั้น ความขัดแย้งมีอยู่ชัดเจน ยากที่จะให้อภัยได้... ประเทศไทยอาจอ้างไว้ซึ่งสิทธิในอาณาเขตได้ แต่ไม่ขออนุญาตให้ทำบางสิ่งบางอย่างได้อย่างมีเสรีที่จะห้ากอนญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย อีกนัยหนึ่งภายหลังสงครามครั้งนี้ จำเป็นจะต้องมีต่างประเทศบางประเทศเป็นผู้ชี้ทางเดินให้ ไม่เพียงในการปฏิบัติเกี่ยวกับการต่างประเทศ แต่แม้การภายในก็ตามอย่างน้อยในชั่วระยะเวลาหนึ่ง

เท่าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยนั้น เป็นที่เห็นได้ว่าประการแรกก่อนอื่นหมด ไทยจะต้องยกเลิกข้อจำกัดต่าง ๆ หรือการปฏิบัติลำเอียงซึ่งมีต่อเฉพาะคนจีน หรือชนใหญ่ของคนจีน และอย่างน้อยจะต้องปฏิบัติต่อจีนบางอย่างที่คนจีนได้ไว้วางใจปี พ.ศ. ๒๔๗๒ การละเมิดใด ๆ ต่อคนจีนอันเป็นผลจากการจำกัดสิทธิต่าง ๆ หรือเลือกปฏิบัติ จะต้องได้รับการชดเชย ไม่จำต้องกล่าวหาว่าผู้รับผิดชอบในการกระทำเหล่านี้ จะต้องได้โทษอย่างสาหัส เพราะว่าความผิดของบุคคลเหล่านี้ไม่น้อยไปกว่าอาชญากรสงครามเยอรมันหรือญี่ปุ่น

ยิ่งกว่านั้น ประเทศไทยจะปฏิเสธไม่ยอมแลกเปลี่ยนการตั้งจุดไม่ได้ จีนบุคคลจะต้องมีอิสระเสรีที่จะเลือกสัญชาติของตนได้ โดยไม่คำนึงว่า เขาจะเกิดนอกเมืองไทยหรือในเมืองไทย และจีนควรจะได้มีเสียงในการเมืองของไทย เพื่อว่าอย่างน้อยจะได้เป็นหลักประกันผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่น" จาก "Chinese Society in Thailand"

ดังนั้น เพื่อที่จะขจัดคำกล่าวหานี้ และเพื่อที่จะให้จีนสนับสนุนประเทศไทยในการสมัครเข้า
เป็นสมาชิกสหประชาชาติ จึงทำให้ประเทศไทยต้องยอมพิจารณาเปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับจีน
เสียใหม่ เปิดการเจรจากับจีนเพื่อนหาทางทำสนธิสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศทั้งสอง ^{๒๕}

ในที่สุดรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ก็ได้ลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่าง
ราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีน (Treaty of Amity Between The Kingdom
of Siam and The Republic of China) ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่

๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘ สนธิสัญญานี้มีข้อความเพียง ๑๐ ข้อ สำคัญคือ อัครราชทูต
จะแลกเปลี่ยนการทั้งหมด อัครราชทูตมีสิทธิที่จะตั้งกงสุลได้ คนชาติแห่งอัครราชทูตมีเสรีภาพ
จะเข้าออกในประเทศของอีกฝ่ายได้ เช่นเดียวกับสิทธิซึ่งชนชาติอื่น ๆ จะได้รับ การคุ้มครอง
และความมั่นคงในตัวคนและทรัพย์สิน อย่างเดียวกับคนในสัญชาติของอีกฝ่ายหนึ่ง
จะได้รับการปฏิบัติในการศาล การภาษี ไม่น้อยกว่าคนสัญชาติของอีกฝ่าย มีสิทธิจะตั้ง
โรงเรียนเพื่อการศึกษาแห่งเด็กของคนได้ ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ เมื่อสนธิสัญญา
นี้ลงพัน ๑๐ ปีแล้ว และบอกเลิกล่วงหน้า ๑๒ เดือน

นอกจากนั้น ในวันเดียวกันนี้เพื่อแสดงว่าไทยมีไมตรีจิตและมิตรไมตรี ม.ร.ว. เสนีย์
ปราโมช รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศได้ออกคำแถลงดังต่อไปนี้ ^{๒๖}

๑. เกี่ยวกับสิทธิที่จะมีถิ่นที่อยู่ และความเป็นอาชีพ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๖ ของ
สนธิสัญญานี้ คนจีนจะมีสิทธิในการพาณิชย์ การค้า การอุตสาหกรรม และไปมีถิ่นที่อยู่ทั่ว
ประเทศไทยได้ อย่างเดียวกับคนสัญชาติประเทศอื่น

๒. เกี่ยวกับสิทธิที่จะตั้งโรงเรียนตามที่กล่าวไว้ในสนธิสัญญาข้อ ๖ โรงเรียน
เหล่านี้จะได้รับการปฏิบัติไม่น้อยกว่าโรงเรียนชาติอื่น ๆ ในโรงเรียนสำหรับการศึกษาระดับประถม

^{๒๕} Russell H. Fifield, The Diplomacy of Southeast Asia 1945 - 1958, p. 260

^{๒๖} คำพูดของสนธิสัญญาฉบับนี้ ใกล้เคียงในภาคผนวกท้ายเล่ม หนังสือ "ไทยกับ
สงครามโลกครั้งที่ ๒" ของ ดิเรก ชัยนาม หน้า ๔๘๑ - ๔๘๓

^{๒๗} ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ หน้า ๔๘๔ - ๔๘๕

ซึ่งเป็นการพิจารณาที่ผิด เป็นการมองเพียงผิวเผิน ไม่เห็นถึงเหตุผลที่แท้จริงของปัญหา
จึงควรพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการแก้ไข

- ๑. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนบุคลากรในโรงเรียน
- ๒. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
- ๓. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนอาคารเรียน
- ๔. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนงบประมาณ
- ๕. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนความร่วมมือจากชุมชน

๖. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนความรู้และทักษะของครู

๓.๑ แนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษารูปแบบ

การแก้ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษารูปแบบต้องพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา
ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น การขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์
การเรียนการสอน การขาดแคลนอาคารเรียน การขาดแคลนงบประมาณ การขาดแคลน
ความร่วมมือจากชุมชน การขาดแคลนความรู้และทักษะของครู เป็นต้น การแก้ปัญหา
โรงเรียนประถมศึกษารูปแบบจึงต้องพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา และดำเนินการแก้ไข
ตามสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เช่น การจัดหาครู การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน
 การจัดหาอาคารเรียน การจัดหางบประมาณ การหาความร่วมมือจากชุมชน การพัฒนา
ความรู้และทักษะของครู เป็นต้น

การแก้ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษารูปแบบต้องพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา
ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น การขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์
การเรียนการสอน การขาดแคลนอาคารเรียน การขาดแคลนงบประมาณ การขาดแคลน
ความร่วมมือจากชุมชน การขาดแคลนความรู้และทักษะของครู เป็นต้น

ใน พ.ศ. ๒๔๔๘ มีเพิ่มขึ้นอีก ๘ โรงเรียน โดยเปิดสอนตามอำเภอต่าง ๆ โรงเรียนจีนตามหัวเมืองส่วนมากสอนแต่ภาษาจีนซึ่งเป็นการขัดคัดกฎหมายโรงเรียนราษฎรทั้งอื่น ในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๔๘ นายหลี่เพียะเจิง เอกอัครราชทูตจีนคนแรกประจำประเทศไทย ๒๕๙ จึงเป็นผู้ลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าว ประกาศแผนที่จะขยายการศึกษาของกนจีนออกไปอีก และจะจัดระบบการศึกษาของโรงเรียนจีนในประเทศไทยใหม่ โดยให้ข้าราชการแผนกวัฒนธรรมของสถานเอกอัครราชทูตจีนเป็นผู้ควบคุม รัฐบาลไทยได้คัดค้านและแจ้งว่า จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร มีโรงเรียนจีนหลายโรงเรียนไม่ยอมปฏิบัติและประท้วงผ่านสถานเอกอัครราชทูตจีน และถึงกับจะมีการปิดกั้นไม่ค้าขาย แต่ในที่สุดก็ระงับไป ๓๐

การทำสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างไทยกับจีนในครั้งนั้น นอกจากรัฐบาลจีนจะพยายามให้คนจีนในประเทศไทยได้รับสิทธิซึ่งที่เคยได้รับเมื่อก่อน พ.ศ. ๒๔๔๒ และโรงเรียนจีนในประเทศไทยเปิดสอนภาษาจีนต่อไปแล้ว ฝ่ายจีนยังใคร่จะไถ่ไม่หมอนหนุนรางรถไฟจากประเทศไทย ต้องการเปิดการติดต่อทางโทรเลขหรือทางวิทยุโทรเลขระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน ต้องการเปิดสายการบินอากาศ การเดินเรือ คำริจะสร้างถนนและรถไฟมาเชื่อมกับประเทศไทย คำริจะจัดตั้งโรงเรียนสอนและฝึกหัดครูหรืออาจารย์ขึ้นในประเทศไทย คำริจะจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นในประเทศไทย และต้องการที่จะแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน ๓๑

๒๕ เอกอัครราชทูตไทยคนแรกประจำประเทศจีน คือ นายสงวน คุลารักษ์

๓๐ William Skinner, Chinese Society in Thailand, pp. 283 - 284

๓๑ รายละเอียดในเรื่องเหล่านี้ คุ้ได้จากหนังสือเรื่องส่งคณะทูตไทยไปเยี่ยมประเทศจีน แผนกเก็บ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี

เมื่อคณะผู้แทนไทยซึ่งมีหลวงสิทธิสยามการ เป็นหัวหน้าคณะเดินทางไปยังมณฑลฝูเจียง ประเทศจีน ^{๓๒} เพื่อเป็นการตอบแทนการที่คณะทูตจีนอันมี นายหลี่ เตียะเจิง เป็นหัวหน้าเข้ามาเยี่ยมประเทศไทย และเพื่อไปทำการแลกเปลี่ยนสัญญาฉบับสนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีนนั้น คณะทูตไทยได้มีโอกาสเข้าพบประธานาธิบดีเจียงไคเช็ค และเพื่อเป็นการตอบแทนประโยชน์ที่ประเทศจีนได้รับจากการยอมทำสัญญาด้วยของฝ่ายไทย ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คได้ให้ความมั่นใจแก่คณะทูตไทยว่า จะให้พยายามมีคำสั่งตั้งเงื่อนไขไว้ในประเทศไทยให้ร่วมมือกันด้วยดี และไม่เฉพาะแต่กับชาวจีนด้วยกันเท่านั้น แต่ให้ร่วมมือกับประเทศไทยด้วยเพื่อช่วยส่งเสริมให้ชาวไทยกับชาวจีนสนิทสนมกลมเกลียวกันยิ่งขึ้น ^{๓๓}

ดังนั้น หลังจากได้ทำการติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนก็ได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการ เมื่อปี ค.ศ. ๒๔๘๕ ทั้งนี้ก็เพราะความปรารถนาของประเทศไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่ต้องการจะขจัดอำนาจอิทธิพลที่รัฐบาลในระหว่างสงครามได้ทำไว้ และเมื่อว่ารัฐบาลจีนคงจะเข้าใจถึงหลักของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือพอที่จะไม่ไถ่คืนเงินในประเทศไทยเป็นเครื่องมือเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศไทย เพราะจะเกิดอันตรายมากกว่าผลดี รัฐบาลไทยในขณะนั้นจึงได้ยอมเปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีมาแต่เดิม ยอมทำสัญญาทางไมตรีกับจีน ซึ่งก็ได้รับการตอบสนับด้วยดีจากฝ่ายจีน ดังความที่ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คได้ให้ไว้กับคณะผู้แทนไทย และเมื่อประเทศไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติก็ได้รับการสนับสนุนด้วยดีจากจีนจึงจะได้กล่าวต่อไป

^{๓๒} ออกเดินทางเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ เดินทางกลับมาถึงกรุงเทพฯ เมื่อ ๕ เมษายน ๒๔๘๕

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน.

บทที่ ๔

การเจรจากับฝรั่งเศส

การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเขตแดนก้านอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง กล่าวได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพิพาทกับระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งสิ้นสุดลงโดยญี่ปุ่นเข้าช่วยไกล่เกลี่ย และได้ทำอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียวขึ้นเมื่อ ๔ พฤษภาคม ๒๔๘๔ เป็นผลให้ประเทศไทยได้คืนแดนก้านอินโดจีนมาด้วยความไม่เต็มใจของฝรั่งเศส^๑ ครั้นสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ฝรั่งเศสซึ่งถือว่าเป็นฝ่ายสหประชาชาติขณะสงครามก็เริ่มหาทางที่จะได้คืนแดนเหล่านั้นกลับคืนไป^๒ โดยประกาศว่าฝรั่งเศสยังมีสถานะสงครามกับไทย จนกว่าไทยจะยอมคืนดินแดนให้ และไม่รับรู้อนุสัญญาสันติภาพดังกล่าว โดยอ้างว่าเป็นอนุสัญญาสันติภาพที่ญี่ปุ่นบังคับรัฐบาลฝรั่งเศสไว้ให้จำต้องตกลงยินยอม

ดังนั้น ลักษณะที่สำคัญในการเจรจากับฝรั่งเศสในครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยต้องดำเนินการไปโดยลำพังตนเอง ไม่สามารถจะพึ่งพาอาศัยมหาอำนาจประเทศใด ๆ ได้โดยแท้จริง เนื่องจากความร่วมมือกับญี่ปุ่นของฝ่ายไทยในระหว่างสงคราม และสถานการณ์ในขณะนั้นไม่อำนวยให้สามารถไขว้วิถีคอนอำนาจกันระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสซึ่งเคยใช้ได้ผลมาไว้ได้^๓ กล่าวคืออังกฤษในขณะนั้นหากนำไปเปรียบเทียบกับสหรัฐฯ หรือสัมพันธมิตรอื่นๆ แล้ว

^๑ รายละเอียดในเรื่องนี้ดูได้จาก "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของศิโรตม์ ชัยนาม หน้า ๕๘ - ๑๔๑

^๒ เสียมราช, พระตะบอง ศรีโสภณ และจันทบุรี

^๓ Lennox A. Mills, Southeast Asia, Minneapolis University of Minnesota Press, 1964, p.173. และ Brain Crozier, Southeast Asia in Turmoil, Penguin Book, 1965, p.26

จะเห็นได้ว่าเป็นฝ่ายที่เสียหายอยู่มาก ทั้งนี้ ก็เนื่องจากการประกาศสงครามต่ออังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ของประเทศไทยนั่นเอง อังกฤษจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะแสดงความมีใจช่วยเหลือ ช่วยเหลือไทยให้พ้นจากข้อเรียกร้องของฝรั่งเศสได้^๔ ส่วนที่เกี่ยวกับสหรัฐอเมริกา นั้น แม้จะไม่อยู่ในสถานะเดียวกันกับอังกฤษ สหรัฐฯ ก็มีความจำเป็นบางประการที่ทำให้ไม่สามารถเข้าช่วยประเทศไทยในขณะนั้นได้ ประกอบด้วยจำนวนเงินลงทุน (investment) และทรัพย์สินของสหรัฐฯ ในประเทศไทยขณะนั้นก็ไม่มากนัก สหรัฐฯ จึงอยู่ในฐานะที่ไม่ผู้จะสนใจกับการเจรจาในระยะนี้เท่าใดนัก^๕ ประกอบกับสหรัฐฯ ยืนยันในหลักสถานะเดิม (status quo) การเจรจากับฝรั่งเศสในคราวนี้จึงกินเวลานานและดำเนินไปด้วยความยากลำบากไม่น้อย^๖ เพราะปราศจากการได้รับความสนับสนุนจากมหาอำนาจประเทศใด ๆ ประเทศไทยต้องดำเนินการเจรจาไปโดยลำพัง โดยมีข้อตกลงนโยบายรักษาสovereignty ของประเทศชาติไว้จนถึงที่สุด ทั้งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไปนี้

หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงได้ไม่กี่วัน นายเบิร์ด (Bird) ผู้แทนอังกฤษ ซึ่งประจำอยู่ในกรุงเทพฯ ได้มาแจ้งต่อรัฐบาลนายถนอม อภัยวงศ์ ว่า สัมพันธ์มิตรได้ยืนยันมาถึงแต่ต้นแล้วว่าไม่รับรองในการได้มาซึ่งดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยอิทธิพลของฝ่ายอักษะ จึงขอให้รัฐบาลไทยแจ้งนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้แน่ชัด และโดยอนุเมติของนายเบิร์ด อภัยวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ นายถนอม อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงได้

^๔ Donald E. Nuechterlein, Thailand and the Struggle of Southeast Asia, Cornell University Press, Ithaca, 1965, p.217

^๕ Harley Farnsworth Manchair & Donald F. Lach, Modern Far Eastern International Relations, D. Van Nostrand Company, Inc., 1955, p.660

^๖ Donald E. Nuechterlein. p.89

ถอดแถลงการณ์ของสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๕ มีสาระสำคัญว่า แม้ว่า
 วัตถุประสงค์ของโครงการสันติภาพเมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๕ จะมีใจกว้างถึงเรื่องเขต
 แคนระหว่างประเทศโดยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ประเทศไทยก็พร้อมที่จะให้ความเป็น
 ธรรมในเรื่องนี้ พร้อมที่จะรับขอแห่งการปฏิบัติโดยนับแห่งการพิจารณาตามวิธีการแห่งกรรม
 นุสสหประชาชาติ (กฎบัตรสหประชาชาติ) ๑ นครซานฟรานซิสโก

การที่ประเทศไทยไม่เอ่อบถึงดินแดนอินโดจีนที่ไ้มาจากฝรั่งเศสในปี ๑๙๔๕
 แต่แรกนั้น ศาสตราจารย์โรสฟิลด์เชื่อว่าฝ่ายไทยคงยังหวังว่าจะรักษาดินแดนเหล่านี้ไว้ได้
 โดยการต่อประโยชน์จากความแตกต่างในนโยบายของอังกฤษและสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใ้
 ออกเฉียงใ้ไ้ในระยะหลังการสงครามแล้ว ๙

ในกลางเดือนกันยายน ๒๔๘๕ ผู้แทนอังกฤษคนหนึ่งก็ไ้มาพบกับ ม.ร.ว.
 เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรีอีก เพื่อแจ้งความปรารถนาของรัฐบาลอังกฤษที่ไ้ไ้เห็นประเทศไทย
 กับฝรั่งเศสทำความตกลงกันเสีย และถอนาอีกไม่กี่วัน พลตรี เอแวนส ผู้บัญชาการทหารสัมพันธมิตร
 ในประเทศไทยก็ไ้มีหนังสือถึงผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แจ้งว่า รัฐบาลฝรั่งเศสไ้
 จัดส่งผู้แทนมายังเมืองแคนดี เกาะลังกา เพื่อทำความตกลงกับไทยในลักษณะเดียวกันกับความ
 ตกลงที่ไทยจะทำกับอังกฤษ และในวันเดียวกันนี้เองคือ วันที่ ๑๔ กันยายน ผู้แทนอังกฤษไ้
 มีหนังสือถึง ม.ร.ว. เสนีย์ฯ นายกรัฐมนตรีชี้แจงเพิ่มเติมว่า การขอรับของของผู้บัญชาการทหาร
 สัมพันธมิตรในประเทศไทยให้รัฐบาลไทยส่งผู้แทนไปเจรจากับฝรั่งเศสนั้นทำไปไ้ในนามของ
 พลเรือเอก ลอร์ดหลุยส์ เมานท์แบตเคน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของพันธมิตรประจำภาค
 เอเชียอาคเนย์ ซึ่งถือว้าเป็นตัวแทนของฝรั่งเศสด้วย

ในโอกาสที่คณะผู้แทนไทยซึ่งมีพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยา เป็นหัวหน้าไปเจรจากับ
 ฝ่ายอังกฤษที่เมืองแคนดีเมื่อปลายกันยายน ๒๔๘๕ นั้น ผู้แทนฝรั่งเศส ๔ ซึ่งมาอยู่ที่เมืองแคนดี

๙ Russell H. Fifield, The Diplomacy of Southeast Asia :
 1945 - 1958, p. 238

๑๐ นายทหารรัก ซึ่งต่อมาไ้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย
 ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบันนี้

ไปยอมหนังสือตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีสาระสำคัญว่า รัฐบาลฝรั่งเศสยังถือว่าประเทศฝรั่งเศสยังคงเป็นสัตบุรุษกับประเทศไทย แต่ก็พร้อมที่จะเจรจาเงื่อนไขผู้ซึ่งมีอำนาจปกติกับประเทศไทย โดยมีคดีอยู่ฐานแห่งการกลับคืนสู่สภาพก่อนเดือนมิถุนายน ๑๘๘๖ นอกจากนั้นแล้วผู้แทนฝรั่งเศสยังได้เรียกร้องให้ประเทศไทยยอมทำความตกลงอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับหัวข้อความตกลงซึ่งไทยจะไต่ลงนามกับอังกฤษ แต่ไม่รวมถึงภาคผนวก ทั้งขอให้รัฐบาลไทยคืนดินแดนที่ได้รับไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ ตลอดจนขอพระพุทธรูปสามองค์ปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ด้วย หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้ตอบไปว่าไม่ได้รับอำนาจจากรัฐบาล จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะเจรจากับฝรั่งเศสได้ แต่ก็มีความเห็นโดยส่วนตัวว่า ไม่เห็นด้วยกับฝรั่งเศสในเรื่องสถานการณ์เป็นศัตรูระหว่างประเทศทั้งสอง ส่วนข้อเรียกร้องเรื่องพระแก้วมรกตผู้ส่งต่อมายังผู้แทนฝรั่งเศสแจ้งว่าพร้อมที่จะดอนนั้น คณะผู้แทนไทยก็แจ้งว่า รัฐบาลไทยไม่ว่าจะดูไหนๆ ก็ไม่อาจจะรับได้

ข้อที่หึงกล่าวถึงในที่นี้คือ เรื่องสถานะความเป็นศัตรูกันระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งทางฝ่ายไทยถือว่าประเทศไทยไม่เคยประกาศสงครามกับฝรั่งเศส ดังนั้น ในคำประกาศสันติภาพเมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๑๘๘๘ จึงไม่ได้กล่าวถึงฝรั่งเศส ดินแดนลาวและกัมพูชาที่ได้มาโดยสนธิสัญญากรุงโตเกียวเมื่อปี ๑๘๘๕ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสต่อมาไม่ยอมรับไว้ในสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยทำกับรัฐบาลอิตาลีในครั้งนั้น และถือว่าไม่มีผลผูกมัดแก่รัฐบาลฝรั่งเศสเสรี (Free French Government) พร้อมทั้งแถลงอย่างเปิดเผยว่าจะไม่ยอมมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทยใหม่จนกว่าประเทศไทยจะยอมถอนตัวออกไปจากดินแดนกัมพูชา การที่ฝรั่งเศสมีท่าทีดังกล่าวก็เนื่องมาจากความปรารถนาที่จะนำเกียรติภูมิของคนในอินโดจีนและในอาเซียกลับมาพร้อมทั้งลบล้างสิ่งที่เห็นอยู่อันเป็นที่น่าอับอายในสมัยวิธีเสียมันเอง ๑๐

^๕ Neuchterlein p.89

^{๑๐} Fifield p.243

ต่อมาผู้แทนอังกฤษที่แกลนซ์ก็เจอกับผู้แทนไทยอีกว่า ประเทศไทยควรคืนดินแดนลาว
ที่ได้มาเพราะสงครามอินโดจีนให้กับฝรั่งเศสเสีย^{๑๑} โดยส่งวนสิทธิที่จะยกปัญหานี้ขึ้นเสนอ
ต่อองค์การระหว่างประเทศ สำหรับปัญหาสถานะสัญกรนั้นอังกฤษเห็นว่าสามารถที่จะเจรจา
กับฝรั่งเศสได้ และว่าอังกฤษได้แนะนำให้ฝรั่งเศสถอนข้อเรียกร้องเรื่องระแวกมรกตแล้ว
เมื่อได้รับรายงานจากคณะผู้แทน รัฐบาลไทยขณะนั้น^{๑๒} ก็ได้สั่งการให้คณะผู้แทนไทยอธิบาย
กับผู้แทนอังกฤษและสหรัฐฯ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลไทยมิได้ถือว่ามีสถานะ เป็นสัญกรกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศ
ฝรั่งเศส ทั้งนี้ เพราะไม่ได้มีการประกาศสงครามและไม่ได้การสู้รบกัน ขบวนการต่อต้าน
ของไทยและฝรั่งเศสก็ทำงานร่วมกันมา และร่วมมือกันกับฝ่ายสัมพันธมิตร ในการต่อต้านฝ่าย
อักษะ จนกระทั่งขบวนการทั้งสองข้างก็ได้เป็นรัฐบาลในเวลาต่อมา จึงไม่สมควรเหตุผล
ที่จะถือว่าขบวนการทั้งสองเป็นสัญกรกัน นอกจากนี้ขบวนการเสรีไทยยังได้ให้การช่วยเหลือ
แก่ฝ่ายฝรั่งเศสในอินโดจีนซึ่งทั้งทางอังกฤษและสหรัฐฯ ย่อมทราบดี กล่าวคือ เมื่อกฝ่ายฝรั่งเศส
ไม่สามารถจะสืบข่าวจากแหล่งที่เชื่อถือได้ในอินโดจีน ขบวนการต่อต้านมองไทยก็ได้ช่วยสืบข่าว
ให้ และถึงแม้ว่ารัฐบาลฝรั่งเศสในสมัยนั้นจะยอมอนุญาติให้กองทัพเรือญี่ปุ่นใช้อินโดจีนเป็น
ฐานทัพสำหรับรุกรานไทยและมลายูก็ตาม ท่าทีของไทยต่ออินโดจีนฝรั่งเศสและต่อประเทศ
ฝรั่งเศสเองก็ได้เป็นมาอย่างฉันมิตร โดยมีได้เปลี่ยนแปลง ดังจะเห็นได้จากประจักษ์กรรมาน
ที่ประเทศไทยได้ต้อนรับเสด็จ และช่วยเหลือคนชาติฝรั่งเศสที่หลบหนีภัยเข้ามาในประเทศไทย

^{๑๑} ก่อนหน้านั้น ในระหว่างที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เดินทางผ่านประเทศอังกฤษ
กลับประเทศไทยเพื่อรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้แวะเยี่ยมอังกฤษเป็นการส่วนตัว ๔ วัน คือ
ระหว่างวันที่ ๑ - ๔ กันยายน ๒๔๘๕ ทำให้ได้มีโอกาสพบกับเจ้าหน้าที่ชั้นสูงสุดเยเนอรัลของ
สถานทูตฝรั่งเศส และได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวว่า ฝรั่งเศสได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษ
ให้ได้รับคืนดินแดนอินโดจีน ๔ จังหวัดคืนจากไทย จาก "ประจักษ์นิพนธ์" ของ ม.ร.ว. เสนีย์
ปราโมช หน้า ๒๕

^{๑๒} ชุก บ.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

๒. รัฐบาลไทยพร้อมที่จะเจรจากับฝรั่งเศสในเวลาอันสมควร แต่ไม่ใช่ในขณะนี้ ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยมีความปรารถนาอย่างแท้จริง และมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำการทุกอย่างเพื่อส่งเสริมสันติภาพและความสัมพันธ์อันดีมิตร

๓. สถานการณ์ในอินโดจีนยังไม่เรียบร้อย แต่ประชาชนในดินแดนที่ไทยให้คืนมาต่างมีเสรีภาพ สามารถเลือกผู้แทนของตนเข้าร่วมประชุมในสภาผู้แทนราษฎร การคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสจะทำให้คนเหล่านั้นต้องเสียบสิทธินี้ไป ย่อมสร้าง ความขุ่นเคืองให้แก่คนเหล่านั้นต่อประเทศไทยที่ทำให้ประชาชนเหล่านั้นต้องกลับไปลำบากอีก

๔. ตามทัศนะของสันนิษฐานเองเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงเขตแดน เท่าที่เท่ากันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ เช่นดินแดนอัลซาส ลอเรน ฝรั่งเศสได้คืนมาก็เป็นการสมควร เพราะประชาชนเป็นชาวฝรั่งเศส และเมื่ออยู่กับฝรั่งเศสแล้วก็เสรีหลุดพ้นจากเยอรมันแล้วดินแดนที่ไทยได้รับกลับคืนมานี้ประชาชนมีเสรีอยู่แล้ว ตรงกันข้ามหากคืนไปให้ฝรั่งเศสก็จะถูกคัดเสรีภาพ

๕. ถ้าหากพิจารณาเห็นเป็นการสมควร และสอดคล้องกับหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติในการพิสูจน์เจตจำนงของประชาคมในดินแดนดังกล่าว รัฐบาลไทยก็ยินยอมที่จะปฏิบัติตามการของ ๔ มหาอำนาจในคณะมนตรีความมั่นคง คือ สหรัฐฯ โยเวียต อังการ และจีน ให้เข้ามาดำเนินการบริหารในดินแดนดังกล่าวในช่วงระยะเวลาอันสมควร เช่น ๒ เดือนแล้วให้มีการออกเสียงประชามติในภายหลัง

๖. เกี่ยวกับการเรียกร้องเรื่องพระแก้วมรกตนั้น ไม่มีรัฐบาลอุยกูห์ไหนรับได้^{๑๓} ต่อมาเมื่อ ๑๖ ตุลาคม ๒๔๘๘ ผู้แทนอังกฤษที่นครคันทันได้หนังสือถึงผู้แทนไทยแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบเป็นลายลักษณ์อักษรถึงทัศนะของอังกฤษที่จะให้รัฐบาลไทยหาความตกลงในปัญหาดินแดนกับฝรั่งเศสเสีย และว่าอังกฤษไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเรื่องดินแดนใด ๆ^{๑๔}

^{๑๓} คีเรก อัยนาน "ไทนกับสงครามโลกครั้งที่สอง" หน้า ๕๔๔ - ๕๐๑

ได้มีขึ้นโดยการไต่ถามถึงมัตถะระหว่าง เวลานั้นตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลง
รัฐบาลไทยได้ตอบไปเมื่อ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๘๕ ว่า พร้อมทั้งจะเจรจากับฝรั่งเศสทุกเมื่อ
โดยผ่านทางสถานทูตของฝรั่งเศสในกรุงเทพฯ ^{๑๔}

นับตั้งแต่บัดนั้นมาการเจรจากับฝรั่งเศสก็เงียบหายไป จนเมื่อ ๕ มกราคม ๒๔๘๘
หนังสือพิมพ์พิมพ์ใหม่ของอังกฤษก็ได้ลงข่าวว่า รัฐบาลฝรั่งเศสประกาศว่า รัฐบาลอังกฤษ และ
รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ให้คำมั่นกับฝรั่งเศสว่าจะสนับสนุนการเรียกร้องของฝรั่งเศส ซึ่งเอกอัคร
ราชทูตอังกฤษและสหรัฐฯ ในประเทศไทยก็รับว่าเป็นความจริง สหรัฐฯ นั้นได้ให้การสนับสนุน
แก่ฝรั่งเศสโดยทางอ้อมโดยได้ประกาศว่าไม่รับรู้ในการที่ไทยได้คืนแดนเมื่อปี ๒๔๘๕
แก่สหรัฐฯ ก็ไม่ได้เสนอข้อแก้ไขในการพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสแต่อย่างใด ^{๑๕}

กล่าวกันว่าเดิมฝรั่งเศสเชื่อว่าสหรัฐฯ เป็นผู้ช่วยเนลสันไทย ฉะนั้น ในเรื่อง
เรียกร้องคืนแดนคืนคราวนี้ ฝรั่งเศสจึงต้องการให้สหรัฐฯ วางตัวเป็นกลางเสีย สำหรับ
ประเทศไทยนั้นย่อมหวังว่าสหรัฐฯ จะต้องให้ความสนับสนุน ฝ่ายสหรัฐฯ นั้นในการที่จะกำหนด
นโยบายเรื่องนี้ สหรัฐฯ มีความเห็นว่าทั้งฝรั่งเศสและไทย ต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนข้ออ้าง
ของแต่ละฝ่ายไม่พอเพียงเท่า ๆ กัน ดังนั้น การที่สหรัฐฯ ออกคำแถลงเมื่อ ๑๖ มกราคม
๒๔๘๘ ว่าจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวในเรื่องนี้ด้วย แต่ก็ไม่ยอมรับรองการให้มาซึ่งคืนแดนของไทย
นั้น จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าฝรั่งเศสอาจจะโคจรถึงสหรัฐฯ ประการใดประการหนึ่งได้
เป็นผลสำเร็จ ทั้ง ๆ ที่เจ้าหน้าที่สหรัฐฯ จำนวนไม่น้อยสนับสนุนประเทศไทย คำแถลง
ของสหรัฐฯ ในครั้งนี้อาจหมายถึงชัยชนะทางการทูตของฝรั่งเศสเหนือไทย ^{๑๖} และ

^{๑๔}ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ประชุมนิพนธ์ หน้า ๔๑

^{๑๕}Heuchterlein p.90

^{๑๖}

Kramol Tongdhummachart, "American Policy in Southeast Asia : With Special Reference to Burma, Thailand and Indochina 1945 - 1960", A dissertation presented to the Graduate Faculty of the University of Virginia in Candidacy for the Degree of Doctor of Philosophy (Woodrow Wilson Department of Foreign Affairs, 1961) pp. 92 - 93

เมื่อมาถึงตอนนี้ เหตุการณ์ทั้งหลายจึงบ่งออกมาอย่างแจ่มชัดว่า การเจรจาทันทีระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสในคราวนี้ ประเทศไทยไม่สามารถจะนำหน้าอำนาจประเทศใดมาทำนอทธิพลและความต้องการของฝรั่งเศส ในขณะนั้นได้เลย ประเทศไทยจึงต้องดำเนินการเจรจาโดยลำพังตนเองกับฝรั่งเศสต่อไป โดยยึดถือนโยบายรักษามลประโยชน์ของประเทศชาติไว้จนถึงที่สุด

ในราวกลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ ในสมัยรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ อังกฤษก็แจ้งมาอีกว่าให้ส่งคณะผู้แทนไปเจรจากับฝรั่งเศสที่สิงคโปร์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มอบมติแก่ กิ่งคณะผู้แทนอันชุดหนึ่ง แต่คณะผู้แทนชุดนี้ยังไม่ทันได้ออกเดินทาง รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ก็ลาออก รัฐบาลใหม่คือ รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ จึงเข้ารับหน้าที่ต่อไปเมื่อ ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๕

ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๘๕ นายทอมป์สัน อัครราชทูตอังกฤษก็ให้เข้าพบนาย คีเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของไทยรับส่งผู้แทนไปสิงคโปร์ เพื่อเจรจาทันทีฝรั่งเศสโดยด่วน เพราะถ้าช้ากว่าแล้วฝรั่งเศสทำเรื่องบู๊ริบ (หมายถึงการก่อ กวนทางชายแดน) รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศให้ความเห็นส่วนตัวว่า การส่งคณะผู้แทน ไทยออกไปสิงคโปร์ แล้วกลับไปเจรจาทันทีกับฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการ ซึ่งถ้าล้มเหลวเรื่องก็ จะไปกันใหญ่ ฉะนั้น ถ้าจะเปลี่ยนเป็นการส่งคณะผู้แทนออกไปอย่างไม่เป็นทางการและไม่ เปิดแผนแล้วจะแนบเนียนและให้ประโยชน์มากกว่า และโดยที่ทราบว่ารัฐบาลอังกฤษมี ผู้แทนคือ นายไมเคิล วิต อยู่ที่ไซ่ง่อน ซึ่งเคยเป็นกงสุลอังกฤษในกรุงเทพฯ และรู้จัก เมืองไทยดี อาจจะช่วยเหลือไต่ถาม เมื่อไปแล้วก็จะได้พบกับนายพลเรือ คางิจดิเจอร์ อำนวยการใหญ่ฝรั่งเศสประจำอินโดจีนขณะนั้น และนายคลาร์ก ที่ปรึกษาฝ่ายการทูตของรัฐบาล ในอินโดจีนฝรั่งเศส เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสำรวจหาทางหัว ๆ ไป (exchange of views and exploratory talk) เพื่อจะหาหลักฐานว่าความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายมีอย่างไร ซึ่งพอจะวางแนวได้ แล้วคณะผู้แทนรีบกลับมารายงานรัฐบาล เมื่อรัฐบาลตกลงใจในนโยบาย อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จึงเปิดการเจรจาอย่างเป็นทางการเพื่อนำไปสู่การพิทักษ์ความตกลงกัน ต่อไป ^{๑๗} อัครราชทูตอังกฤษเห็นชอบด้วยและออกกลับไปที่ศรีนครองครุ ก่อน และว่าหากมีการแลกเปลี่ยน

^{๑๗} คีเรก ชัยนาม หน้า ๖๐๓ - ๖๐๔

เมื่อขึ้นความกึกเกิดขึ้นในแอมดังกล่าวแล้วที่ข้างอื่น อังกฤษจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ
และจะให้ความช่วยเหลืออยู่ภายนอก

สำหรับสหรัฐฯ นั้น รัฐมนตรีต่างประเทศได้แจ้งแก่นาย โยสค์ อูปลุคสหรัฐฯ
ซึ่งเข้าพบในวันนั้นว่าของเดียวกันกับที่ได้อ้างกล่าวต่ออังกฤษ อูปลุคสหรัฐฯ เห็นด้วย
ด้วยในความคิดนี้ และได้ให้ความเห็นว่าเรื่องดินแดนนี้ไทยควรยอมฝรั่งเศสเสีย เพราะจะ
เป็นการยุ่งยากแก่ประเทศไทยในการที่ประเทศไทยจะขอเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติกับ
ด้วยฝรั่งเศสจะเป็นผู้คัดค้านเอาไว้ นอกจากนั้น ท่าทีของอังกฤษและสหรัฐฯ ที่จะยอมรับ
การเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของไทยไปจากสถานภาพเดิม (Status Quo) นั้นย่อมเป็นไปได้
ไม่ได้

ท่าทีของอังกฤษและสหรัฐฯ ที่ต้องการให้ไทยคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสนั้น ยังจะ
เห็นได้อีกจากหนังสือของนายเกนนิ่ง ผู้แทนอังกฤษที่สิงคโปร์ถึงพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยของ
วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๕ ซึ่งมีสาระสำคัญว่า รัฐบาลของสมเด็จพระมหากษัตริย์ในสหราชอาณาจักร
ไม่ยอมรับนับถือการที่ประเทศไทยได้มาซึ่งอาณาเขตใด ๆ ที่ได้ภายหลังวันที่
๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๓ การไม่ยอมรับนับถือนี้หมายความว่าความตลอดถึงอาณาเขตทั้งสิ้น จึงมีว่า
รัฐบาลวิชี รัฐบาลฝรั่งเศสในสมัยจอมพลเปตลง เป็นชายกรัฐมนตรีได้ยกให้โดยเมื่อ ๘
ธันวาคม ๒๔๘๔^{๑๔} ส่วนท่าทีของสหรัฐฯ นั้น นอกจากการยืนยันถ้อยวาจาของอูปลุค
สหรัฐฯ ประจำกรุงเทพฯ ดังได้กล่าวแล้ว ยังปรากฏในรายงานของหลวงศิษฏการลัด
อูปลุคไทย ณ กรุงวอชิงตัน ลงวันที่ ๓ มกราคม ๒๔๘๕ ถึง ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ซึ่งมีสาระสำคัญว่า รัฐบาลสหรัฐฯ
ปฏิเสธไม่ยอมรับข้อโต้แย้งของรัฐบาลไทยที่ว่า การคืนดินแดนในกรณีพิพาทได้กระทำไปช่วย
ความสมัครใจของรัฐบาลฝรั่งเศส เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่ได้แถลงไว้แล้ว รัฐบาลสหรัฐฯ

^{๑๔} รายละเอียดของหนังสือฉบับนี้ดูได้จากรายงานการ ประชุมสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๘๕ ในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๓

จึงไม่ยอมรับรองการยึดครองในปัจจุบันของฝ่ายไทย และเสียใจที่ไม่อาจจะสนับสนุนข้อเสนอของรัฐบาลไทยได้ การให้คืนดินแดนในกรณีพิพาทจะไม่กระทบกระเทือนถึงคำอุปสรรคใด ๆ ซึ่งประเทศไทยจะเสนอต่อองค์การสหประชาชาติในเมื่อมีโอกาส ^{๑๙}

อย่างไรก็ตาม ในคราวนั้นประเทศไทยหาได้ส่งคณะผู้แทนไปสังเกตการณ์ที่ส่งไปจึงอันโดยมี นายเชียค อภัยวงศ์ เลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้า หลวงวิสุทธิวิรัชเขต และนายบุญย์ เจริญไชย เป็นเลขานุการ คณะผู้แทนได้เดินทางกลับนาเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๔๘๕ และรายงานว่าการเดินทางไปคราวนี้หาได้เจรจากับเจ้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสประจำอินโดจีนไม่ เพราะคิดว่าการต้องไปประชุมกับยูเอ็นที่เมืองเวียงจันทน์ที่ลาวดี แต่ได้สนทนากับนายกลารด์ ที่ปรึกษาฝ่ายการทูตของรัฐบาลฝรั่งเศสในอินโดจีน การหารือกันไม่บรรลุผลเพราะฝ่ายฝรั่งเศสต้องการที่จะให้ประเทศไทยปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของฝรั่งเศส เช่นให้คืนดินแดน ๕ จังหวัด ให้ชดเชยค่าเสียหายในทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ในดินแดนเหล่านี้ และซึ่งฝรั่งเศสได้เสียหายทั่วไปในประเทศไทย ซึ่งสรุปแล้วเป็นข้อเรียกร้องที่มีเนื้อหาสาระเหมือนกับความต้องการที่ไทยทำกับอังกฤษ คณะผู้แทนไทยได้พยายามชี้แจงให้ทราบว่า การมาครั้งนี้ก็เพื่อจะหาทางประนีประนอมที่จะตกลงกันได้ทั้งสองฝ่าย และว่าพร้อมที่จะให้สหประชาชาติพิจารณาเรื่องนี้ ตลอดจนได้มีการทำประชามติ (Plebiscite) ในดินแดนดังกล่าว ซึ่งทางฝรั่งเศสไม่ยอมรับและกลับเรียกร้องให้ประเทศไทยยอมรับตามข้อเสนอของฝรั่งเศสเสีย โดยอ้างว่าอ่อนปวนไ้มากแล้ว อาทิ ขอมถอนการเรียกร้องที่เกี่ยวกับพระแก้วมรกต และขอมถลงเรื่องการปรับเขตแดนในส่วนปลีกย่อย ^{๒๐}

^{๑๙} รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๕
ดูได้ในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๓

^{๒๐} หลักการนี้ตกลงกันแล้วตั้งแต่ทำสัญญาในกรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๘๓

ในระหว่างคำเป็นการเจรจากันอยู่นี้เอง เมื่อ ๘ พฤษภาคม ๑๙๕๕ ทหาร
ฝรั่งเศสที่ท่าแขกได้ระดมยิงปืนใหญ่เข้ามาที่จังหวัดนครพนม ทำให้ในบางท้องที่ได้รับความ
เสียหายอย่างหนัก สาเหตุนี้เนื่องมาจากพวกญวน และชาวอิสระเข้ายึดเมืองหินบูรณ์ ทาง
ฝรั่งเศสหาว่าคนญวนและไทยข้ามไปช่วยเหลือด้วย ความจริงญวนลาวที่หลบหนีทำการกัน
เอง เมื่อทำการเสร็จแล้วก็ถอยหนีไป มีไทยมาฝั่งไทย

นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศได้เชิญอัครราชทูตอังกฤษและ
อู๋ทูตสหรัฐฯ มาพบและแจ้งให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้น แม่ทัพของประเทศทั้งสองรับ
จะแจ้งให้ฝรั่งเศสเลิกทำการแบบยั่วยุเช่นนั้นก็ตาม แต่ทูตของประเทศทั้งสองก็ขอให้ไทย
รีบเจรจาทกลงกับฝรั่งเศสในเรื่องดินแดนเสีย ในทำนองว่าเพื่อหลีกเลี่ยงการข่มขู่ของ
ฝรั่งเศสในคราวต่อไป

ต่อมาเมื่อ ๑๓ พฤษภาคม ๑๙๕๕ อู๋ทูตสหรัฐฯ และอัครราชทูตอังกฤษก็มาขอ
เข้าพบรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยตามลำดับ และให้คำแนะนำบางประการเรื่องเป็นผลทาง
ก่อให้เกิดการปรองดองกับฝรั่งเศส เช่น แนะนำให้ปลดอาวุธพวกคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในเขตไทย เพื่อ
เป็นหลักประกันนำไปอ้างกับฝ่ายฝรั่งเศสได้ สำหรับอัครราชทูตอังกฤษก็กล่าวถึงเหตุการณ์ใน
ครั้งนี้ว่าควรจะต้องว่าเป็นการนอกเหนือความสามารถที่จะคุมสถานการณ์ได้ (beyond
control) ของทั้งสองฝ่าย^{๒๑} ซึ่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศได้แย้งไปว่า ไม่เป็นการ
beyond control เพราะโดยแท้จริงแล้ว หากฝรั่งเศสระบุว่าพวกคอมมิวนิสต์เหล่านี้คือ
หลบเข้าไปรั้งควานฝรั่งเศสโดยอาศัยดินแดนไทยเป็นที่พักพิงแล้ว ฝรั่งเศสก็ควรที่จะหารือกับ
ฝ่ายไทยเสียก่อน ไม่ควรจะระดมยิงเข้ามาโดยไม่บอกกล่าว ส่วนที่จะให้ไทยส่งกำลังทหาร
เพิ่มเติมไปชายแดนเพื่อปลดอาวุธพวกคอมมิวนิสต์ให้เด็ดขาดนั้น รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ
ว่าถ้าส่งทหารไปแล้วฝรั่งเศสก็ถอยหนีเข้ามา เหตุการณ์จะลุกลามไปใหญ่ และให้กำชับว่า
ไทยกำลังพิจารณาส่งกำลังตำรวจไปเพิ่มเติมอยู่แล้ว

อันที่จริง เหตุการณ์ยุ่งยากในอินโดจีนได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปลายเดือนเมษายน ๑๙๔๕ แล้ว และนี่มาเรื่อย ๆ ซึ่งก็มักจะถือว่าเป็นการสู้รบระหว่างฝรั่งเศสกับพวกกองทัพอินโดจีน ฝรั่งเศสได้กล่าวหาอยู่เสมอว่าฝ่ายไทยยอมให้พวกกบฏในอินโดจีนในประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการโจมตีลาวและช่วยเหลือพวกลาวอิสระด้วยประการต่าง ๆ ^{๒๒}

ถ้านับเมื่อ ๒๓ พฤษภาคม ๑๙๔๕ รัฐบาลไทยได้ออกคำแถลงการณ์เรื่องการรุกรานและละเมิดอธิปไตยไทยของฝรั่งเศส และออกคำวิงวอนของรัฐบาลไทยและประชาชนชาวไทยต่อพลโลกซึ่งได้รับความอศอยาก ^{๒๓} มีสาระสำคัญในลักษณะเดียวกันกล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า เมื่อ ๒๔, ๒๕ และ ๒๖ พฤษภาคม กองทหารฝรั่งเศสได้ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาทางฝั่งไทยและโฉบกำลังยึดครองดินแดนของไทยไว้ ทำให้ราษฎรในเขตนั้นต้องหิ้งดินที่อยู่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และไม่สามารถผลิตข้าวให้เพียงพอแก่การส่งไปให้ประชาชนที่อศอยากได้ ^{๒๔} จึงนอกจากจะออกแถลงการณ์และออกคำวิงวอนถึงโลกแล้ว รัฐบาลไทยในขณะนั้นยังได้ส่งโทรเลขลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๑๙๔๕ มีข้อความ โศกนัยเกี่ยวกับแถลงการณ์และคำวิงวอนฯ ไปให้ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐฯ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ จอมพลสตาลินแห่งโซเวียต ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐจีน เลขาธิการสหประชาชาติ นายเซอร์เบอร์ท ซี ซูเวอร์ อดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่งเข้ามาเยือนประเทศไทยและ ลอร์ดคิลเลอร์ ข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำมณฑล

^{๒๒} Russell H. Fifield, The Diplomacy of Southeast Asia : 1945 - 1958, p.243.

^{๒๓} รายละเอียดของคำวิงวอนของรัฐบาลไทยและประชาชนชาวไทยต่อพลโลกซึ่งได้รับความอศอยาก คุ้ได้จาก "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของ ดิเรก ชัยนาม หน้า ๒๖ - ๒๗

^{๒๔} เป็นข้ออ้างต่อมาของรัฐบาลไทย เมื่อรัฐบาลอังกฤษในนามของฝ่ายสัมพันธมิตรเร่งรัดจะเอาข้าว ๑ ล้าน ๕ แสนตันจากไทย ตามความตกลงสมบูรณณ์แอม เพื่อส่งไปบรรเทาประชาชนที่อศอยาก

เพื่อเรียกร้องให้บรรดาผู้นำของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้เห็นใจประเทศไทย ซึ่งถูกกองทหารฝรั่งเศสใช้กำลังโจมตีและยึดดินแดนไทยอย่างปราศจากเหตุผลเมื่อวันที่ ๒๔, ๒๕ และ ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๘๕ พร้อมทั้งแสดงความปรารถนาที่จะให้บรรดาผู้นำประเทศต่าง ๆ ดังนี้ กล่าวมาแล้วช่วยเหลื้อมมือกันในอันที่จะสถาปนาสันติภาพให้กลับคืนกลับมา ^{๒๕}

ต่อมาอีกสองวันคือในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม นายทวีกเวลี เลขาธิการสหประชาชาติได้ประกาศว่า ได้รับการร้องจากรัฐบาลไทยดังกล่าวแล้ว จะได้นำเรื่องนี้เสนอต่อคณะมนตรีความมั่นคงต่อไป และว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องแรกที่ประเทศซึ่งยังไม่ได้เป็นสมาชิกได้ร้องต่อสหประชาชาติ

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม รัฐบาลฝรั่งเศสได้ออกคำแถลงตอบโต้ว่าไม่ได้ถูกรุกรานโดยอำนาจซึ่งแน่นอนว่าโจมตีเพื่อปราบปรามรายที่เข้าไปรุกรานฝรั่งเศส ในวันที่เดียวกันนั้นข้าหลวงใหญ่จีนไคจิ้นได้ออกคำแถลงว่ากรณีที่ตองขามนาทางฝั่งไทย เพราะเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่สามารถควบคุมการกระทำของพวกลาวและกวนซึ่ง เป็นกบฏได้ และว่าฝ่ายไทยกล่าวหาเกินความจริงไป

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม รัฐบาลไทยได้มอบบันทึกช่วยจำให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติอีกฉบับหนึ่ง กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสซึ่งเลื่อนโทรลงเรื่อย ๆ พร้อมทั้งชี้แจงถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อขอให้สหประชาชาติรับทราบ แต่คำร้องของไทยครั้งนี้หาได้รับการบรรจุเข้าไว้ในระเบียบวาระของคณะมนตรีความมั่นคงไม่ ^{๒๕} กล่าวได้ว่าในครั้งนี้ประเทศไทยได้ฝากความหวังไว้กับคณะมนตรีความมั่นคงมากพอควร คือร้องเรียนในเรื่องการถูกรุกรานด้วยอาวุธ (armed aggression) ไป ส่วนการที่เลขาธิการสหประชาชาติไม่ได้บรรจุคำร้องเรียนของไทยไว้ในระเบียบวาระของคณะมนตรีความมั่นคง เชื่อกันว่า

^{๒๕} รายละเอียดเกี่ยวกับโทรเลขซึ่งรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ได้ส่งไปให้บรรดาผู้นำของประเทศต่าง ๆ ในครั้งนี้ คูณภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๔

^{๒๖} Russell H. Fifield, The Diplomacy of Southeast Asia : 1945 - 1958, p. 243

เนื่องจากคำร้องเรียนของไทยไม่เป็นที่พอใจตามมาตราที่ ๓๕ ของกฎบัตรสหประชาชาติ โดยที่ประเทศไทยมิได้แถลงในตอนแรกของคำร้องเรียนว่าจะรับพันชุกกันแห่งการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติจำเป็นจะต้องรับรองไว้ก่อน ^{๒๓}

วันที่ ๑ มิถุนายน อุปลุตสหรัฎา มาแจ้งกับรัฐมนตรีต่างประเทศว่า เมื่อประธานาธิบดีทรูแทนได้รับโทรเลขจากนายกรัฐมนตรี ก็ได้รับสั่งให้เอกอัครราชทูตสหรัฎาที่ปารีสเจรจากับรัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศสทันที รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศสรับว่าจะให้รับนี้คำสั่งไปยังเจ้าหน้าที่ในอินโดจีนให้ระงับการกระทำดังกล่าวเสีย ต่อมาเมื่อ ๑๓ มิถุนายน เลขาธิการสหประชาชาติก็แจ้งมาว่าได้ส่งสำเนาโทรเลขร้องเรียนของประเทศไทยให้แก่สมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงทราบแล้ว

เนื่องจากการร้องเรียนของประเทศไทยต่อสหประชาชาติเกี่ยวกับการรุกรานของฝรั่งเศสในภูมิภาคอินโดจีนตะวันออกเฉียงใต้ของคณะมนตรีความมั่นคงด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมาแล้ว และโดยที่กรณีพิพาทชายแดนกับฝรั่งเศสนี้อาจเกี่ยวโยงไปถึงเรื่องดินแดนที่เป็นที่พิพาทอยู่ การยินยอมรับรองล่วงหน้าว่าจะปฏิบัติตามข้อผูกพันแห่งการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีตามที่มีบัญญัติไว้ในกฎบัตร จึงอาจขาดไปถึงขั้นกรณีเกี่ยวกับดินแดนด้วย และเพราะการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต้องได้รับความยินยอมจากรัฐสภา ก่อน ดังนั้น เมื่อ ๑๗ มิถุนายน ๑๙๕๕ รัฐสภาจึงได้เสนอต่อรัฐสภาขอให้อนอบอำนาจแก่รัฐบาลในอินโดจีนที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีตามกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งรัฐสภาเห็นชอบด้วยและได้อนอบอำนาจให้ในวันนั้น

เพื่อให้การระงับกรณีพิพาทชายแดนกับฝรั่งเศสยุติลงโดยเร็ว รัฐสภาจึงได้แต่งตั้งผู้แทนขึ้นชุดหนึ่ง มีพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร คามนียรงเจ้าวงสระอิสริยสถิตย์อยู่ในขณะนั้น เป็นหัวหน้าคณะ นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน เป็นรองหัวหน้าคณะรวมทั้งผู้ร่วมในคณะอีกหลายนาย ประกอบด้วยผู้แทนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ

และข้าราชการประจำมีอาทิ เรณู หลวงวิสุทธิวิจิตรพิเศษ พ.ท. หม่อมเจ้าคุณสวัสดิวงศ์พิเศษ ศิวะ ศิวะดิวัตร นายอนันต์ คอมันตร์ นายกนกศรีร์ ศุภมงคล หลวงกฤษ ภารภักดิ์ หม่อมเจ้า กิธราตรี กุลกากร นายจรูญพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา นายสุจิต หิรัญศิริ นายสุวิมล บุศุภธรรม และนายจาพิกร ณ เศรษฐบุตร เดินทางออกไปเจรจาระงับกรณีพิพาทกับฝรั่งเศส ตามอำนาจที่รัฐสภามอบหมายให้ตั้งกล่าว การที่รัฐบาลตั้งผู้แทนหลายประเภทด้วยกันเช่นนี้ ก็เพราะเห็นว่า การกิจที่รัฐบาลรับอาชญากรรมนี้เป็นภารกิจของชาติในส่วรวม และแล้วในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม นั้นเอง รัฐบาลก็ได้ยืนยันหนักข้อเดชะอิศการสหประชาชาติ ยืนยันว่าไทยพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของสหประชาชาติทุกประการ ๒๔

การยืนยันหนักยืนยันดังกล่าวของไทย ในตอนแรกฝรั่งเศสแสดงความเห็นสอดคล้องกับไทยที่จะให้มีการอภิปรายมีผลหาพรมแดนกันในสหประชาชาติ แต่ต่อมาเมื่อ ๓ สิงหาคม ๒๔๘๕ นายเอควิน สแตนตัน อัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำกรุงเทพฯ ก็ได้นำข้อเสนอของฝรั่งเศสที่ส่งผ่านทางกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ มาขึ้นต่อ นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เนื้อสาระสำคัญของข้อ ให้ประเทศคู่กรณีทั้งสอง เสนอข้อยุติแก่ศาลโลกว่า อนุสัญญากรุงโตเกียวลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๕๕ และการที่ไทยได้คืนแดนบางส่วนของไทยคืนฝรั่งเศส ตามอนุสัญญานั้น เป็นการสมยอมทางนิติบัญญัติหรือไม่ และขอให้ไทยถอนข้อเสนอมการพิพาทจากองค์การสหประชาชาติเสีย

ในการนี้ อัครราชทูตสหรัฐฯ ได้แจ้งความเห็นกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ต่อประโภชนที่ประเทศไทยจะได้รับจากข้อเสนอของฝรั่งเศสนั้น ในประการสำคัญคือ ข้อเสนอของทั้งหมดนี้อยู่ภายในวงกรอบขององค์การสหประชาชาติทั้งที่ไทยปรารถนา ไม่ใช่ความตกลงระหว่างไทยกับฝรั่งเศสสองฝ่ายเท่านั้น

รัฐบาลไทยขณะนั้นพร้อมด้วยคณะผู้แทนไทยพิจารณาข้อเสนอของฝรั่งเศส ประกอบด้วยความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ แล้ว เห็นสมควรที่จะรับหลักการตามข้อเสนอ

ของฝรั่งเศสได้ เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในขอบอำนาจที่รัฐสภาได้ให้ไว้ ทั้งนี้ เพราะเพราะว่า ศาลโลกก็เป็นส่วนหนึ่งของสหประชาชาติ ดังนั้น รัฐบาลจึงให้อำนาจแก่คณะผู้แทนไทย ไปดำเนินการตามนั้นต่อไป แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อเสนอของฝรั่งเศส ที่ให้ไทยถอนคำร้อง ทุกข้อที่ได้ยื่นไว้ต่อสหประชาชาตินี้ รัฐบาลเห็นควรปล่อยให้ตกลงไว้ก่อน

เมื่อคณะผู้แทนไทยได้เดินทางไปถึงกรุงวอชิงตันในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๔๔ ก็ได้เริ่มติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เพื่อดำเนินการเจรจาไปตามหน้าที่ที่ฝรั่งเศสเสนอมา แต่ยังมีทับใจผลแน่นอนประการใด ก็เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทางฝรั่งเศสได้กล่าวหาไทยว่ามีส่วนในการก่อความวุ่นวายคราวนี้ด้วย โดยเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๔๔ ฝรั่งเศสอ้างว่า ฝรั่งเศสมีหลักฐานแสดงว่ารัฐบาลไทยมีส่วนรับผิดชอบในเหตุการณ์ที่เกิดการก่อกวนด้วยกำลังอาวุธที่ชายแดนกับรัฐที่จังหวัดเชียงใหม่ ฝรั่งเศสจึงได้ถอนข้อเสนอที่จะนำเรื่องให้ศาลโลกพิจารณา และสำคัญว่าถ้าประเทศโดยใดตกลงเรื่องดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศสก่อนแล้ว ฝรั่งเศสจะคัดค้านการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทย ^{๒๘}

เนื่องจากคณะมนตรีความมั่นคงได้ตกลงที่จะพิจารณาคำร้องขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทยในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๔๔ เหตุการณ์ในขณะนั้นถือว่าออกจะวิกฤติวุ่นวายมาก จึงได้มีการประชุมผู้แทนที่ไต้หวันมอบหมายให้ดำเนินการเจรจายุติข้อพิพาทกับฝรั่งเศสเต็มคณะ เมื่อ ๒๙ สิงหาคม ๒๔๔๔ คณะผู้แทนไทยได้ก็ปรายกันอย่างละเอียดถี่ถ้วน ในที่สุดที่ประชุมก็ได้มีความเห็นตกลงกันเป็นเอกฉันท์ว่าไม่ควรมีที่จะได้ฝ่ายฝรั่งเศสถือเอาเรื่องการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทยเข้ามาพิจารณาด้วย ข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดนอินโดจีน และเมื่อไม่มีวิธีดำเนินการทางอื่น ที่ประชุมก็ได้มีความเห็นว่าสมควรที่จะขอให้คณะมนตรีความมั่นคงเลื่อนการพิจารณาคำร้องขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทยไปพลางก่อน ก็ควรจะปล่อยให้เสียกับการใจสลิทธิอันยิ่งของฝรั่งเศส ^{๓๐}

^{๒๘} Donald E. Nuechterlein p. 90

^{๓๐} ไบศรี จุลคุสัย ประเทศไทยกับสหประชาชาติ วิทยานิพนธ์ ชั้นปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า ๒๓ - ๒๔

คณะผู้แทนไทยได้ปฏิเสธคำกล่าวหาของฝรั่งเศส และพยายามชี้แจงฐานะของประเทศไทยพร้อมทั้งแสดงให้เห็นว่าความวุ่นวายในสยามรัฐเป็นคนละเรื่องกับกรณีพิพาทชายแดน ไม่พียงนำมาเกี่ยวข้องกัน และแม้กระนั้นฝ่ายไทยก็พร้อมที่จะให้มีการสอบสวนโดยผู้ที่เป็นกลางให้แน่ชัดในเรื่องนี้ แต่ก็ได้เป็นผลสำเร็จไม่ เมื่อตัวหม้อคณะผู้แทนไทยได้ทรงสนทนากับผู้ที่ทำการแทนรัฐบาลฝรั่งเศสต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้รับแจ้งว่า ฝ่ายสหรัฐอเมริกา ไม่อาจทำอะไรได้ เพราะเหตุว่าฝ่ายฝรั่งเศสอ่อนแอเสนอเดิม และฝ่ายสหรัฐาก็แสดงความคิดเห็นว่า ใครจะให้ไทยและฝรั่งเศสเจรจาท้าความตกลงกันโดยตรง ยิ่งกว่าไทยวิธีอื่น ^{๓๑}

ต่อมา ฝรั่งเศสได้ส่งนาย Guillaum George - Picot เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศเวนิซุเอลา ซึ่งเคยเป็นอุปทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย เดินทางมาเจรจากับคณะผู้แทนไทยที่กรุงวอชิงตันเป็นทางกิ่งราชการ

เมื่อเริ่มเจรจากัน ฐานะของข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งนายปีโกต์จึงแก่ฝ่ายไทยนั้น ก็ยังไม่อาจเป็นที่รับได้ เพราะฝรั่งเศสยืนยันให้ไทยออกสิทธิจากกรุงไทยปี ๒๔๕๕ ก่อนที่จะทำการเจรจาท้าปรับเส้นเขตแดนใด ๆ และฝรั่งเศสไม่ยอมรับข้อเสนอของไทยที่ยึดแยกไปจากนั้น และเพื่อให้ไทยได้เห็นท่าทีที่แท้จริงของรัฐบาลฝรั่งเศสด้วยตนเอง นายปีโกต์จึงได้แจ้งกับคณะผู้แทนว่า คณะผู้แทนควรส่งให้นายทอง อภัยวงศ์ รองหัวหน้าคณะผู้แทนเดินทางไปปารีส ในข้อนี้คณะผู้แทนได้เห็นชอบด้วย ฉะนั้น เมื่อหัวหน้าคณะผู้แทนขออนุมัติมา รัฐบาลก็ได้อนุมัติให้รองหัวหน้าคณะผู้แทนและนายอนันต์ คอมันตร์ เลขาธิการคณะผู้แทนเดินทางไปปารีสได้ในวันที่ ๘ กันยายน พร้อมกับนายปีโกต์ และในวันเดียวกันนี้

^{๓๑} คำแถลงของนายคิเรก อับนัม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศต่อรัฐสภาเมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๕๕ รายละเอียดดูได้ในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๑

รัฐบาลก็ได้อนุมัติให้ พ.ศ. หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ เดินทางไปลอนดอนเพื่อ
ฟังเสียงและเห็นท่าทีของรัฐบาลอังกฤษในเรื่องนี้ด้วย ^{๗๖}

ในการเจรจาหรือถ้อยแถลงที่ปารีสในครั้งนั้น รัฐบาลฝรั่งเศสก็ยื่นข้อเสนอละ
ใหม่ เพื่อเป็นมูลฐานแห่งการทำความตกลงโดยตรงระหว่างรัฐบาลไทยกับฝรั่งเศส ^{๗๗}
มอบให้แก่องค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยและในเวลาเดียวกันนั้น รัฐบาลฝรั่งเศสก็ได้อื่นข้อเสนอนั้น
นั้นต่อกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เพื่อมอบให้แก่คณะผู้แทนไทย ในการยื่นข้อเสนอนั้น
ของฝรั่งเศสต่อคณะผู้แทนไทย กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ยื่นบันทึกถ้อยแถลง
ควรวางจาของฝ่ายฝรั่งเศสให้แก่คณะผู้แทนไทยด้วย ^{๗๘} และในโอกาสเดียวกัน กระทรวง
การต่างประเทศสหรัฐฯ ก็ได้มอบบันทึกของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ต่อคณะผู้
แทนไทย เพื่อแสดงความเห็นของรัฐบาลสหรัฐฯ และย้ำถึงท่าทีของรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งไม่
อาจรับนับถือการโอนดินแดนซึ่งประเทศไทยได้นำจากอินโดจีนฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๔๘๕
พร้อมทั้งเสนอแนะว่า ประเทศไทยควรจะกินดินแดนเหล่านั้น และกลับสถาปนาสถานะเดิม ^{๗๙}

^{๗๖} ทวีช สุภากรชัย ภัยบ้านอินโดจีน แพร่วิทยาทาน วัชรบุรพา วรรณกร ๒๕๐๕
หน้า ๕๕

^{๗๗} รายละเอียดข้อเสนอละใหม่ของรัฐบาลฝรั่งเศสเพื่อเป็นมูลฐานแห่งการทำ
ความตกลงโดยตรงระหว่างรัฐบาลไทยกับฝรั่งเศส ดูได้ในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๑

^{๗๘} รายละเอียดบันทึกควรวางจาของฝ่ายฝรั่งเศส ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศ
สหรัฐฯ ส่งให้แก่คณะผู้แทนไทย ดูได้ในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๑

^{๗๙} รายละเอียดบันทึกของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ดูได้ในภาคผนวก
เอกสารหมายเลข ๑๑

คณะผู้แทนไทยในวอชิงตันได้รับข้อเสนอใหม่จากฝรั่งเศสผ่านทางรัฐบาลสหรัฐฯ รวมทั้งบันทึกคำขอร้องของฝ่ายฝรั่งเศสและบันทึกของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๘๕ เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๘๕ ตามวิธีการใหม่นี้ คณะผู้แทนและผู้แทนถึงความซึ่งเพิ่งเดินทางกลับจากไปยังท่าที่รัฐบาลฝรั่งเศส และรัฐบาลอังกฤษ^{๓๖} ได้ประชุมพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบแล้ว เห็นว่าไม่มีหนทางอื่นใด และเพื่อประโยชน์ในวัยข้างหน้า จึงเห็นการรับในหลักการได้ โดยในขั้นแรก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยภากร หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้ทรงตั้งประเด็นให้คณะผู้แทนพิจารณาในปัญหาที่ว่า ถ้าฝ่ายไทยจะไม่ลงนามสนธิความมั่นคงต่อไปให้ได้ตามเจตนาเดิมผลจะเป็นอย่างไร ซึ่งก็ได้แยกพิจารณาโดยอาศัยมูลนิธิฐานข้อสังเกตท่าที่ของฝรั่งเศส ในกรณีที่ฝ่ายไทยจะยืนยันเสนอเรื่องกรณีพิพาทต่อคณะมนตรีความมั่นคงว่า คงเป็นไปในลักษณะต่อไปนี้คือ ๑) ฝรั่งเศสคงจะถกกันโดยใช้สิทธิยับยั้ง ๒) ถึงหากฝรั่งเศสแพ้ โดยจนก่อนคดีของฝ่ายข้างมาก และเรื่องของไทยเข้าคณะมนตรีความมั่นคงได้ ฝรั่งเศสก็คงหาวิธีและเครื่องมือต่อสู้กับโดยจนสุดกำลัง โดยไม่มีความคิดที่จะผ่อนสั้นผ่อนยาวแก่กันต่อไป ๓) เมื่อไปถึงขั้นนั้นก็หมายความว่า มีตรรกะอันอันเคี้ยวระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่ระงักอยู่ในปัจจุบัน ก็จะเป็นอันต้องขาดจากกันตลอดกาล ขอร้องไม่ทราบว่าจะมีวันกลับกันอีกเมื่อใด

นอกจากนั้น คณะผู้แทนไทยยังได้พิจารณาในประเด็นที่ว่า มหาประเทศที่เป็นมิตรคือ อังกฤษ และสหรัฐฯ อยู่ในฐานะจะช่วยไทยได้แค่ไหน หากเรื่องของไทยเข้าไปในคณะมนตรีความมั่นคง เพราะผลจะสำเร็จเพียงใดโดยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของอังกฤษและสหรัฐฯ เป็นสำคัญ บัดนี้ ก็ทราบท่าทีของทั้งสองประเทศแน่ชัดแล้วว่า อยากให้ไทยตกลงกับฝรั่งเศสโดยตรง และไม่สนับสนุนให้นำเรื่องเข้าคณะมนตรีความมั่นคงต่อไปอีก ฉะนั้น ประเทศไทยจะหวังได้ผลดีจากคณะมนตรีความมั่นคงย่อมเป็นการยาก สำหรับที่ท่าของประเทอื่น ๆ ใน

^{๓๖} ท่าที่ของอังกฤษเกี่ยวกับกรณีพิพาทชายแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส คุ้ได้จากจดหมายของนายเคนนิ่งถึงหม่อมเจ้าวิวัฒน์ไชย ไซยยันต์ คุ้ได้ในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๓ หน้า

คณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งจะมีความสำคัญในกระบวนการดำเนินเรื่องสองไว้นั้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับไซเบิร์ต ทราบได้ที่ไซยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตด้วยก็ยังไม่หวังที่จะได้รับคามสนับสนุนจากกลุ่มไซเบิร์ต^{๓๓} ดังนั้นหนทางที่จะเสนอ เรื่องกรณีศึกษาชายแดนด้านอินโดจีนกับฝรั่งเศสไปยังคณะมนตรีความมั่นคงจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เพราะกรณีแวดล้อมและสถานการณ์โดยทั่วไปไม่อำนวยให้ คณะผู้แทนไทยจึงเห็นควรให้รัฐบาลอัครราชทูตการขอเสนอวิธีการใหม่ระงับข้อพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสไว้ ส่วนรายละเอียดนั้น คณะผู้แทนไทยจะได้เจรจาให้เป็นผลดีที่สุดต่อไป^{๓๔} เมื่อคณะผู้แทนไทยได้ประชุมปรึกษาศาสด์อันแล้ว ก็ได้มอบเอกสารต่าง ๆ พร้อมด้วยความเห็นของคณะผู้แทนไทยให้นายสุจิต จิระอุบลกุล สมาชิกสภาผู้แทนซึ่ง เป็นผู้แทนสำรองด้วยนายหนึ่งนำมารายงานรัฐบาลไทยตรงเมื่อ ๘ ตุลาคม ๒๔๘๘

คณะรัฐมนตรีได้มีประชุมด่วน เพื่อพิจารณาข้อเสนอนี้ของฝรั่งเศสซึ่งที่คณะผู้แทนรายงานมาประกอบด้วยความเห็นของคณะผู้แทน ไทยก็ปรากฏกันอย่างกว้างขวาง ในที่สุดก็เห็นพ้องต้องกันว่า ไม่มีทางอื่นใดนอกจากปฏิบัติตามที่คณะผู้แทนเสนอมา ประกอบด้วยอังกฤษและสหรัฐฯ ซึ่งประเทศไทยหวังว่าจะเป็นที่ยังได้ก็สนับสนุนฝรั่งเศส และไม่เห็นด้วยในวิธีอื่นใด วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๔๘๘ พลเรือตรีถวัลย์ ช่างนาวาหวัชย์ นายกรัฐมนตรี จึงมีหนังสือความมากถึงประธานรัฐสภา ขอให้ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๔ ตุลาคม

^{๓๓} เมื่อประเทศไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ นายโทโรนิโกร ผู้แทนไซเบิร์ตได้แถลงอย่างเปิดเผยว่ายังไม่อาจให้ความสนับสนุนการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทยได้ เพราะประเทศไทยยังมีข้อพิพาทซึ่งมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไซเบิร์ต

๓๓ Security Council Official Records, 1st Year : 2nd Series, Supplement No.4, p. 77

^{๓๔} รายละเอียดเกี่ยวกับบันทึกสรุปความเห็นของคณะผู้แทนไทยเกี่ยวกับกรณีพิพาทและปัญหาอินแดนกับฝรั่งเศส คุโตในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๐

เพื่อพิจารณาเรื่องซึ่งทางรัฐสภาได้เคยมอบอำนาจให้ไว้กับรัฐบาลเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๕๕ และเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปหมด เพราะฝรั่งเศสเสนอวิธีการใหม่ อันจะมีผลให้กองมีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตคือ เข็มถอนอนุสัญญากรุงโตเกียวฉบับวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๕๔ หรืออีกฉบับหนึ่งยอมยกดินแดนเสียมราฐ พระตะบอง ศรีโสภณ และจัมปาศักดิ์ให้แก่ฝ่ายเหล่านั้นเอง ซึ่งตามมาตรา ๑๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐบาลจะส่งรายงานขอความเห็นชอบจากรัฐสภา

ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๕๕ นายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เสนอเอกสารต่าง ๆ มีอาทิเช่น หนังสือของนายเคนนิ่ง ผู้แทนอังกฤษถึงหม่อมเจ้าวิวัฒนาโชย ไชยพันธ์ ลงวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๕๕ บันทึกกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๕๕ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาได้รับทราบถึงค่าที่ของอังกฤษและสหรัฐฯ เกี่ยวกับกรณีพิพาทหลายแดนไทย - ฝรั่งเศส พร้อมกับบันทึกข้อเสนอใหม่ของฝรั่งเศสเพื่อเป็นมูลฐานแห่งการตกลงโดยตรงระหว่างรัฐบาลไทยกับฝรั่งเศสรวมทั้งบันทึกถ้อยวาจาของฝ่ายฝรั่งเศสด้วย เพื่อขอให้รัฐสภามอบอำนาจให้รัฐบาลดำเนินการเจรจาโดยตรงกับฝรั่งเศสเพื่อเลิกถอนอนุสัญญากรุงโตเกียวฉบับวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๕๔ หรือคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสได้ ^{๓๔}

สมาชิกรัฐสภาได้พิจารณาและอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง ในที่สุดก็จำต้องลงมติขอมอบอำนาจดังกล่าวให้รัฐบาล เพราะมองเห็นแล้วว่าเรื่องนี้ไทยไม่มีใครที่จะช่วยไถ่แม่แต่ชาติเดียว รวมทั้งเงินคณะชาติด้วยซึ่งไทยได้หาหรือไป แต่ก็ได้รับคำตอบว่า ไม่สามารถช่วยอย่างไรได้เพราะสหรัฐฯ และอังกฤษยืนยันในนโยบายสถานฉาวเฟื่อง

^{๓๔} รายละเอียดเกี่ยวกับคำแถลงของนายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๕๕ คุ้ได้ในภาคผนวก เอกสารหมายเลข ๑๓

ในคืนวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๘ พลเรือตรี ดวลย์ ช่างนาว่าววัลย์ นายกรัฐมนตรีกล่าวทางวิทยุกระจายเสียงเล่าถึงเหตุการณ์ในเรื่องนี้โดยตลอดให้ประชาชนรับทราบ และว่าการที่ต้องคืนดินแดนให้ฝรั่งเศสครั้งนี้ นับว่าเป็นการเสียสละสุดยอด (supreme sacrifice) ของชาติไทย เพื่อสันติภาพและหลักการอุดมการณ์ของสหประชาชาติตามที่อังกฤษ และสหรัฐฯ ได้แนะนำ ^{๕๐}

มีผู้กล่าวถึงสถานการณ์เสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสในคอนนั้นไว้ว่า "เนื่องจากสถานการณ์ของประเทศไทยในเวลานั้น ตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เสียเปรียบทุกทาง ประเทศไทยมีสภาพเป็นเพียงประเทศเล็ก ๆ ที่ไม่มีอำนาจหรือความหมายสำคัญอะไรในสายการของชาวโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ และไทยจำเป็นต้องหาทางสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่ประเทศในอนาคต ดังนั้น ด้วยเหตุผลสำคัญหลายประการ เช่น เสียให้ใครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติและเพื่อหลีกเลี่ยงสงครามที่จะต้องอุบัติซ้ำขึ้นอีก หลังจากมีประชาชนชาวไทยได้ย้ายมาแล้วอย่างระมัดระวัง เพราะในระหว่างที่ไทยกับฝรั่งเศสได้ดำเนินการเจรจาทางการทูตหลายวิธีแห่งกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ไทยกับฝรั่งเศสได้ปะทะกันหลายครั้งหลายหนที่ชายแดนอินโดจีน รัฐบาลจึงต้องยอมรับข้อเสนอของฝรั่งเศส ^{๕๑} อย่างไรก็ตามอาจจะมองไปในอีกแง่หนึ่งก็ได้ว่า "ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อฝ่ายต่างประเทศของไทยแม้จะมีแนวโน้มไปในการให้คืนมาซึ่งดินแดนก็ตาม เมื่อสงครามได้สิ้นสุดลง ประเทศไทยก็ยังคงรู้จักยอมสละผลได้อันนั้นเสีย" ^{๕๒} อันที่จริงการที่ต้องคืนดินแดนให้กับฝรั่งเศส

^{๕๐} คีเรก รัชานาน ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า ๖๓๘

^{๕๑} ทวีช สุภากรณ์ หน้า ๕๔

^{๕๒} David Wurfel, "The Pattern of Southeast Asian Response to International Politics", Willaim Henderson, ed., Southeast Asia : Problems of United States Policy, The M.I.T. Press, 1963, p. 84

ในครั้งนี่ ถึงแม้ว่าจะ เป็นการเสียศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิก็ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องร้ายแรงอะไรนัก ตราบเท่าที่การโต้แย้งมาซึ่งดินแดนที่เคยเสียให้แก่ฝรั่งเศสในอดีตก แม้จะเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตย ก็เชื่อว่าจะทำให้ชาวไทยเป็นที่รักใคร่ของชาวชาวเขมรและมลายู ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านแต่อย่างใดไม่^{๕๓} นอกจากนี้รัฐบาลไทยก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อพันธมิตรไปในทางที่จะต้องยอมผ่อนปรนให้บ้าง เพื่อที่จะได้ก่อให้เกิดการตกลงแก้ปัญหากันโดยสันติวิธี ไม่มีเรื่องรุนแรงเกิดขึ้น อันจะเป็นโอกาสที่จะร่วมมือกันเพื่อที่จะเป็นฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป^{๕๔}

ในที่สุด เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๕ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอเธอ เจ้าฟ้าฯ และนายควง อภัยวงศ์ รองหัวหน้าคณะก็ได้ลงพระนามและลงนามในความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส ณ กรุงวอชิงตัน สารสำคัญของความตกลงระงับกรณีพิพาทคือ สถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง เลิกอนุสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียว ฉบับลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๔ จะตั้งคณะกรรมการประนีประนอมขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาว่าจะควรแก้ไขหรือยืนยันสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๘๙๓ (พ.ศ. ๒๔๓๖) อนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๐๔ (พ.ศ. ๒๔๔๗) และสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๐)^{๕๕}

เป็นอันว่าหลักสถานะเดิม (status quo) ก็เป็นไปตามความประสงค์ของอังกฤษและสหรัฐฯ และสมความประสงค์ของฝรั่งเศส และแล้วในวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๘๕

^{๕๓} Brain Crozier, South - East Asia in Turmoil, Penguin Book, 1965, p. 40

^{๕๔} Stuart Simmonds, "Thailand - A conservative State", Rose, saul, ed., Politics in Southern Asia, Macmillan & Co.Ltd., 1963, pp. 128 - 129

^{๕๕} รายละเอียดเกี่ยวกับความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศประเทศไทยกับฝรั่งเศส และพิธีสารว่าด้วยการถอนตัวออกไปและการโอนอาณาเขต คู่มือในภาคผนวกหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง" โดย ดิเรก ชัยนาม หน้า ๕๓๘ - ๕๖๖

ฝรั่งเศสและไทยก็ได้แจ้งแก่เลขาธิการสหประชาชาติว่า ข้อพิพาทกันระหว่างประเทศทั้งสองได้คลี่คลายกันเรียบร้อยแล้วโดยการเจรจา ซึ่งต่อมาอีก ๑๔ วัน คณะมนตรีความมั่นคงก็ได้เสนอแนะให้ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ^{๔๖} ผลที่สำคัญประการหนึ่งในการให้การรับรองแก่ข้อเสนอใหม่ของฝรั่งเศส ซึ่งนำไปสู่การเจรจาอันกินกันเหนียวเหนียวกับฝรั่งเศสก็คือ รัฐบาลได้รับการโจมตีจากฝ่ายค้าน และนับเป็นผลเสียหายอย่างร้ายแรงยิ่งแก่รัฐบาลของพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ^{๔๗} อันนำไปสู่การพักตัวทำรัฐประหารของ "คณะทหาร" เมื่อ ๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ แต่อย่างไรก็ตามมีผู้กล่าวว่าความคลี่คลายกันในเดือนพฤศจิกายนกับฝรั่งเศสนี้ไม่ได้มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ภายในแต่อย่างใดเลย และนับได้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลมีอำนาจอีกครั้งหนึ่ง ^{๔๘}

คณะกรรมการประนอมฝรั่งเศส - ไทย ซึ่งตั้งขึ้นตามความตกลงระงับกรณีระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับไทยเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๔๕๕ ดังกล่าว ประกอบด้วย นายวิกเตอร์ อันเตรเบเลานเค เอกอัครราชทูตเบรุต สมาชิกของศาลประจำอนุสัญญาตุลาการกรุงเฮก นายวิลเลียม ฮิลลิปส์ อดีตเอกอัครราชทูตและอดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา และเซอร์ โอลิเวอร์ ฮีมนิว อดีตเอกอัครราชทูตอังกฤษ สามนายนี้รัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสเลือก รัฐบาลฝรั่งเศสเลือกคนชาติคนหนึ่งนายคือ นายชอล เอมีง นักเขียนเอกอัครราชทูต รัฐบาลไทยเลือก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยทยากร เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน นอกจากนี้แต่ละรัฐบาลได้แต่งตั้งตัวแทนของตนประจำคณะกรรมการคือ ฝรั่งเศสตั้งนายฟรันซิส ลาคอสต อัครราชทูตที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงวอชิงตัน และนายบัง บูรเนย์ มন্ত্রীแห่งรัฐ ฝ่ายไทยแต่งตั้งหม่อมเจ้าสกลวรธาดา วรวรพร

^{๔๖} Russell H. Fifield p. 245

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๔๔

^{๔๘} Harold M. Vinacke, Far Eastern Politics in the Post - War Period, New York : Appleton - Century - Crofts, Inc, 1956, p. 302

ตีปริกษากระทรวงมหาดไทย และนายเตียง ศิริขันธ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น ^{๔๕}

เมื่อ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๐ คณะกรรมการประนอมไทย - ฝรั่งเศส ให้คำรายงานเรื่องมีข้อความโดยละเอียดยืดยาว สรุปสาระสำคัญของข้อเสนอแนะและข้อยุติได้ดังต่อไปนี้ ^{๔๖}

สรุปข้อเสนอแนะ

๑) คณะกรรมการไม่สนับสนุนคำเรียกร้องของไทยก่อนอาชญากรรมฉ้อโกง (หลวงพระบางฝั่งขวา) และบทอนุสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ เกี่ยวกับเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศสในดินแดนล้านช้างนั้นไม่ควรแก้ไข ^{๔๗}

(ตอน ๓ ก. วรรค ๔)

๒) คณะกรรมการไม่สนับสนุนคำเรียกร้องของไทยก่อนอาชญากรรมฉ้อโกงแม่น้ำโขง ฉะนั้น บทแห่งสนธิสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๙๓ เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงไม่ควรแก้ไข ^{๔๘} (ตอน ๒ วรรค ๔)

อย่างไรก็ดี เขตแดนทางน้ำอันเป็นผลเนื่องมาจากสนธิสัญญาต่าง ๆ และการปักปันที่ไต่กระหน่ำขึ้นในท้องถิ่น กวระได้แก้ไขเพื่อที่จะให้เขตแดนเป็นไปตามร่องน้ำเดิมเรื่องที่สำคัญ ^{๔๙} (ตอน ๓ ข. วรรค ๖)

^{๔๕} ศิเรก จัณนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ หน้า ๖๓๔ - ๖๓๕

^{๔๖} ศิเรก จัณนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ หน้า ๖๓๔ - ๖๔๑ ส่วนรายละเอียดดูได้จากหน้า ๔๖๑ - ๑๑๑๓

^{๔๗} อนุสัญญาดังนี้มีเกี่ยวกับไทยเสียฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตรงข้ามหลวงพระบาง และตรงข้ามปากเซ

^{๔๘} สนธิสัญญาดังนี้มีเกี่ยวกับไทยเสียฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง

^{๔๙} เรื่องร่องน้ำลึกนี้ฝรั่งเศสตกลงแล้วในคราวทำสัญญาไม่รุกราน ค.ศ. ๑๙๕๐

๓) คณะกรรมการไม่สนับสนุนคำเรียกร้องของไทยในอาชญาเขตมาลัคก (จัมปาสักคี) ฉะนั้น มทสนธิสัญญาลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงไม่ควรแก้ไข (ตอน ๓ ค. วรรค ๗)

๔) คณะกรรมการไม่สนับสนุนคำเรียกร้องของไทยต่อเมืองระตะบอง ฉะนั้น มทสนธิสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงไม่ควรแก้ไข (ตอน ๓ ง. วรรค ๗)

๕) คณะกรรมการขอแนะนำว่า รัฐบาลไทยและรัฐบาลฝรั่งเศสควรดำเนินการเจรจา โดยมิชักช้าประสงค์ที่จะจัดตั้งคณะกรรมการปรึกษาหารือระหว่างประเทศขึ้น คณะหนึ่ง ๒ กรุงเตหะ เพื่อศึกษาปัญหาเทคนิคต่าง ๆ อันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันแก่บรรดาประเทศต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีน (ตอน ๕)

ข้อยุติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คณะกรรมการได้จำกัดการศึกษาและการพิจารณาอยู่แต่ในทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ และงดเว้นการพิจารณาในทางการเมืองและทางประวัติศาสตร์ หลักฐานที่คณะกรรมการได้มาจึงเป็นหลักฐานซึ่งผู้แทนของประเทศภาคีสันธมา และแม้ว่าคณะกรรมการไม่มีหนทางที่จะสนับสนุนคำเรียกร้องของไทยเกี่ยวกับดินแดนกัตตี คณะกรรมการก็ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้บางประการซึ่งถ้ารัฐบาลทั้งสองเห็นชอบด้วยก็จะเป็นคู่ประโยชน์แก่ประชาชนที่เกี่ยวข้อง และแสดงความหวังว่า เจตนารมณ์แห่งความรู้สึกร่วมกันและความร่วมมือกัน จะจรรโลงความสัมพันธ์ของภาคีสอง และจะอำนวยสันติและความเจริญรุ่งเรืองซึ่งจำเป็นไม่แต่เฉพาะสำหรับอนาคตของประเทศไทยและอินโดจีนเท่านั้น แต่สำหรับอนาคตของแหลมนี้ทั้งสิ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม รายงานข้อเสนอแนะและข้อยุติของคณะกรรมการประนอมฝรั่งเศส-ไทย โดยทั้งหมดตามที่ได้อธิบายมาแล้วนี้ ไม่ใคร่จะเป็นที่ยอมรับด้วยดีในประเทศไทยขณะนั้นเท่าใดนัก ในรั้วระยะหนึ่งที่ยังไม่เป็นที่แน่นอนว่ารัฐบาลไทยจะยอมรับข้อเสนอแนะและข้อยุติ

ที่ว่านั้นหรือไม่ ก็ได้เกิดลัทธิประหารโดย "คณะทหาร" เมื่อ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๔๐ นั้น และแล้วในเดือนตุลาคม ๒๔๔๑ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อจากนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๔๔๑ ^{๕๔} ก็ได้แถลงว่าประเทศไทยยอมรับข้อเรียกร้องดินแดนคืนของฝรั่งเศส และถือว่ากรณีนี้เป็นอันยุติลง บ้างจะหึงสังเกตว่า ฝรั่งเศสเป็นมหาอำนาจตะวันตกประเทศแรกที่ได้ให้การรับรองรัฐบาลใหม่ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม อย่างไรก็ตามคนไทยเป็นจำนวนมากก็ยังคงไม่พอใจฝรั่งเศสอยู่ ต่อมาประเทศไทยก็ได้บริจาคค่าเสียหายในการสงครามระหว่างปี ๒๔๔๑-๒๔๔๔ เป็นเงินประมาณ ๕๑๘,๐๐๐ เหรียญสหรัฐฯ ^{๕๕} การที่มีเรื่องอื้อฉาวในการรับข้อเสนอนี้และข้อยุติของคณะกรรมการประนอมฝรั่งเศส - ไทย ก็เนื่องจากว่าข้อมโนเป็นที่ยังต้องการของไม่ว่ารัฐบาลชุดใดที่จะยอมปฏิบัติการเกี่ยวกับการมอดดินแดนให้ฝรั่งเศส ซึ่งเสี่ยงต่อความมั่นคงและกะแนนนิยมของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ในที่สุดก็ตกอยู่กับรัฐบาลชุดจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นผู้ได้ดินแดนเหล่านี้มา ได้มาเป็นผู้ทำให้เสียดินแดนเหล่านี้ไปด้วยเหมือนกัน.

^{๕๔} มนูญ บริสุทธ์ คณะรัฐมนตรี พิมพ์ที่โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี
สี่แยกราชวิถี ถนนสามเสน ทรบทร พ.ศ. ๒๕๐๖ หน้า ๑๖๒

^{๕๕} Russell H. Field. p. 245

บทที่ ๕

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของประเทศไทย

๔.๑ พัฒนาของประเทศไทยก่อนที่จะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ประเทศไทยในฐานะที่เป็น
ประชาชาติ รายตัวที่สมัคร ได้เป็นสมาชิกเริ่มแรกของสันนิบาตชาติซึ่งได้จัดตั้งขึ้นโดยอาศัย
สนธิสัญญาสันติภาพระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตรกับประเทศฝ่ายเยอรมัน และนับแต่บัดนั้นเริ่มพัฒนา
ประเทศไทยก็โดยปฏิญญาที่กระทำของสมาชิกที่รับผิดชอบกับที่ต่อสันนิบาตชาติโดยตลอดมา และ
โดยไม่ว่าหนึ่งถึงประโยชน์ใด ๆ ล้อมแทนจากสันนิบาตชาติ *

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง บรรดาผู้นำของขบวนการเสรีไทย และผู้ที่มี
ความรู้เรื่องการเมืองในประเทศไทยต่างก็ตระหนักดีว่า สงครามทำให้เกิดความเสียหาย
อย่างร้ายแรงแก่สันนิบาตชาติ และตระหนักต่อไปด้วยว่าโลกภายหลังจากสงครามยุติลงแล้วก็ถึง
จะต้องมีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้นมาใหม่แทนสันนิบาตชาติ เพื่อที่จะสร้างไว้ซึ่ง
สันติภาพทั่วโลกและความยุติธรรม เป็นเสมือนศูนย์กลางการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาติต่าง ๆ
อันจะเปรียบประโยชน์ในการแก้ไขกรณีพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ในปี ๑๙๔๑ นาย
คิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้นำขบวนการเสรีไทยผู้หนึ่งได้แสดง
ทัศนะดังต่อไปนี้กล่าวแล้วข้างต้นไว้ดังนี้

"...ความล้มเหลวอันน่าเสียดายของสันนิบาตชาติ หากได้ทำให้ความเชื่อมั่น
อันแนบแน่นของประเทศไทยในความจำเป็นอันอย่างยิ่งที่จะต้องมีองค์การระหว่างประเทศ เพื่อ
ประกันสันติภาพและความจำเป็นของโลกต้องลุดตอยงไปไม่" ๒

* กนศธีร์ กุญจนกุล บทความเรื่องประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ
สารานุกรม กระทรวงการต่างประเทศ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ หน้า ๘

๒ จดหมายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศถึงนายหลีก วิง ซี
เลขาธิการสหประชาชาติ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๑๙๔๑, Security Council Document,
5/73, "...The regrettable failure of the League, in no way, lessened
Thailand's firm conviction in the absolute necessity of an international
organization to insure peace and necessity of the world."

ความปรารถนาตั้งกล่าวของประเทศไทยจึงตรงกันกับมาตราที่ ๔ ของปฏิญญาแห่งมอสโก (Moscow-Declaration) ซึ่งกล่าวถึงความมั่นคงทั่วไปว่า "รัฐบาลทั้งหลาย (รัฐบาลสาธารณรัฐจีน สหราชอาณาจักร สหรัฐา และสหภาพโซเวียต) รู้สึกความจำเป็นที่จะจัดตั้งองค์การนานาชาติอย่างกว้างขวางขึ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยถือรากฐานแห่งหลักการความเท่าเทียมกันในอธิปไตยของประเทศที่รักสันติทั้งหลาย และเปิดรับประเทศที่รักสันติทุกประเทศไม่ว่าใหญ่หรือเล็กเข้าเป็นสมาชิก เพื่อสร้างไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ"^๑

ในเมื่อประจักษ์ชัดแล้วว่า องค์การระหว่างประเทศในรูปใดรูปหนึ่งจะได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยประเทศมหาอำนาจฝ่ายสัมพันธมิตร เช่นนี้ ประเทศไทยก็ปรารถนาที่จะได้มีส่วนในการจัดตั้งสภามันถึงกล่าวขึ้น การที่ไทยเป็นสมาชิกและมีความใกล้ชิดกับสันนิบาตชาติมานาน ทำให้ประเทศไทยรู้สึกคุณค่าแห่งการร่วมมือกันระหว่างประเทศ และรู้สึกผลประโยชน์ที่จะได้ในทางการเมือง ความมั่นคงของประเทศไทย เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การดังกล่าว^๒

นอกจากความใกล้ชิดกับสันนิบาตชาติโลกกระตุ้นให้เกิดความสนใจในกิจการระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศในหมู่นักการทูตไทยแล้ว พลังทางการเมือง

^๑ "They (the Governments of China, Great Britain, the United States, and the U.S.S.R.) recognize the necessity of establishing at the earliest possible date a general international organization, based on the principle of equal sovereignty of all peaceloving states and open to membership by all such states, large and small, for the maintenance of international peace and security."

^๒ ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ แพร่พิมพ์ฯ ธรรมนคร ๒๕๒๕

ของโลกยังใ้ค่าเป็นไปในทางที่ว่า ความนึกคิดที่จะอยู่อย่างนั้นไม่อาจจะนำมาปฏิบัติได้อีก และค่อย ๆ หมกดำลึกลงไปในทุกหนทุกแห่ง แม้กระทั่งในสหรัฐ ฯ ซึ่งเคยเป็นแหล่งที่มีแห่ง ความรู้สึกนึกคิดดังกล่าว ในประเทศไทยเองความคิดเห็นนี้ต้องการจะให้ประเทศเจ้าไปมีส่วนรวมอย่างแท้จริงในกิจการระหว่างประเทศ ใ้มีผู้สนับสนุนมากยิ่งขึ้นในระยะปลายปี ๒๔๗๓ จนถึงคน ๒๔๘๓

ในฐานะที่เป็นประเทศ เอเชียและคอนซางอชแนท ทั้งอยู่ในจุดที่อ่อนแอและล้มเหลว ความสามารถภูมิศาสตร์ ประเทศไทยจึงต้องการที่จะเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเองทุกวิถีทาง สนใจต้องการทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อเข้าร่วมและช่วยสร้างให้โลกมีสันติภาพและความ เป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้น ประชาชนชาวไทยต่างตระหนักเป็นอย่างดีถึงความโหดร้าย ของสงคราม ที่มาซึ่งการล่วงละเมิดสิ่งดีงามและสิทธิมนุษยชน ตลอดจนสงครามก็คือ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและเงินเฟ้ออย่างน่ากลัวในประเทศต่าง ๆ เมื่อภาพแห่งโลกใหม่ อันสูงส่งกว่าคุณธรรมปรากฏขึ้นในกฎบัตรแอคสนติกเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และ ในปฏิญญาอัสโซวาคัว เรื่องความมั่นคงร่วมกันเมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๘๖ รวมทั้งในความ คิดของบรรดาผู้ก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ ก็ใ้ทำให้เกิดการสนองตอบทันทีจากประชาชน ชาวไทย และพร้อมที่จะช่วยพุงความหวังที่จะไ้เห็นโลกใหม่ที่มีสันติภาพ

จุดประสงค์สำคัญอันหนึ่งในนโยบายต่างประเทศของ เสรีไทย จากระยะหลัง ๆ ของสงครามแปซิฟิกเป็นต้นมา ก็คือการเข้าร่วมในการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้นใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่จะให้ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกเริ่มแรก (Original Member) หลังจากรัฐบางของโคโจไทมค่ออำนาจลงเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ รัฐบาลไทย ซึ่งสนับสนุนพันธมิตรก็ไ้จัดตั้งขึ้นที่กรุงเทพฯ และการคิดต่อกันอย่างลับ ๆ กับฝ่ายสหประชาชาติ ก็ไ้มีมากขึ้น ไ้เห็นการติดต่อโดยตรงกับประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างมั่นคงแล้ว

⁶ Fifield, R.H., The Diplomacy of South East Asia

เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๘ ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยยังคงอยู่ใต้การยึดครองของญี่ปุ่น นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทยภายในประเทศ ก็ได้ส่งผู้แทนคณะหนึ่งไปขอความสนับสนุนจากรัฐบาลประเทศสัมพันธมิตร โดยผ่านทางรัฐบาลสหรัฐฯ เพื่อจุดประสงค์ในการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นในวอชิงตันโดยการนำของ ม.ร.ว. เสียม ปราโมช อัครราชทูตไทย อันจะนำไปสู่จุดมุ่งประสงค์ท้ายสุดของการมีส่วนร่วมโลกเขาเป็นสมาชิกเริ่มแรกในองค์การสหประชาชาติซึ่งกำลังก่อตั้งอยู่ในขณะนั้น^๖ แต่โชคไม่ดีที่จุดประสงค์ของคณะผู้แทนไทยชุดนั้นไม่ได้รับความสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องมาจากเหตุวลาทาง การเมือง ทางวิชาการ และทางความมั่นคงบางประการ เพราะถึงแม้ว่าสหรัฐฯ จะเห็นใจในความปรารถนาของประเทศไทย และได้เคยแสดงความเต็มใจที่จะใส่ชื่อประเทศไทยเข้าไว้ในรายชื่อประเทศที่จะเชิญเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติก็ตาม^๗

^๖ ดู จดหมายของรัฐมนตรีต่างประเทศไทยถึงเลขาธิการสหประชาชาติ ของวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘, Security Council Document, S/73

^๗ ตอนต้นเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๑ เมื่อประเทศไทยยังเป็นกลางอยู่ รัฐบาลสหรัฐฯ ได้มองเลยสถานการณ์ระหว่างประเทศที่กำลังยุ่งเหยิงอยู่ในขณะนั้นไปถึงผลของความพยายามที่จะก่อตั้งระบบที่มั่นคง เติบโตเรียบร้อยขึ้นภายใต้ความยุ่งเหยิงใคยุดีอยู่แล้ว กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ได้เสนอแนะแก่ประธานาธิบดีรูสเวลต์ว่า ควรจะจัดให้มีการประชุมประเทศที่เป็นกลาง นายซัมเมอร์ เวลส์ (Summer Wells) ปลัดกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ได้เอ่ยชื่อรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ราว ๔๐ ประเทศที่จะเชิญเข้าร่วมประชุม รวมทั้งประเทศไทยด้วย เพื่อตามถึงความสมัครใจที่จะหาวิธีอันเกี่ยวข้องกับลักษณะของประเทศทั้งหลายในเรื่อง "วิธีการที่โดยลที่สุดในการที่จะจัดให้มีระบบโลกที่มั่นคง โดยอาศัยระบบกฎหมายระหว่างประเทศและระบบเศรษฐกิจที่ดีเป็นรากฐานภายใต้ความยุ่งเหยิงใคยุดีอยู่แล้ว", ดู Papers of President Franklin D. Roosevelt, Secretary's File, Bulletin 24 (Hyde Park Library)

ไม่มีกรกล่าวถึงแผนการนี้เลยในระยะเวลาต่อมา (จาก Pracha Guna-Kasem, "Thailand And The United Nations 1945-57", A Dissertation Presented to the Faculty of The Graduate School of Yale University in Candidacy for the Degree of Doctor of Philosophy, 1960, pp. 16 - 17

แต่ประเทศไทยก็พลาดโอกาสในการที่จะเป็นสมาชิกก่อตั้งความกตัญญูของสหประชาชาติ และได้เข้าร่วมการประชุมครั้งที่ห้าที่บาร์ตัน โอ๊คส์ และครั้งต่อมาที่ซานฟรานซิสโก เหตุผลอันหนึ่งก็คือที่สหรัฐฯ บัญชีรายชื่อไม่ยอมรับไทยเข้าร่วมประชุมดังกล่าว เพราะเกรงถึงความไม่พอใจของจีน ซึ่งจะเกิดขึ้นกับนายปรีดี พนมยงค์ และพวกชนวนการเสรีไทย ทั้งนี้ เนื่องจากขณะนั้นจีนผู้ปกครองยึดครองประเทศไทยอยู่^๔

องค์การสหประชาชาติเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นเมื่อปี ๑๙๔๕ โดยการประชุมที่ซานฟรานซิสโก องค์การระหว่างประเทศใหม่นี้เริ่มต้นด้วยคุณลักษณะสองประการซึ่งสันนิษฐานว่าชาติไม่มีคือ ประการแรก มีสมาชิกมากกว่า มีประเทศต่าง ๆ จากเอเชีย อเมริกา และละตินอเมริกา ลักษณะอันเป็นสากลมากขึ้นมีขอบเขตหมายถึงว่าองค์การนี้จะไม่เป็นองค์การที่มีแต่ประเทศในยุโรปอยู่เป็นส่วนใหญ่ ประการที่สอง มหาอำนาจยิ่งใหญ่สองประเทศภายหลังจากสงคราม คือ สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต รวมทั้งมหาอำนาจอื่นเช่น จีน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร ต่างได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจการขององค์การซึ่งได้ตั้งขึ้นใหม่ มีเจตจำนงทั้งสองประการนี้หมายความว่า เป็นที่น่าพอใจยิ่ง และทำให้องค์การใหม่นี้เป็นที่ยอมรับรับรองของประทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ:

ภายหลังที่การสู้รบในยุโรปได้สิ้นสุดลงแล้ว องค์การบริหารการบรรเทาทุกข์และการสร้างสรรค์ใหม่แห่งสหประชาชาติซึ่งมีชื่อว่า "อันรรา" (UNRRA)^๕ ก็ได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่บรรเทาทุกข์และการสร้างสรรค์ใหม่ในเขตที่ถูกทำลายไปในระหว่างสงคราม ผลงานที่ดีขององค์การนี้และความสำเร็จของสหประชาชาติในการช่วยเหลือความชะงักงันและ

^๔ ออกประกาศจากซานฟรานซิสโกถึงชาวไทยโดยนายกนกศักดิ์ พุกมณฑล (ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นตัวแทนพิเศษในการเจรจาประเทศไทยโดยสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ) ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๑๙๔๕, กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ (อยู่ในแฟ้มไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ)

^๕ United Nations Relief and Rehabilitation Administration

ซึ่งเกราะผู้คุ้มภัย ขอมเป็นพี่ประจักษ์ชัดแก่ผู้นำไทยและประชาชนชาวไทย ทำให้ผู้นำไทย และประชาชนชาวไทยเฝ้าถือในความปรารถนาดีขององค์การ และด้วยความร่วมมือระหว่าง มหาอำนาจสันนิบาตทั้งหลาย อาณาเขตของการรักษาไว้ซึ่งสันติภาพโดยคำเป็นผ่านกลางระบบ การรักษาดความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่จึงถูกแจ่มใส ประเทศไทย ได้ให้ความสนใจแก่สหประชาชาติ อันเป็นองค์การที่มีหลักการและจุดประสงค์อันบรรจบไปใน แนวเดียวกันกับความคิดอ่านตามแบบไทย ในฐานะที่เป็นองค์การที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงซึ่ง สันติภาพของโลก และเป็นแหล่งความช่วยเหลือที่ประเทศเล็ก ๆ และคอยพัฒนาทั้งหลายจะ ได้รับผลประโยชน์จากการช่วยเหลือด้วยเหตุนี้เอง ทั้งฝ่ายรัฐบาลไทยและผู้ที่มีความรู้ในเรื่อง นี้ก็ต่างก็เห็นพ้องตรงกันว่าหากประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติได้เร็วขึ้นเท่าใด ก็จะเป็นผลดีแก่ประเทศชาติเท่านั้น และด้วยแนวความคิดดังกล่าวมาแล้วนี้เองประเทศไทย ในขณะนั้นจึงได้ใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ (Elected Member) แม้จะต้องสูญเสียผลประโยชน์บางสิ่งบางอย่างไปบ้างก็ตาม ดังรายละเอียดที่จะ ได้กล่าวต่อไป

๔.๖ จุดมุ่งหมายในการได้เป็นสมาชิก

ภายหลังวัน วี. เจ. ๑๐ แล้ว ประเทศไทยได้พยายามขอเข้าเป็นสมาชิกสห ประชาชาติใหม่ ผู้นำเสรีไทยซึ่งได้เข้าจัดตั้งรัฐบาลมอง เห็นอย่างแจ่มชัดถึงผลประโยชน์ ต่าง ๆ ที่จะได้มาจากการเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ และตระหนักดีว่าการได้เข้าเป็น สมาชิกเสียแต่เพียง ๆ จะยังเป็นประโยชน์มากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องเกียรติภูมิระหว่าง ประเทศซึ่งเป็นที่ปรารถนายิ่งของประเทศไทย ทั้งนี้ เพราะชื่อเสียงของประเทศไทยใน ขณะนั้นมีได้ตกลงไปจากผู้นำคนไทยแท้ การได้เป็นสมาชิกในองค์การสหประชาชาติย่อม จะหมายค้ำว่าโลกได้ยอมรับถึงคุณลักษณะที่รักกันดีของประเทศไทย และขจัดเสียสิ่งลักษณะ

^{๑๐} V-J Day เป็นวันที่สันนิบาตชนะญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สอง ตรงกับ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๔๘๕

ที่เป็นภาคีคู่รัฐอื่น เนื่องมาจากสงคราม ทำให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งมิใช่การติดต่อกับ
ประเทศอื่นใดโดยอื่น ๆ มีผลประโยชน์ระยะยาวที่แน่นอนอันเนื่องมาจากการเป็นสมาชิกของ
องค์การสหประชาชาติ **

นอกจากนี้ผู้เขียนยังมีทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การที่ประเทศไทยในขณะนั้น
มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ น่าจะเป็นเพราะการได้
เข้าเป็นสมาชิกขององค์การดังกล่าว เป็นเสมือนประกาศนียบัตรที่ประเทศไทยต้องการ ที่จะ
แสดงให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเห็นถึงความ เป็นชาติที่รักสันติดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น
ซึ่งเรื่องมีชื่ออยู่ในศูนย์สันติขององค์การ หรืออีกนัยหนึ่ง ของสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคง
และสมัชชานั้นเองที่จะเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งเป็นเรื่องทางการเมือง เช่น กรณีการสมัครของ
ประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนจะได้อธิบายถึงรายละเอียดของอุปสรรคในเรื่องนี้ต่อไป นอกจากนี้
จะต้องเป็นประเทศที่รักสันติแล้ว ประเทศที่จะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติได้จะต้อง
มีเงื่อนไขหรือคุณสมบัติ (prerequisite) อีก ๓ ประการ ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าประเทศไทย
ในขณะนั้นมี แลก็ต้องการได้รับการยืนยันจากนานาประเทศ คุณสมบัติดังกล่าวได้แก่

๑. เป็นรัฐ เงื่อนไขนี้เป็นที่พิจารณาในแง่กฎหมาย เพราะการที่จะ

พิจารณาว่ารัฐหนึ่งรัฐใดเป็นรัฐหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ ^{๑๒}

ตามข้อ ๑ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐที่ลงนามในคราวประชุมระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ รัฐที่จะเป็นบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศจะต้องมีคุณสมบัติ ๔ ประการคือ ก) มีเขตเมืองอยู่ประจำ

^{๑๒} เกี่ยวกับเงื่อนไขข้อนี้ Hans Kelsen เห็นว่าโดยที่กฎหมายระหว่างประเทศมิได้มอบอำนาจให้ผู้ใดเป็นผู้วินิจฉัยว่า ชุมชนหนึ่งนั้นจะเป็นรัฐตามความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ ฉะนั้น จึงขึ้นอยู่กับสมาชิกแต่ละประเทศของคณะมนตรีความมั่นคงและของสมัชชาที่จะเป็นผู้วินิจฉัยเองตามความพอใจของตน (ดู Hans Kelsen, *The Law of the United Nations*, London, 1951, pp. 68-69)

ผู้เขียนเห็นว่า การที่จะกล่าวว่าชุมชนหนึ่งจะเป็นรัฐหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมาชิกแต่ละประเทศของคณะมนตรีความมั่นคงและของสมัชชาที่จะเป็นผู้วินิจฉัยเองตามความพอใจของประเทศนั้น เป็นการกล่าวที่มองเน้นหนักไปในด้านการเมืองอย่างเดียว ความจริงแล้วการพิจารณาเรื่องนี้ กฎหมายระหว่างประเทศได้วางเงื่อนไขไว้ว่าจะต้อง ก) มีเขตเมือง ข) มีประเทศ ค) มีรัฐบาล ง) มีอธิปไตยทั้งภายในและภายนอกประเทศ หลักเกณฑ์ดังกล่าวที่กฎหมายระหว่างประเทศได้วางไว้จึงเข้ามามีบทบาทอยู่ไม่ยอม ถ้ามองบางครั้งการพิจารณาเรื่องนี้ของสหประชาชาติก็มิได้อธิปไตยตามความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศอย่างแท้จริง ดังเช่นกรณี Ukraine และ White Russia ซึ่งถามความจริงแล้วมีสถานะเป็นเพียงมรดกของสหภาพโซเวียต แต่ก็ได้รับการพิจารณาว่ามีลักษณะเป็นรัฐและมีสิทธิทุกอย่างเช่นเดียวกับรัฐสมาชิกอื่น ๆ ดังนั้น การพิจารณาในเรื่องนี้ของสหประชาชาติจึงมีลักษณะความเกี่ยวข้องกับระหว่างอิทธิพลของการเมืองระหว่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ จะว่าอย่างหนึ่งอย่างใดสามารถจะเลยไม่ต้องให้การพิจารณาก็ไม่ถูกต้องนัก

ข) มีดินแดนที่กำหนดไว้แน่นอน ค) มีรัฐบาล และ ง) สามารถมีความสัมพันธ์กับรัฐอื่นได้^{๑๓}

๒. ขอมรบทันชกรพีของกฎหมาย ตามข้อบังคับการประชุมข้อ ๑๒๓ ของสมัชชา
คณะข้อ ๕๕ แห่งข้อบังคับการประชุมของคณะมนตรีความมั่นคง มีผู้ถือว่า รัฐที่สมัครจะหือ
มีค่าแสดงเป็นทางการแจ้งไว้ในโบลมัทกว่า ขอมรบทันชกรพีในกฎหมาย^{๑๔}

๓. สามารถและเต็มใจที่จะปฏิบัติตามพันธกรพีในกฎหมายได้

เงื่อนไขหรือการมีคุณสมบัติทั้งหมดที่กล่าวนี้ ล้วนเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นที่รัฐผู้
สมัครจะต้องมีได้ครบจะขาดเสียมิได้ ซึ่งความเห็นแนะนำ (Advisory Opinion) ของ
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๑๙๕๑ ก็ได้ยืนยันความนี้^{๑๕}

ถึงนั้น จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงจะเห็นได้ว่าคุณสมบัติที่รัฐจะต้องมีก่อนให้รับ
คัดเลือกจากองค์การสหประชาชาติได้ได้เข้าเป็นสมาชิกแล้วเป็นคุณสมบัติที่ดี ๆ ทั้งนี้ โดย
เฉพาะคุณสมบัติที่กล่าวจะต้องเป็นรัฐอธิปไตย มีดินแดนที่กำหนดไว้แน่นอน สามารถมีความสัมพันธ์
กับรัฐอื่นได้ เป็นต้น ทั้งผู้เขียนเชื่อว่ารัฐหรือประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต้องการให้สังเกตความ
ของประเทศของตนเช่นนั้น เมื่อประโยชน์ในการติดต่อกับนานาประเทศ ประเทศไทยก็เหมือนกัน
กับประเทศอื่นที่ต้องการมีคุณสมบัติเหล่านี้เพื่อความคงอยู่ของประเทศ จึงได้พยายามขอความช่วยเหลือ

^{๑๓} International Law Commission, Preparatory Study
Concerning a Draft Declaration on Rights and Duties of States,
Doc. A/C.N.4, p. 139

^{๑๔} Hans Kelsen p. 67

^{๑๕} Leland M. Goodrich and Edward Hambro, Charter of the
United Nations, Commentary and Documents, Boston : World Peace
Foundation, 1949, p. 126.

จะมีสิทธิรัฐที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกโลกก็คือเมื่อคณะมนตรีความมั่นคงได้แนะนำให้รัฐนั้นเข้าเป็นสมาชิกแล้วเท่านั้น ^{๑๗} ในกรณีของประเทศไทยก่อนที่จะได้มีความพยายามใด ๆ เพื่อนำประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ก็จะต้องแก้ปัญหาเบื้องต้นที่มีอยู่กับประเทศสัมพันธ์นิคมพหุอำนาจเสียก่อน คำแถลงการณ์ของรัฐบาลไทยเมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๔๔ ซึ่งประกาศว่าการประกาศสงครามกับสหราชอาณาจักรและสหรัฐ ฯ เป็นโมฆะ ได้คิดความมาคืบระยะเวลาอันยาวนานในการเจรจาระงับสถานะสงครามกับสหราชอาณาจักร จีนเคียบ ฮอลแลนด์ และในที่สุดก็ทำสนธิสัญญาทางไมตรีกับจีน ^{๑๘} และแล้วในต้นปี ๒๔๔๘ การเจรจาทั้งหมดก็สำเร็จลง —

^{๑๗} Hans Kelsen p. 65

^{๑๘} รายละเอียดมากกว่านี้ใหญ่ในบทที่ ๒ และบทที่ ๓ หรืออาจดูได้จาก Field pp. 237 - 242

อย่างเป็นที่น่าพอใจ ผู้นำของรัฐบาลไทยจึงได้หันความสนใจไปสู่มีอิทธิพล การเข้าเป็นสมาชิก
 สหประชาชาติอีกครั้งหนึ่ง รัฐบาลไทยขณะนั้นต่างรู้สึกมีความหวังมากยิ่งขึ้นที่ประเทศไทย
 จะได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติแต่เนิ่น ๆ โดยหวังว่าความอัมบิรชันนิมิตรที่มีอยู่ระหว่าง
 ไทยกับสหรัฐฯ กับจีน และกับสหราชอาณาจักรคงจะได้รับการสนับสนุนจากประเทศเหล่านี้ให้
 ได้เป็นสมาชิกสหประชาชาติ แต่ก็เกรงว่าจะได้รับการชักจูงจากฝรั่งเศส เพราะกรณี
 พิพาทอินโดจีนในปี ๒๔๔๑ ยังไม่สิ้นสุดลงไป^{๑๘} ความยุ่งยากจากสหภาพโซเวียตเห็นว่า
 คงจะไม่มี เพราะทัศนคติของสหภาพโซเวียตจนถึงขณะนั้นยังไม่มีอะไรปรากฏออกมา ชั่วคราวการ
 ในกระทรวงการต่างประเทศจึงเชื่อว่า ประวัติศาสตร์ของชาติไทยโดยตลอดมาคงจะเป็น
 เครื่องช่วยในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ เพราะได้แสดงให้เห็นว่าเป็นชาติที่
 รักสันติ และตั้งแต่นั้นสงครามมารัฐบาลไทยก็ได้แสดงให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม
 ข้อบังคับที่วางไว้ในกฎบัตร จึงหวังว่าประเทศไทยจะได้เข้าเป็นสมาชิกในเร็ววัน อย่างไรก็ตาม
 ก็ความปัญหาใหญ่อันหนึ่งยังคงมีอยู่ก็คือ วิธีการรับสมัครสมาชิกตามกฎบัตรสหประชาชาติข้อ ๔ วรรค ๓
 ซึ่งกำหนดให้สมาชิกเป็นผู้รับ โดยคำแนะนำของคณะมนตรีความมั่นคง ปัญหาในเรื่องนี้จึงหนัก
 ไปในทางที่ว่าประเทศที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติจะต้องเป็นผู้ซึ่ง
 สหประชาชาติของคณะมนตรีความมั่นคง เชิญก่อน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งจะต้องได้คะแนนเสียงสนับสนุน
 อย่างน้อยจาก ๙ ประเทศ ในบรรดา ๑๑ ประเทศที่เป็นสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคง
 และโดยที่การรับสมัครใหม่ มีใจเรื่องวิธีพิจารณาตามกฎบัตรข้อ ๒๗ วรรค ๓ คะแนนเสียง
 สนับสนุนจึงต้องรวมเสียงของมหาอำนาจทั้ง ๕ อันได้แก่ สหรัฐฯ สหราชอาณาจักร สหภาพ
 โซเวียต จีนและฝรั่งเศสด้วย^{๒๐}

^{๑๘} ด้วยความช่วยเหลือของญี่ปุ่น ประเทศไทยได้คืนแดนเดิมของตนในอินโดจีน
 คืนมาโดยอาศัยอนุสัญญาสันติภาพ ณ กรุงโตเกียว ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๔๔ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศส
 ต่อมามียอมรับรับการยอมมอบดินแดนในครั้งนั้น แต่อย่างไรก็ตามผู้นำไทยในขณะนั้นยังคงหวัง
 ว่าปัญหานี้คงจะแก้ไขได้ (รายละเอียดอีกในเรื่องนี้ดูได้ในบทที่ ๔)

^{๒๐} กนกนทร์ สุภมงชฌ บทบทความเรื่องประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ
สารานุกรม กระทรวงการต่างประเทศ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ หน้า ๕

แผนการของประเทศไทยไม่เรื้อรังก็คือ ให้อุปทูตประจำกรุงวอชิงตัน^{๒๑} ไปเจรจาและขอรองกับเลขาธิการสหประชาชาติเป็นการส่วนตัวให้รับประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก อุปทูตจะคงติดต่อกับสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงทุกประเทศและพยายามรู้อิฐถึงทัศนคติของประเทศเหล่านั้นในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๑๙๕๙ รัฐบาลไทยได้แสดงความสนใจที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติอย่างเป็นทางการ เป็นครั้งแรก โดยในคราวที่ลงคณะผู้แทนไทยไปร่วมประชุมองค์การอาหารและเกษตรที่กรุงวอชิงตัน นายถิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้รับอนุมัติจากรัฐบาลแล้วให้ถือโอกาสนี้มีจดหมายไปแจ้งแก่นายทรินเวดี เลขาธิการสหประชาชาติถึงความปรารถนาอย่างยิ่งของประเทศไทยโดยระประดาชนชาวไทยในการที่จะเข้าร่วมในองค์การสหประชาชาติ^{๒๒}

สาระสำคัญของจดหมายนั้นมีดังนี้ ประการแรก รัฐมนตรีต่างประเทศไทยขอแสดงความยินดีกับเลขาธิการฯ ในการที่ได้รับตำแหน่งนี้ ประการที่สองเป็นของไทยบางรัฐเพราะประสงค์ให้เห็นและเป็นการยอมรับถึงความสำคัญของประเทศเล็ก ๆ ซึ่งจะมีอยู่ในองค์การนี้ ในประการที่สอง ประเทศไทยมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเข้าร่วมในองค์การสหประชาชาติ ความจริงประเทศไทยได้เป็นสมาชิกที่ซื่อสัตย์และเชื่อมั่นในสันนิบาตชาติ และเป็นสมาชิกเริ่มต้นขององค์การนั้น จริงอยู่ในที่สุดสันนิบาตชาติก็ประสบความล้มเหลว แต่ทั้งนี้มิได้ทำให้ความมั่นใจว่าองค์การใหม่นี้จำเป็นยิ่งเพื่อสันติภาพและความมั่นคงของโลกตลอดยง

ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๑๙๕๕ ในขณะที่กองทหารญี่ปุ่นเข้ายึดครองเมืองไทยอยู่นั้น และภายหลังที่ได้ติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างลับ ๆ จนเป็นผลแล้ว ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้รับส่งคณะผู้แทนออกไปนอกประเทศ เพื่อขอความสนับสนุนจากรัฐบาลสัมพันธมิตรโดยผ่านทางรัฐบาลสหรัฐฯ เพื่อที่จะจัดตั้งรัฐบาลนอกประเทศขึ้นในกรุงวอชิงตันภายใต้การนำ

^{๒๑} หลวงกฤษณาการภักดี

^{๒๒} Security Council Document, S/73

ของอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตันในขณะนั้น ^{๕๓} โดยมีภาพประติมากรรมรูปสลักหลายกิโล
เพื่อได้ร่วมในองค์การสหประชาชาติ ซึ่งขณะนั้นกำลังตั้งขึ้น แต่เนื่องจากข้อขัดข้องวิธีถาวร
มากหลายจึงไม่สำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความมั่นคงภายในประเทศด้วย เพราะ
ขณะนั้นอยู่ในความยึดครองของผู้ญี่ปุ่น

บัดนี้ องค์การสหประชาชาติได้เปิดโอกาสให้รัฐต่าง ๆ สมัครเข้าเป็นสมาชิก
แล้ว ข้าพเจ้าจึงมอบให้นายกนคธีร์ สุขมงคล ผู้ติดต่อขออนุญาตนี้มาเพื่อสอบถามดู ในเรื่องการ
ที่ไทยจะสมัครเข้าเป็นสมาชิก ข้าพเจ้าจะขอจดอนุญานเสนาธิการฯ เป็นอันมาก ถ้าความ
จะช่วยแนะนำนายกนคธีร์ฯ และข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ภายความช่วยเหลืออันมีค่าของท่านเสนาธิการฯ
ประเทศไทยคงจะได้เป็นสมาชิก ข้าพเจ้าขอยืนยันอีกครั้งหนึ่งว่าประเทศไทยและประชาชน
ชาวไทยพร้อมที่จะเข้าร่วมรับมีบทบาทเต็มที่ในการที่จะปฏิบัติตามข้อผูกพัน ซึ่งกำหนดไว้ในกฎบัตร ^{๕๔}

จดหมายรัฐมนตรีต่างประเทศไทยฉบับนี้จึงมิใช่เป็นเอกสารการขอสมัครเข้า
เป็นสมาชิกอย่างเปิดเผย การที่ข้าพเจ้ายืนยันเพื่อจะกล่าวว่าจะมีการจัดขบวนจากประเทศ
สมาชิกดาวในขณะนั้นมีความมั่นคงบ้างหรือไม่ ถ้าประเทศไทยจะขอเข้าเป็นสมาชิกสห-
ประชาชาติ และเป็นที่ยอมรับกันดีว่า หากมีการจัดขบวนประเทศไทยก็จะทยอยต่อไป ก่อนที่จะ
ยื่นใบสมัครเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ ^{๕๕}

^{๕๓} ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

^{๕๔} คีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ หน้า ๖๖๔ - ๖๗๐

^{๕๕} คำสั่งอันนี้เป็นที่ทราบกันจากจดหมายของอุปทูตประจำกรุงวอชิงตัน (พลเรือ
ทิมูการ ภักดี) ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๘๕
เอกสารอ้างอิงเลขที่ ๓๓/๒๔๘๕ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แผนกการเข้า
สหประชาชาติ (จาก Pracha p. 22)

ตั้งให้ตราในกษัตริย์แล้วว่าจดหมายฉบับนี้ นายกนกศิรีฯ ผู้แทนพิเศษของ
 รัฐมนตรีต่างประเทศ ฝั่งเอเชียมาชิกอยู่ในคณะผู้แทนไทยไปประชุมอาหารและเกษตร เห็นผู้
 โต้เสนาธิการสหประชาชาติ ควบเหกว่าได้ไปยังนิวยอร์กก่อนแล้ว นายกนกศิรีฯ จึงได้รับ
 คำสั่งให้ติดตามเรื่องกรเข้าสหประชาชาติโดยการเจรจา เป็นการส่วนตัวและขอคำแนะนำ
 จากเสนาธิการ และจากนาย Arkady Sobolev ผู้ช่วยเสนาธิการฝ่ายการเมือง ฝั่งเอเชีย
 ขณะนั้นจึงทำหน้าที่เป็นเสนาธิการของคณะกรรมการมาชิกภาพ (The Membership
 Committee) ^{๒๖} ด้วย นาย Sobolev ได้เวียนจดหมายของไทยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม
 ๑๙๕๕ ให้แก่บรรดามชิกของคณะกรรมการ และแนะนำให้นายกนกศิรีฯ ไปเจรจาโดย
 ตรงกับสมาชิกทั้งหมด ^{๒๗}

๔.๓.๑ อุปสรรคจากฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียต

มาถึงตอนนี้ ปัญหาการเข้าสหประชาชาติของไทยก็เริ่มยุ่งยากขึ้นไปอีก ทั้งนี้
 เพราะความสัมพันธ์กับฝรั่งเศสเลวลง อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ขายแดนบ้านอินโดจีนฝรั่งเศส
 กล่าวคือได้มีการต่อต้านฝรั่งเศสไม่รุนแรงนักเกิดขึ้นที่เวียดนาม และฝรั่งเศสได้กล่าวหา
 โดยว่าให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ลวทกบฏดังกล่าว ในวันที่ ๕ และ ๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๕๕
 ทหารฝรั่งเศสได้ลงมือโจมตีเข้ามาในดินแดนของไทยโดยทำเป็นว่าไล่ติดตามลวทกบฏเขาจาก
 การโจมตีในครั้งนี้ได้รับการคอมโต้จากฝ่ายไทยต้องถอยกลับไป ^{๒๘} เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน
 ครั้งนี้ รัฐบาลไทยถือว่าเป็นเรื่องโศกโมคอย่างยิ่งที่สุด ภายหลังที่ได้หารือกับสหรัฐฯ และอังกฤษ

^{๒๖} คณะกรรมการมาชิกภาพที่ประกอบด้วยผู้แทน ๑๑ ประเทศจากคณะมนตรี
 ความมั่นคง

^{๒๗} นอกจากสมาชิกประจำ ๕ ประเทศแล้ว สมาชิกอื่น ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคง
 ในขณะนั้นคือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อิตาลี เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ และโปรแลนด์

^{๒๘} นิวยอร์กไทมส์ ฉบับ ๒๖ พฤษภาคม ๑๙๕๕ หน้า ๑๔ และ ๒๕ พฤษภาคม
 หน้า ๔

ประเทศไทยก็ได้ส่งบันทึกช่วยจำไปยังเลขาธิการสหประชาชาติและโกนัวสลาตันการจัตตังกล่าว
แจ้งแก่ประเทศสมาชิกขององค์การเพื่อรับทราบอย่างเป็นทางการ^{๒๘} ในขณะเดียวกันก็
ได้พยายามในทางอื่นที่จะไม่ให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีก รัฐบาลไทยได้ทำเป็นกรณี
จำเป็นโดยฉันทันทีทางตึกเชียงการปะทะกับฝรั่งเศสอีกเพื่อนำสันติมาสู่อาณานิคม
ชายแดน อย่างไรก็ตามบรรดาผู้นำไทยต่างตระหนักดีว่า เหตุการณ์ชายแดนที่เกิดขึ้นใน
ครั้งนี้จะยุติลงด้วยการสร้างความยุ่งยากให้แก่ฝ่ายไทย ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสต้องการจะได้
ดินแดนในลาวและกัมพูชาซึ่งประเทศไทยได้มาโดยอนุสนธิสัญญาสันติภาพกรุงโตเกียวปี ๑๙๑๙
กลับกัน ดังนั้น ปัญหาเรื่องดินแดนจึงจะต้องยุติลงเสียก่อนเพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่าง
ฝรั่งเศสกับไทยจะไม่มีขึ้น และนำไปสู่การได้รับความสนับสนุนจากฝรั่งเศสในสหประชาชาติ
ในภาวะการณ์เช่นนี้ประกอบกับความปรารถนาของรัฐบาลที่จะได้เอาสหประชาชาติโดยเร็ว
นาย K.S. Patton ที่ปรึกษาดารต่างประเทศไทยได้ให้คำแนะนำแก่รัฐบาลว่า ประเทศไทย
ควรคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสเพื่อพิสูจน์ว่า ประเทศไทยมีสันติภาพหลังฉบับรัฐพิธีไว้ในกฎบัตร
มาตรา ๘ ในเวลาเดียวกันไทยก็อาจจะต่อรองกับฝรั่งเศส และพยายามให้รัฐบาลฝรั่งเศส
ให้สัญญาว่า การกำหนดกรรมแดนชายแดนแม่น้ำโขงจะได้รับการพิจารณาใหม่ด้วยความเห็นอก
เห็นใจ^{๒๙}

รัฐบาลไทยเห็นว่านโยบายในแนวนี้ไม่ว่าจะนำมาปฏิบัติได้โดยขณะนั้น เมื่อกล่าวถึง
ถึงมติมหาชนและสภาะการ เมืองภายในประเทศแล้ว เพื่อให้เป็นที่พอใจของมหาชน ไทยไทย
ตั้งหมกหรือเพียงบางส่วนจะต้องยึดครองเอาไว้ให้ยาวนานที่สุด ถึงแม้ว่าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

^{๒๘} บันทึกช่วยจำนี้ อุณหภูมิไทยประจำกรุงวอชิงตันเป็นผู้มอบให้เลขาธิการฯ
เมื่อ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๘๔ (ดู Year Book of the United Nations 1946
p. 408)

^{๒๙} บันทึกช่วยจำของที่ปรึกษาดารต่างประเทศของรัฐบาลต่างประเทศ ลงวันที่
๒๑ มิถุนายน ๒๔๘๔ เอกสารกองสารบรรณ กระทรวงการต่างประเทศ แผนการเข้าสห-
ประชาชาติ (จาก Pracha p. 24)

จำนวนมากจะตระหนักดีว่าไปสามารถรักษาไว้ได้ก็ตาม ทั้งนี้ เพราะการมีมั้งกัมจากทั้ง
 ฝักรัฐฯ และอังกฤษ จึงมีความเห็นว่า กรณีพิพาทเรื่องดินแดนกัมพูชาฝรั่งเศสจะคงยุติลง
 เสียก่อน ^{๓๑}

ในวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ รัฐบาลไทยได้ส่งกรณีพิพาทฝ่ายแดน
 ตะวันออกเฉียงใต้ โดยได้เหตุผลว่าเป็นการคุกคามสันติภาพ ลงดินแดนแถบนั้น รัฐบาล
 ยอมที่จะรับและเสนอแก้ไขใด ๆ ที่คณะมนตรีความมั่นคงจะ เสนอมาทั้งในกรณีที่เกี่ยวข้อง
 นี้โดยเฉพาะ รวมทั้งในกรณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเรื่องดินแดนหรือเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง ^{๓๒}
 การกระทำในครั้งนี้องค์ประเศไทยจึงแสดงให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะตกลงปัญหาดินแดน
 กับฝรั่งเศสโดยสันติวิธี แต่การเจรจาและการตกลงกันนี้จะชงกินเวลานาน เพราะทัศน
 และท่าทีอันไม่ เป็นมิตรของฝรั่งเศส หลังจากได้ปรึกษาหารือกับคณะผู้แทนรัฐฯ และอังกฤษ
 แล้ว ประเทศไทยจึงได้ตัดสินใจขอรองต่อเลขาธิการฯ มีให้ส่งจดหมายของไทยฉบับลงวันที่
 ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ไปให้คณะกรรมาธิการสมาชิกภาพ ^{๓๓}

^{๓๑} กระทรวงการต่างประเทศรัฐฯ ได้แนะนำก่อนแล้วว่ารัฐบาลไทยจะ
 ระงับการสนักรเอาไว้ จนกว่าการพิพาทกับฝรั่งเศสจะไ้ยุติลงแล้ว และว่ารัฐบาลรัฐฯ
 จะไม่ลงคะแนนเสียงให้ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติจนกว่าประเทศไทยจะ
 ได้แสดงทัศนคติที่เห็นว่าไม่เห็นแจ่มแจ้งไม่มีเคลื่อนแกลงใจ ๆ. คูโทร เลขจากอุพูตไทย
 ๗ กรุงวอชิงตัน ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ที่ ๑๑๔/๒๔๘๕ ลงวันที่
 ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ เก็บเข้าสหประชาชาติ

^{๓๒} จุจดหมายลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๘๕ จากอุพูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน
 ถึงเลขาธิการสหประชาชาติ Security Council Document, S/106

^{๓๓} จดหมายจากนายถนกันธีร์ กุณมังกล ผู้แทนพิเศษของไทยมีไปถึงเลขาธิการ
 สหประชาชาติ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๘๕

นายกนตธีร์ฯ ในฐานะผู้แทนพิเศษของรัฐบาลไทยที่ต่างประเทศจึงต้องไปพำนักอยู่ที่
เจอรจอร์จมากในนิวยอร์ก โดยแสดงความเชื่อว่าการวิพากษ์ฝรั่งเศสจะไม่สามารถตกลงกันได้
ได้อย่างฉันทมิตรในไมฮา และได้รับคำแนะนำจากนายอ็องโตร์ โกรมีโก ผู้แทนโซเวียตประจำ
คณะกรรมการสมัชชาประชาชาติซึ่งกล่าวกับนายกนตธีร์ฯ ในการสนทนากันเป็นการส่วนตัวว่า
สหประชาชาติจะพิจารณาการขอเข้าสภประชาชาติของไทยก็ต่อเมื่อใต้น้ำมีผู้นำเข้าคณะ
กรรมการสมัชชาประชาชาติแล้วเท่านั้น นายกนตธีร์ฯ จึงได้รายงานทางกรุงเทพฯ ว่าเพื่อเป็น
การประหยัดเวลา รัฐบาลควรจะรีบเสนอเรื่องการขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการเสีย ^{๓๕}

บรรดามิตรและที่ปรึกษาชาวอเมริกันที่นิวยอร์กเมื่อเห็นว่าการตกลงกันโดย
สันติในเรื่องจีนแทนอินโดจีนจะเริ่มขึ้นโดยเร็ว และประเทศไทยก็ได้แสดงให้เห็นถึงความ
เต็มใจที่จะร่วมมือจากสหประชาชาติหรือจากศาลสถิตยยุติธรรมระหว่างประเทศแล้วเช่นกัน
จึงได้เห็นชอบด้วยกับการดำเนินการหลังกล่าวของไทย ยิ่งไปกว่านั้นด้วยความพยายามที่จะ
ช่วยเหลือประเทศไทยให้ได้เป็นสมาชิกในระหว่างสมัยประชุมสามัญ (Plenary Session)
ปี ๑๙๔๕ ซึ่งกำลังดำเนินอยู่ ผู้แทนสหรัฐฯ ได้พยายามให้เดือนกำหนดเวลาวันสมาชิกออก
ไปถึง ๕ สิงหาคม ^{๓๖} และจดหมายจากอุปกุญไทยสองวันที่ ๓ สิงหาคม นำส่งคำขอสมัคร
เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติอย่างเป็นทางการประเทศไทยก็ได้ไปถึงสำนักงานเลขาธิการ
สหประชาชาติในวันนั้นนั่นเอง ^{๓๖}

กล่าวคือก่อนหน้านั้น กระทรวงการต่างประเทศไทยก็มีหนังสือลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๘๘ ไปถึงนายทริกเวลลี เลขาธิการองค์การสหประชาชาติขอยื่นใบสมัครอย่างเป็นทางการ
มีสาระสำคัญว่า รัฐบาลและประชาชนชาวไทยมีความเต็มใจในหลักการและอุดมคติ

^{๓๕} โทรเลขจากนายกนตธีร์ฯ ถึงรัฐบาลสหรัฐฯ ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๔๘ เอกสารกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ เกี่ยวกับ
เข้าสหประชาชาติ

^{๓๕} Security Council Official Records, 1st Sess., 2nd Series, 51st Mtg., 24 July, 1946, pp. 14 - 15

^{๓๖} Security Council Document, S/121

ซึ่งองค์การสหประชาชาติยึดถือปฏิบัติอยู่เป็นอย่างมาก และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้ามาเป็นเวลานานแล้วที่จะ เขารวมรักษาคติอันสูงส่งนี้ให้จรดไกลออกไป เนื่องในโอกาสที่จึงใคร่ขอสมัคร เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติมาอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งขอให้ถ่มันว่ารัฐบาลและประชาชนชาวไทยจะยึดถือและปฏิบัติตามพันธกรณีซึ่งมีอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติ โดยครบถ้วนทุกประการ พายสุดได้ขอความช่วยเหลือจากเสนาธิการฯ และบรรดาสมาชิกสหประชาชาติ เพื่อให้ความปรารถนาอันแรงกล้าของรัฐบาลและประชาชนชาวไทยในอันที่จะได้เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติสัมฤทธิ์ผลในที่สุด ^{๓๗}

ก่อนอื่นเรื่องการขอเข้าเป็นสมาชิกของไทยจะต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการสมาชิกภาพก่อน จึงจะส่งไปยังคณะมนตรีความมั่นคง ในการประชุมของคณะกรรมาธิการสมาชิกภาพนั้น จำเป็นที่ผู้แทนของแต่ละประเทศที่ขอเข้าเป็นสมาชิกจะต้องอยู่ในที่ประชุมด้วย เพื่อตอบข้อถามต่าง ๆ อธิบายถึงความปรารถนาและเหตุผลที่จะขอเข้าเป็นสมาชิก ในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม รัฐบาลไทยได้แต่งตั้ง พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไปขึ้นแจ้งปัญหาของไทยในการขอเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ โดยมีนายถาวร อภัยวงศ์ อธิบดีตนายกรัฐมนตรีร่วมเดินทางไปด้วยในอารักขาของหัวหน้าคณะผู้แทน แต่การออกเดินทางไปในวอร์คของล่าช้าไป เนื่องจากได้รับข่าวจากอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำกรุงเทพฯ ^{๓๘} ว่า ฝรั่งเศสได้แจ้งกับกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ว่า ฝรั่งเศสกำลังเสนอเรื่องปัญหาพิพาทชายแดนกับไทยไปให้สหประชาชาติพิจารณา

^{๓๗} ภายจะ เขียวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่รัฐมนตรีต่างประเทศไทยมีไปถึง เสนาธิการสหประชาชาติเพื่อขอสมัคร เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ หากดูได้ในหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของถิเรก ชัยนาม หน้า ๖๗๑ - ๖๗๓

^{๓๘} ขณะนั้นยังมีโคตรกรรม.

^{๓๙} นายสแตตันตัน.

ภายใต้การอำนวยการของรัฐบาลไทยจึงได้ยื่นยั้งการเดินหางของคณะผู้แทนไทยไว้ก่อนจนกว่าจะไต่ทราบถึงข้อเสนอถึงภาวะของฝรั่งเศสที่แน่นอน เมื่อได้จะไต่ถึงภาวะจะใช้ถ้าแน่นอนว่าในภาวะสมแก่คณะผู้แทน เพราะฉะนั้นเมื่อนายโซโบเลฟผู้ช่วยเลขาธิการสหประชาชาติขอร้องให้ประเทศไทยขอเชิญถึงฐานะของประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศจึงแต่งตั้งให้นายกนต์ธีร์ว่า ในฐานะที่เป็นผู้ทำเป็นเรื่องนี้มาตั้งแต่ต้นเป็นผู้แทนพิเศษของประเทศไทยไปชี้แจงเรื่องการขอเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทยเมื่อ ๘ สิงหาคม ^{๕๐} ซึ่งคณะกรรมการสมาชิกสหประชาชาติก็ได้มีการแจ้งให้ทราบเรื่องการแต่งตั้งที่ต้นทางที่จากอุปกุญไทยประจำกรุงวอชิงตัน

ระหว่างวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ถึง ๒๐ สิงหาคม คณะกรรมการสมาชิกภายใต้ระชุนกัน ๑๔ ครั้ง นอกจากประเทศไทยแล้วยังมีการขอเข้าเป็นสมาชิกของ ออสเตรเลีย มองโกเลีย อาฟกานิสถาน ทรานส์เจอร์แดน ไอร์แลนด์ โปรตุเกส และสวีเดน ความระเบียบปฏิบัติแล้ว คณะกรรมการฯ อาจจะเรียกผู้แทนของประเทศที่ขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้มาชี้แจงปัญหาทุกอย่างที่ตรงการทราบ แต่ในกรณีประเทศไทย ผู้แทนพิเศษของไทยไม่ได้ถูกเรียกไปสอบถามเลยแม้แต่ครั้งเดียว ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการฯ ไม่มีความสงสัยในความตั้งใจดี และความจริงจังของประเทศไทยในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกเลย แต่แล้วในวันที่ ๑๓ สิงหาคม นายเฟรเดอริค โรส (F. de Rose) ผู้แทนฝรั่งเศสในคณะกรรมการฯ ก็ได้กล่าวข้อความข้างล่างนี้ อ้างไปถึงกรณีพิพาทดินแดนระหว่างฝรั่งเศสกับไทย ว่า :-

"..... ปัจจุบันการเจรจากำลังดำเนินอยู่ แต่ทราบเท่าที่ไม่สามารถจะหาวิธีการมากตกลงกันได้ในเรื่องข้อพิพาทดินแดน ฝรั่งเศสก็ยังคงถือต่อไปว่าอยู่ในสถานะสงคราม

^{๕๐} โทรเลขจากรัฐมนตรีต่างประเทศถึงอุปกุญ ณ กรุงวอชิงตัน อ้างถึงหนังสือที่ ๒๕/๒๔๘๘ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๘๘ เอกสารกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แนบเข้าสหประชาชาติ

กับประเทศไทยโดยสุจริต และไม่สามารถลงคะแนนเสียงรับเข้าเป็นสมาชิกได้^{๔๑} และ
ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า

"ประเทศไทยยังคงมีอธิปไตยเหนือดินแดนที่ไต่ไปด้วยการคบคิดกับผู้บุกรุกจาก
อินโดจีนของฝรั่งเศส... (ฝรั่งเศส) รู้สึกว่าไม่เป็นการเหมาะสมที่ประเทศไทยจะได้นึก
รับว่า ไม่มีความผิดในนโยบายทรูกรานในอดีต ก่อนที่จะให้สิทธิจนได้เห็นโดยการกระทำถึง
ความเลื่อมใจที่จะขอเชยความเสียหายที่ไต่ก้อขึ้น"^{๔๒}

คำประกาศของฝรั่งเศสได้ทำให้เกิดความข้องใจขึ้นกับคณะผู้แทนของออสเตรเลีย เดนมาร์ก
และเนเธอร์แลนด์ถึงคุณสมบัติที่ผิดของไทย ถึงแม้จะโต้เถียงว่าจะมีใจเป็นกลางในเรื่องนี้ก็ตาม

ผู้แทนโซเวียตก็ได้ปฏิเสธที่จะสนับสนุนการขอเข้าเป็นสมาชิกของไทย โดยอ้าง
เหตุผลว่ายังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศทั้งสอง^{๔๓}

^{๔๑} "..... Talks are at present under way, but as long as agreement has not yet been reached on the procedure of the settlement of the territorial dispute, France continues to consider herself as being de facto in a state of war with Thailand and will not be able to vote in favor of its admission", Security Council Official Records, p. 76 (จาก 1st Sess., 1946 (Supplement), Pracha p. 28)

^{๔๒} "Thailand still remains sovereign over territories taken, with Japanese connivance, from French Indo - China..... (France) did not feel it would be proper for Thailand to receive an acquittal of its policy of aggression in the past before having proved by its deed its willingness to repair the damages it has caused., เรื่องเดียวกัน, และดูได้จาก "นิวยอร์กไทมส์" ฉบับ ๑๔ สิงหาคม ๑๙๔๕ หน้า ๖

^{๔๓} Security Council Official Records, 1st Sess., 1946 (Supplement), p. 77

เพื่อคัดค้านข้ออ้างคั้งกล่าวของสหภาพโซเวียต รัฐมนตรีต่างประเทศจึงให้โทรเลขสั่งให้นายกนคธีร์ฯ ไปพบเลขาธิการสหประชาชาติเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการทูตของไทยกับโซเวียต ซึ่งโลกคงตัดสินระหว่างสงครามแล้วว่า จะแลกเปลี่ยนทูตกัน ^{๔๔}

ในวันที่ ๒๑ สิงหาคม คณะกรรมาธิการสมัชชาโลกได้ทำรายงานการรับสมัชชาโลกใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ^{๔๕} ตอนที่เกี่ยวกับประเทศไทย (หน้า ๒๘ - ๓๑) ได้สรุปว่าสมัชชาโลกของคณะกรรมาธิการหลายประเทศรู้สึกว่ามีหลักฐานเพียงพอที่จะให้สมัชชาโลกคณะมนตรีความมั่นคงตัดสินได้ รายงานได้วิเคราะห์ถึงทัศนะของผู้แทนต่าง ๆ ดังนี้คือ จีน สหราชอาณาจักร และสหรัฐฯ ให้ความสนับสนุน ฝรั่งเศสและโซเวียตคัดค้าน ออสเตรเลียและเนเธอร์แลนด์แสดงความสงสัยว่าในเมื่อยังมีภาวะสงครามระหว่างประเทศไทยกับสมัชชาโลกของสหประชาชาติ (คือ ฝรั่งเศส) จะเป็นไปได้หรือไม่ที่จะรับผู้สมัครเข้าองค์การ

๔.๓.๒ การดำเนินการเจรจาแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ

เนื่องจากนายกนคธีร์ฯ ผู้แทนพิเศษของไทยไม่ได้อยู่ในการประชุมครั้งที่ ๘ ของคณะกรรมาธิการสมัชชาโลกซึ่งทั้งฝรั่งเศสและโซเวียตได้แถลงคัดค้านการขอเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทย ดังนั้น เมื่อได้รับรายงานของคณะกรรมาธิการฯ ผู้แทนพิเศษ

^{๔๔} ความตกลงนี้ทำกันระหว่าง พ.อ.พระมหาราชวาทกับพันโทชอุทิศ อัครราชทูตไทย ณ กรุงเบอร์ลิน กับรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศสหภาพโซเวียต ในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ ก่อนเยอรมันนี้เข้าตีโซเวียต รายละเอียดดู คีรเวก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ หน้า ๒๗๔ - ๒๗๕

^{๔๕} Security Council Document, S/133 รายงานนี้เป็นเพียงการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ มีการบรรยายถึงการหารือกันและการสรุปในการพิจารณาขอเข้าเป็นสมาชิก แต่ไม่มีการตัดสินว่า ผู้สมัครจะได้เข้าหรือไม่

ของไทยจึงได้รับที่ฐานะของประเทศไทยโดยทันทีให้เฉพาะกิจการสหประชาชาติทราบ โดย
 ผ่านเป็นจากนายลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๑๙๔๕^{๔๖} ในจดหมายนั้นผู้แทนพิเศษของประเทศไทยโดย
 โถกกล่าวถึงฐานะของประเทศไทยในข้อที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญบางประการที่โถกกล่าวไว้ใน
 รายงานคณะกรรมการสมาชิกภาพครั้งนี้ ประการแรกเป็นการตอบโต้ข้อกล่าวหาของฝรั่งเศส
 ถึงเรื่องสถานะสงคราม (State of War) กับประเทศไทย ผู้แทนพิเศษของไทยได้ชี้แจง
 ว่าประเทศไทยไม่เห็นว่าเป็นการเกิดสถานะสงครามขึ้นแต่อย่างใด ประเทศไทยไม่เคยประกาศ
 สงครามกับฝรั่งเศส ทั้งประเทศไทยก็ไม่ได้รับแจ้งให้ทราบว่าฝรั่งเศสประกาศสงครามกับ
 ไทย ขบวนการไคกันของประเทศไทยทั้งสองต่างก็มีความเท่าเทียมกันในการร่วมงานอย่างใกล้ชิด
 ศึกษาร่วมฝ่ายสัมพันธมิตร และต่างก็ได้กลายเป็นรัฐบาลของไทยและฝรั่งเศสตามลำดับ ประการ
 ที่สอง เกี่ยวกับการรื้อฟื้นเรื่องดินแดน ประเทศไทยได้ตระหนักว่ามีอยู่จริง และปรารถนา
 อย่างยิ่งที่จะให้ปัญหานี้ยุติลงโดยเกิดจากความร่วมมือให้เห็นว่า ประเทศไทยได้รับในหลักการ
 ซึ่งข้อเสนอของฝรั่งเศสที่โถกตกลงข้อพิพาทกันโดยสันติวิธีผ่านทางกลไกขบวนการระหว่างประเทศ
 หรือโดยผ่านทางวิธีอื่น และว่าคณะผู้แทนไทยได้มาถึงกรุงวอชิงตันแล้ว เพื่อที่จะดำเนินการ
 แก้ไขปัญหาทันทีต่อไป ประการที่สาม เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอินโดจีนเมื่อเร็ว ๆ นี้ มีวง
 วิจารณ์ว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายที่โถกตกลงไว้อย่างแน่วแน่แล้วว่าจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความยุ่งยาก
 ใด ๆ ในอินโดจีน และว่าตลอดระยะเวลาที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในประเทศไทยได้กระทำทุกอย่าง
 ที่แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาไม่สันติภาพ รัฐบาลได้ออกคำสั่งความให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น
 หลีกเลี่ยงการปะทะใด ๆ กับฝรั่งเศส ให้ใช้ความอดกลั้นมากที่สุด และไม่ให้อภัยเมื่อถูก
 โจมตี จดหมายโถกกล่าวสรุปว่า รัฐบาลไทยได้ตระหนักเป็นอย่างดีถึงความลำบากที่วาง
 การฝรั่งเศสกำลังประสบอยู่ แต่ก็ไม่สามารถจะรับผิดชอบใด ๆ ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในอินโดจีนได้^{๔๗}

^{๔๖} Security Council Document, S/133/Add.3, pp. 2 - 5

^{๔๗} Security Council Document, S/133/Add.3, pp. 3 - 4

ในส่วนที่เกี่ยวกับท่าทีแสดงของผู้แทนสหภาพโซเวียตที่ว่าไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยและโซเวียตก็ได้ชี้แจงว่า

"การแลกเปลี่ยนหนังสือเพื่อเป็นการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตมีผลในมอสโกแล้วเมื่อ ๑๒ มีนาคม ๑๙๔๔ แสดงความใจกว้างใหญ่แทนทางการทูตซึ่งต่างก็ได้บอกเห็นทางไปรับตำแหน่งแล้ว ไม่ไม่ถึงจุดหมายปลายทางด้วยความตกลงเพื่อเปิดสถานทูตขึ้นที่มอสโกได้ทำสักครั้งหนึ่ง เมื่อเดือนกรกฎาคม ๑๙๔๕" ๔๔

ด้วยประการฉะนี้ ประเทศไทยก็ได้แสดงใจเห็นถึงความปรารถนาที่จะได้เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียต โดยเร็วที่สุด

วันที่ ๑๔ สิงหาคม คณะผู้แทนไทยซึ่งมีวัตถุประสงค์สองประการคือ ฉันทวงเรื่องการค้าระหว่างประชาชาติ และระงับกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสก็ไปถึงกรุงนิวยอร์ก นายกนต์ธีร์ฯ ยังคงรับหน้าที่เป็นสมาชิกในคณะผู้แทนต่อไป

อุปสรรคที่สำคัญสำหรับประเทศไทยในการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติก็ยังคงเป็นการใช้สิทธิยับยั้งของฝรั่งเศสและโซเวียตอยู่เช่นเดิม การเปิดการเจรจาอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องดินแดนกับฝรั่งเศสยังไม่ได้เริ่มขึ้น ถึงแม้ว่าสหรัฐฯ จะช่วยทำหน้าที่ติดต่อ (good office) ใต้วกับประเทศทั้งสองก็ตาม ในวันที่ ๕ สิงหาคม ฝรั่งเศสเสนอส่งเรื่องให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศพิจารณาแทนคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งไทยก็ยอมรับ ๔๕ และวันรุ่งขึ้น (๖ สิงหาคม) ผู้แทนฝรั่งเศสก็บอกกับนายกนต์ธีร์ฯว่า เนื่องจาก

๔๔ "an exchange of notes for the establishment of diplomatic relations was effected in Moscow on March 12, 1941, and only the war prevented the diplomatic representatives, who were already proceeding to their respective post from reaching their destinations. Agreement for the establishment of a Legation in Moscow was again applied for in July 1946.", เรื่องเดียวกัน หน้า ๕

๔๕ จดหมายของนายกนต์ธีร์ฯ ผู้แทนไทยถึงเลขาธิการสหประชาชาติ, ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๑๙๔๔, Security Council Document, S/133/Add.3. p.3

เหตุการณ์ที่เสียมราฐซึ่งฝรั่งเศสถือว่าไทยเป็นผู้ผิด จึงได้กดขังใจถอนข้อเสนอมือที่จะใช้ตั้ง
เรื่องไปยังศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และจะออกเบี่ยงเบนถึงการ เข้าเป็นสมาชิกของไทย
ถ้าหากไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องกรณีพิพาททางกรรมก่อน เปิดประชุมคณะมนตรีความ
มั่นคง ๕๐

คณะมนตรีความมั่นคงจะ เปิดประชุมในวันที่ ๒๕ สิงหาคม เพื่อพิจารณาเรื่อง
รับสมาชิกใหม่ การ เปลี่ยนนโยบายของฝรั่งเศสจึงทำให้ไทยอยู่ในฐานะลำบากมาก ในวันที่
๑๙ สิงหาคม ผู้แทนไทยได้ประชุมพิเศษกันและเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะตกลงกับฝรั่งเศส
หน้านั้น ผู้แทนไทยจึงมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ควรพิจารณาไว้ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก
ควรจะไปไกลออกไป เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สิทธิยับยั้งของฝรั่งเศส ๕๑ และได้มีจดหมาย
ฉบับหนึ่งไปถึง เลขาธิการสหประชาชาติขอร้องให้เลื่อนการพิจารณาไทยเข้าเป็นสมาชิก
สหประชาชาติในคณะมนตรีความมั่นคงออกไป จนกว่าการตกลงข้อพิพาทดินแดนระหว่างฝรั่งเศส
ได้เสร็จสิ้นไปแล้ว ๕๒

นายทริกเวลี เลขาธิการสหประชาชาติได้แสดงความเห็นใจในความปรารถนา
ของไทยที่จะได้เข้าเป็นสมาชิก ในระหว่างเดินทางไปยุโรปก็ได้กล่าวสนับสนุนประเทศไทย
ต่อสภาจีน และนาย George Bidault รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส ๕๓ โดยเลขาธิการ
พยายามให้เลิกการต่อต้านประเทศไทยโดยตลอด อย่างที่ได้เคยทำมาในกรณีอื่น ๆ เพื่อให้

๕๐ โทร เดอจากผู้แทนพิเศษของไทยประจำนิวยอร์กถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ,
อ้างถึงเลขที่ K7 ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๔๘๘ เอกสารของกองบรรณสาร กระทรวงการ
ต่างประเทศ แนบเราสหประชาชาติ

๕๑ เรื่องเดียวกัน.

๕๒ จดหมายของผู้แทนพิเศษของไทยถึงเลขาธิการสหประชาชาติ, ลงวันที่

๒๕ สิงหาคม ๒๔๘๘, Security Council Document, S/139.

๕๓ การสนทนาระหว่างนายกษัตริย์ฯ กับเลขาธิการเมื่อ ๑๙ สิงหาคม ๒๔๘๘
ดูโทรเลข K6 ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ และจดหมายลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๔๘๘ จาก
นายกษัตริย์ฯ ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ เอกสารของกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ
แนบเราสหประชาชาติ

องค์การ ได้มีสมาชิกอย่างกว้างขวาง แต่ความพยายามของเจรจาอื่นๆ ก็ไม่เป็นผล
รัฐบาลฝรั่งเศสไม่ยอมเปลี่ยนแปลงทัศนะเดิม

การตัดสินใจของฝรั่งเศสได้เลื่อนการพิจารณากรณีของประเทศไทยออกไป จึงนับ
ได้ว่าเป็นการกระทำที่ฉลาด ถ้าเป็นไปด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ ประเพณีไทยได้ถือเสมอมา
ว่าปัญหาเรื่องการเข้าสหประชาชาติเป็นล้นละเรื่องกับกรณีสหภาพอินโดจีน - ฝรั่งเศส
การที่ฝรั่งเศสตัดสินใจถอนไม่ว่ากรณีใดๆ เข้าสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และเปลี่ยน
เป็นลูกความขึ้นคำจากจะไม่สิทธิยับยั้งการขอเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทย จึงเป็น
การกระทำในเชิงฉ้อโกงเพื่อให้ไทยยกเลิกการอ้างสิทธิในดินแดนทั้งหมด การเงื่อนไขหนด
ขอเข้าเป็นสมาชิกของไทยจึงยืดเวลาการกระทำในเชิงฉ้อโกงของฝรั่งเศสออกไป ประการ
ที่สอง มีทางเป็นไปได้ว่าการเงื่อนไขหนดออกไป อาจจะเป็นเรื่องช่วยให้การเข้าเป็น
สมาชิกของประเทศอื่นอีกแปดประเทศสมหวัง ทั้งนี้ เพราะผู้แทนสหรัฐฯ ได้เสนอให้ใช้
วิธีพิจารณารับแบบรวมกันไป (package deal) โดยคิดว่าจะเป็นทางจงใจให้ฝ่ายโซเวียต
ยินยอมเห็นด้วย เพราะในบรรดาประเทศที่สมัครคราวนั้น ส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจาก
ฝ่ายตะวันตก อีกส่วนหนึ่งได้รับความสนับสนุนจากฝ่ายโซเวียต ความถ่วงใจของรัฐบาลสหรัฐฯ
จึงน่าจะเป็นอย่างอื่นอันแตกต่างเขากันได้ แต่ก็มีความรู้ลึกซึ้งที่ติดอยู่เหมือนกันว่า ถ้า
ประเทศไทยได้รับความชัดของจากประเทศฝรั่งเศส โครงการของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่จะได้
รับทั้ง ๕ ประเทศอาจประสบอุปสรรค เพราะในกรณีของประเทศไทยไม่มีประเทศใดสามารถ
จะต่อรองกับฝรั่งเศสได้ พลุทธิการณ์อันนี้ช่วยสนับสนุนให้ฝ่ายไทยตกลงใจขอได้ขณะนั้นด้วย
ความมั่นคง เคื่อนการพิจารณาค่าสมัครของประเทศไทยออกไป เพราะเมื่อเสียงการยับยั้ง
ของฝรั่งเศสในกรณีไทยเสียไปแล้ว ก็หวังว่าอีก ๕ ประเทศจะสามารถเข้าเป็นสมาชิก
สหประชาชาติได้ความโครงการของรัฐบาลสหรัฐฯ ^{๕๔}

^{๕๔} กนักรั สุกมงคะ "บทความเรื่องประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก
สหประชาชาติ" สารานุกรม กระทรวงการต่างประเทศ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ หน้า ๑.

เพราะฉะนั้นการ เือนกำหนดการสมัคร เขาเป็นสมาชิกของประเทศไทย จึง
แสดงให้เห็นถึงความไม่เห็นแก่ตัว และความเต็มใจที่ล้นประโยชน์ขององค์การมากกว่าของ
ประเทศไทยเอง นอกจากนั้นสมาชิกของคณะผู้แทนไทยรู้ดีกว่าประเทศไทยสามารถคอย เก
และ เห็นว่าเรื่องนี้ไม่จำเป็นต้อง เขาไปเกี่ยวข้องกับภารกิจของทาง การ เมืองในบรรดาสมาชิกของ
คณะมนตรีความมั่นคง สมาชิกคณะผู้แทนไทย เชื่อว่าประเทศไทยมีคุณสมบัติที่พอที่จะ เข้าได้โดย
ลำพังตนเอง ^{๕๕}

จุดหมายของเงื่อนไขที่ขอกออกไปใ้สมัครได้ เดชาธิการสหประชาชาติด้วยความ
เข้าใจกันว่า เดชาธิการฯ จะดูความเปลี่ยนแปลงในการหารือกันในเรื่องที่ประชุมคณะมนตรีความ
มั่นคง วันที่ ๒๘ สิงหาคม เสียก่อน ^{๕๖} ถ้าหากฝรั่งเศสไม่แสดงให้เห็นว่าต้องการที่จะใช้
สิทธิยับยั้ง เดชาธิการฯ ก็จะไม่เสนอจดหมายนี้แก่ที่ประชุม แต่หากฝรั่งเศสยังคงคัดค้าน
และแสดงท่าทีว่าจะใช้สิทธิยับยั้งการขอเข้าเป็นสมาชิกของไทยแล้ว เดชาธิการฯ ก็จะได้
เสนอจดหมายนี้แก่ที่ประชุม ^{๕๗} ซึ่งท้ายสุดเดชาธิการฯ ก็ต้องเสนอ

^{๕๕} คำแถลงของนายกนต์ธีร์ฯ ต่อประธานชาวไทยงานทางวิทยุสถานปราน
ซีโก วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๔๘๘ เอกสารกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ นัม
เบอร์สหประชาชาติ

^{๕๖} เดิมสมาชิกของคณะผู้แทนไทยต้องการให้ผู้แทนสหรัฐฯ ในคณะมนตรี
ความมั่นคง เสนอการ เือนกำหนดขอกออกไปแทน แต่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ
ปฏิเสธ เพราะเกรงว่าประชาชนทั่วไปอาจเข้าใจผิดว่าสหรัฐฯ ชัดขวางการ เขาเป็นสมาชิก
ของไทย ดูจุดหมายของนายกนต์ธีร์ฯ ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๔๘๘
เอกสารของกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ นัมเบอร์สหประชาชาติ (จาก
Pracha p. 35)

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน,

ในระหว่างการประชุมคณะมนตรีความมั่นคงในวันที่ ๒๔ สิงหาคม โขเวียต ปฏิเสธที่จะตกลงในเรื่องการออกเสียงรวมกันไป (blanket vote) ตามที่สหรัฐฯ เสนอ และคงมีสามประเทศ คือ อาฟกานิสถาน โอลิแอนด์ และสวีเดนเท่านั้นที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคงรับเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ^{๕๘} ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ถ้าหากประเทศไทยไม่ถอนการสมัคร เสียทีในช่วงที่แล้ว การขอสมัครเข้าของไทยก็แน่นอนว่าจะต้องถูกฝรั่งเศสหรือไมก็โขเวียตโด้ลัทธิขั้วขั้วไว้ การตัดสินใจของคณะผู้แทนไทยไม่ให้ขอเลื่อนการพิจารณาในคณะมนตรีความมั่นคงออกไป จึงเป็นการสมควรยิ่ง ตรงกันกับคำสั่งจากกรุงเทพฯ^{๕๙}

วิธีการอันเฉื่อยฉิวเวลาของระบอบคั้วรณา และคณะผู้แทนไทยในการขอเลื่อนกำหนดการพิจารณาไว้ประเทศโดยเข้าเป็นสมาชิกออกไปได้เป็นที่ยกของของบรรดาประเทศที่เป็นมิตรกับไทยในสหประชาชาติมาก การแสดงท่าอื่นไม่เห็นแก่ตัวของฝ่ายไทย ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นผลให้ข้อมัครอื่น ๆ ใ้รับการรับเข้าเป็นกลุ่มก็ตาม แต่ก็ทำให้ประเทศไทยเป็นที่นิยมมากขึ้นในวงการสหประชาชาติ การปฏิบัติเช่นนี้ถ้าพิจารณาไปถึงผลทางการเมืองภายในประเทศด้วยแล้วก็นับได้ว่า เป็นการฉลาดอย่างยิ่ง เพราะเมื่อคำนึงถึงมหิมหาชนใน ประเทศไทยขณะนั้นแล้ว ส่วนใหญ่ของประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่สนใจในกิจการบ้านเมืองก็

^{๕๘} รายละเอียดในเรื่องคะแนนเสียงที่แต่ละประเทศได้รับ ดูได้จาก
ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ หน้า ๖๖๕ - ๖๖๖

^{๕๙} คำสั่งของรัฐมนตรีต่างประเทศโดยไม่มีเรื่องนี้อยู่เสมอว่า การสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของประเทศไทย ควรเสนอเข้าองค์คณะมนตรีเมื่อคณะผู้แทนไทยแน่ใจแล้วว่าจะไม่มีประเทศใดโด้ลัทธิขั้วขั้วขั้ว ขูตัวฉวยโทร เลขจากรัฐมนตรีต่างประเทศถึงหัวหน้าคณะผู้แทนไทย อ้างถึงเลขหนังสือที่ ๖๖/๒๔๔๘ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๔๘ เอกสารของกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้มเข้าสหประชาชาติ

โดยอาศัยนโยบายของรัฐบาลในการพยายามเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ คณะเจ้าหน้าที่ต่าง
 รู้ดีกว่า ประเทศเล็ก ๆ เช่นประเทศไทยคงต้องการความปกป้องจากองค์การโลกเพื่อความ
 มั่นคง สันติสุข พ้นจากการรุกรานจากภายนอก ดังนั้น หากการเข้าเป็นสมาชิกของไทยดู
 ฝรั่งเศสได้สิทธิอันยิ่งก็จะทำให้คนไทยส่วนหนึ่งเสียใจ และอาจทำให้มีผลกระทบต่อบริการ
 ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสได้ จึงจะมีผลทำให้การเจรจาปัญหานี้เสถียร
 กับโดยสันติวิธียากขึ้นไปอีก

การตัดสินใจเลื่อนกำหนดการพิจารณาขอเข้าเป็นสมาชิกของไทยออกไปไม่
 เป็นที่เข้าใจกันโดยสันติที่กรุงเทพฯ ในการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์นายกรัฐมนตรีของฝรั่งเศส
 ให้กระจ่างว่า รัฐบาลไม่ได้ออกการขอสมัครเข้าเป็นสมาชิก เพียงแต่ขอให้เลื่อนกำหนด
 การพิจารณาการขอสมัครของไทยในคณะมนตรีความมั่นคงออกไปเท่านั้นเอง ดังนั้น จึงยังมี
 เวลาอีกมากที่จะตกลงกับฝรั่งเศสและโซเวียต^{๖๐} ในสภาผู้แทนราษฎรก็มีผู้ให้ความสนใจ
 เป็นจำนวนมากและได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง รัฐบาลให้การรับรองให้แสดง
 ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับนโยบายของฝรั่งเศสในเรื่องการขอเข้าเป็นสมาชิกของไทยและ
 การดำเนินงานที่ไต่ทำไปแล้วของคณะผู้แทนไทยในนิวยอร์ก^{๖๑}

ด้วยความพยายามที่จะให้ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติโดย
 เร็วที่สุด การเจรจากับฝรั่งเศสและโซเวียตในระยะนี้จึงมีขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะกับฝรั่งเศส
 กระทั่งกันทั้งที่วอชิงตันและปารีส ในที่สุดได้ตกลงกันว่า ประเทศไทยจะยกเลิกสนธิสัญญา
 โศภิตโยวปี ๒๔๔๔ และกลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนหน้านี้ ประเทศไทยจะต้องถอนคำร้องเวียน

^{๖๐} การให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรี พล.ร.อ. ช้าง นาวาสวัสดิ์ สภาผู้แทน
 ฉบับที่ ๕ กันยายน ๒๔๔๘ (จาก Parcha p. 37)

^{๖๑} สำหรับรายละเอียดของการอภิปรายนี้ ให้ดูบันทึกคำพูดของสภาผู้แทน
 ราษฎร ตอนที่ ๐3 / ๒๔๔๘ วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๔๘ และ คู่มือหนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ ฉบับ
 ๑๔ ตุลาคม ๒๔๔๘ หน้า ๑

เกี่ยวกับคืนแดนซึ่งไทยยกให้กับฝรั่งเศสก่อนหน้าปี ๒๔๘๔ จะต้องส่งให้คณะกรรมการประนีประนอม ซึ่งประกอบด้วยชาติเป็นกลางพิจารณา ทั้งนี้ ให้อุญชรความสนธิสัญญาปี ๒๔๘๐^{b๒} เนื่องเป็นการตอบแทนฝรั่งเศสสัญญาจะให้ความสนับสนุนประเทศไทยในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ถ้ามารณณัฐมนตรีฝรั่งเศสได้ประกาศในขณะมนตรีความมั่นคงว่าความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประเทศไทยและฝรั่งเศสโลกนี้มีขึ้นใหม่แล้ว และรัฐบาลฝรั่งเศสเห็นชอบด้วยกับการขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของประเทศไทย^{b๓}

b๒

"Thailand would repudiate the 1941 Tokyo Treaty and restore the status quo ante, that Thailand would withdraw her appeal concerning the border dispute from the United Nations and the question of Thailand's revindications relative to territories ceded to France prior to 1941 would be submitted to a Commission of Conciliation with the participation of neutrals in conformity with the 1937 Treaty."

การเจรจาในขั้นต้นคำเนมิไทยสมาชิก ๒ นายของคณะผู้แทนไทย และผู้แทนของฝรั่งเศสที่ปารีส คูโทร เจอของหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในวอชิงตันถึงรัฐมนตรีต่างประเทศโทรเลขที่ ๑๔/๒๔๘๔ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๘๔ เอกสารของกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ ห้ามเข้าสหประชาชาติ การตกลงในขั้นสุดท้ายได้ลงนามกันที่วอชิงตันเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๔ สำหรับความตกลงไทยฝรั่งเศสฉบับเต็ม ได้ดูจากภาคผนวกหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒" ของ อีเรก ชัยนาม หน้า ๕๑๘ - ๕๒๐

b๓

คำแถลงของนายปารอดี (M. Parodi), Security Council Official Records, 1st Year, 2nd Sess., 82nd Meeting, December 10, 1946, p. 525

ในขณะที่เกี่ยวกับการเจรจากับโฮเวียตก็กำลังดำเนินไป ในการสนทนากันนี้เป็นการส่วนตัวกับนายโกรมีโด ทำให้หลายคนตั้งข้อสงสัยว่าโฮเวียตไม่พอใจนโยบายรัฐไทยยุคก่อน ๆ ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบการปกครองของโฮเวียต โดยเฉพาะกฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์ปี ๒๔๙๖ ได้รับการตำหนิจากผู้แทนโฮเวียตมาก ด้วยเหตุนี้เองในเดือนกุมภาพันธ์รัฐบาลไทยจึงได้ดำเนินการยกเลิกพระราชบัญญัติต่อต้านคอมมิวนิสต์ เพื่อให้เป็นที่พอใจของฝ่ายโฮเวียต^{๖๔} หลังจากนั้นแล้วความสัมพันธ์กับโฮเวียตก็ดีขึ้น มีการเจรจาเพื่อแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตกันอีก^{๖๕} และประเทศไทยก็มีเหตุผลข้อที่หวังจะได้รับการสนับสนุนจากโฮเวียตในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

ภายหลังจากที่ได้มีการตกลงกันจนเป็นที่พอใจกับฝรั่งเศสแล้ว หัวหน้าคณะผู้แทนไทยก็ได้ยื่นจดหมายต่อเลขาธิการฯ เมื่อ ๑๘ พฤศจิกายน เรื่องขอรับโทษคณะมนตรีความมั่นคงพิจารณาการขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของประเทศไทยใหม่^{๖๖}

แล้วแล้วในวันที่ ๓ ธันวาคม โฮเวียตก็ได้แสดงความยุ่งยากให้กับไทยอีก โดยอัครราชทูตโฮเวียตที่สตอกโฮล์มได้ยอมแถลงการณ์ (communiqué) ประณามคำที่อินเขียนปฏิปักษ์ต่อโฮเวียตและการกระทำที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้แก่นายอรรถกิติถิ์กำจร พนมยงค์^{๖๗}

^{๖๔} รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๖/๒๔๘๘ (ประชุมสมัยวิสามัญ สมัยแรก) วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘

^{๖๕} ถึงแม้ว่าอัครราชทูตโฮเวียตจะไม่ได้นับว่าสนทนาระหว่างกันทั้งเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๑, Fiefield, p. 246

^{๖๖} จดหมายของหัวหน้าคณะผู้แทนไทยเกี่ยวกับการขอเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติถึงเลขาธิการสหประชาชาติ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๘, Security Council Document, S/201

^{๖๗} ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และถึงแก่อนิจกรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

อัครราชทูตไทยประจำสวีเดน เพื่อให้มีการออกแถลงการณ์ร่วม พร้อมกับขังพิมพ์ออกและ
กรุงเทพฯ ก่อนที่ไซเวียคจะให้พิจารณาสนับอนุการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ
ของประเทศไทย ๖๔ นายคิเรก ฉัยนาม รัฐมนตรีต่างประเทศไทยไม่เห็นด้วยกับการที่
จะยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องดังกล่าวของไซเวียค ได้ติดต่อกับฝ่ายไซเวียคผ่านทางอัครราชทูต
ประจำสตอกโฮล์ม เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนบันทึก (Exchange of notes) กันแต่เพียงอย่าง
เดียว แต่หากฝ่ายไซเวียคยังคงต้องการจะให้มีการออกแถลงการณ์ร่วม ฝ่ายไทยก็อยาก
จะเปลี่ยนถ้อยคำบางคำในแถลงการณ์ร่วมนั้น ๖๕ หรือมิฉะนั้นก็จะออกแถลงการณ์ว่า ไทยมี
เจตจำนงแน่วแน่ที่จะมีนโยบายเป็นมิตรโดยสุจริตกับไซเวียค รัฐมนตรีต่างประเทศไทยรู้สึก
ว่าการออกประกาศเกินความระมัดระวังในร่างแถลงการณ์ร่วมที่ไซเวียคยอมให้แก่ไทยเป็นการ
มากเกินไป เมื่อเทียบกับกรณีที่ไซเวียคจะให้การสนับอนุการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ
ของประเทศไทย ซึ่งทางไซเวียคเองก็ยังไม่เคยให้ความมั่นใจแก่ไทยในเรื่องนี้ ดังนั้น
รัฐมนตรีต่างประเทศไทยจึงไม่สามารถจะยอมปฏิบัติตามได้ และแจ้งให้คณะผู้แทนไทยที่
นิวยอร์กยึดถือปฏิบัติตามแนวนี้ด้วย ๖๖

ที่นิวยอร์ก พระองค์วรรมมา คงเจรจากับนายโทรมิโกโรสไป การขอสมัครเข้า
ของไทยจะได้รับการพิจารณาจากคณะมนตรีความมั่นคงในวันที่ ๑๐ ธันวาคม โดยแยกเป็น
หัวข้อต่างหาก เพราะหวังกันว่ากรกระทำเช่นนี้จะเป็นผลดีแก่ประเทศไทย ได้มีการนำความ

๖๔ กนคธีร์ ศุภมงคล "บทความเรื่องประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสห
ประชาชาติ" สารธรรม กระทรวงการต่างประเทศ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕ หน้า ๑๐

๖๕ นายคิเรก ฉัยนาม ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ "ไทยกับสงคราม
โลกครั้งที่ ๒" หน้า ๖๘๖ ว่า "ตามร่างที่รัฐบาลไซเวียคเสนอนี้ รัฐบาลไทยไม่ขัดข้อง
แต่ขอแก้ไขข้อที่จะให้แถลงว่า ประมวลรัฐบาลชุดก่อน ๆ เพราะเราแถลงเช่นนั้นไม่ได้"

๖๖ คูโพร เจลของรัฐมนตรีต่างประเทศถึงหัวหน้าคณะผู้แทนไทยที่นิวยอร์ก
ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๙๕ เอกสารของกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แม
เข้าสหประชาชาติ (จาก Pracha p. 40)

ตกลงกับผู้แทนสหรัฐฯ ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานคณะมนตรีความมั่นคงว่า จะเลื่อนกำหนดออกไปอีก ถ้าหากเห็นได้ชัดว่าโซเวียตจะใช้สิทธิยับยั้ง ^{๘๑}

การประชุมในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ผู้แทนโซเวียตแสดงให้เห็นชัดว่า กำลังคอยรับคำสั่งในเรื่องนี้จากมอสโก และเพื่อเป็นการถ่วงเวลาได้ขอให้เลื่อนกำหนดการพิจารณาการสมัครของประเทศไทยออกไป โดยอ้างว่าเพื่อจะให้มีเวลาศึกษาในเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้น ^{๘๒}

เพื่อที่จะให้ทันเวลาจึงเข้าสู่ระเบียบวาระการพิจารณาของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติสมัยประชุมหน้า การสมัครเข้าจะคงผ่านคณะมนตรีความมั่นคงอย่างช้าที่สุดวันที่ ๑๒ ธันวาคม พระองค์วรวงศา ได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะให้มีการประนีประนอมในเรื่องคำแถลงการณ์ แก่ผู้แทนโซเวียตซึ่งคงยืนยันให้มีการขอโทษอย่างเปิดเผยต่อการกระทำที่เห็นปฏิบัติต่อโซเวียตของรัฐบาลชุกกอม ๆ ของไทย พระองค์วรวงศา จึงได้มีลายพระหัตถ์ไปถามนายโกรมีโกว่า โซเวียตจะให้ความสนับสนุนการขอสมัครเข้าของไทยหรือไม่ หากไม่เห็นชอบช่วยกันการออกแถลงการณ์ร่วมถึงกล่าวของโซเวียต ^{๘๓} นายโกรมีโกตอบมา พระองค์วรวงศา จึงได้ตัดสินใจระงับปฏิบัติไปในทางตรงกันข้ามกับคำสั่งของกระทรวงการต่างประเทศ ให้เอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้แทนโซเวียตว่า จะประกาศตามร่างแถลงการณ์

^{๘๑} โทร เลขของหัวหน้าคณะผู้แทนไทยถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๘ เอกสารของกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้มเอกสารประชาชาติ

^{๘๒} คำแถลงของนายโกรมีโก ผู้แทนสหภาพโซเวียต, Security Council Official Records, 1st year, 2nd series, 82nd Mtg., December 10, 1946, p. 525

^{๘๓} จดหมายของคณะผู้แทนไทยถึงผู้แทนดาวโรเวียตประจำสหประชาชาติ ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๘ เอกสารกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้มเอกสารประชาชาติ

ร่วมของโซเวียตซึ่งผ่านอัครราชทูตไทยประจำสต็อกโฮล์ม กระทรวงการต่างประเทศ โดยชี้มายัง การตัดสินใจระดับครั้งนี้ในภายหลังว่า เป็นวิธีสุดท้าย ทว่ายังคงที่ได้หารือกับบรรดาคณะ ผู้แทนไทยที่นิวยอร์กแล้ว ^{๗๔}

ถึงนั้น ในการประชุมคณะมนตรีความมั่นคงเมื่อ ๑๒ ธันวาคม ผู้กึ่งที่เสนอ และต่อสมัชชาใหญ่ได้รับประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติซึ่งเสนอโดยผู้แทนจีน และ ได้รับการสนับสนุนจากผู้แทนอียิปต์ จึงดำเนินไปโดยมติเอกฉันท์ ^{๗๕} ข้อเสนอแนะของคณะ มนตรีความมั่นคงก็ได้เสนอเข้าสมัชชาใหญ่โดยทันที และด้วยการเสนอแนะของคณะกรรมการ วิชาการทั่วไป (General Committee) ในการประชุมเต็มคณะของสมัชชาใหญ่ ครั้งที่ ๒๘ เมื่อ ๑๕ ธันวาคม ๒๔๘๘ ที่ประชุมได้มีมติเป็นเอกฉันท์รับประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสห- ประชาชาติ ^{๗๖} ในวันนี้ก่อน ประเทศไทยก็ได้ลงนามในสนธิสัญญาการที่จะปฏิบัติตามกฎบัตร เพื่อส่งมอบให้เดชาภิการสหประชาชาติ ^{๗๗}

ในโทรเลขรายงานกิจการค่าเงินงานของคณะผู้แทนไทยให้รัฐมนตรีต่างประเทศ ^{๗๘} หัวหน้าคณะผู้แทนไทยขอขอมรับอิศขอบในการกระทำทุกอย่าง และ

^{๗๔} โทรเลขจากหัวหน้าคณะผู้แทนไทยถึง ร.ม.ค. ต่างประเทศ ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๘ เอกสารกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้มเอกสารประชาชาติ

^{๗๕} Security Council Official Records, 1st year, 2nd Series, 83rd Mtg., December 12, 1946, p. 562

^{๗๖} General Assembly Official Records, 2nd Part of the 1st Sess., Plenary Meeting, pp. 1485 - 1489.

^{๗๗} Yearbook of the United Nations, 1946 - 1947, p. 303.

^{๗๘} โทรเลขจากหัวหน้าคณะผู้แทนไทยถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๘๘ เอกสารกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้มเอกสาร ประชาชาติ (จาก Pracha p. 42)

ว่าได้ดำเนินไปด้วยความเห็นชอบของสมาชิกในคณะทุกคน เมื่อพิจารณาในแง่นี้ การดำเนินการครั้งนั้นมิได้ว่าจะสมด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ ประการแรก ถ้าหากไม่ดำเนินการเช่นนั้น ประเทศไทยก็อาจไม่มีโอกาสได้เข้าสหประชาชาติในปีนั้น และความพยายามก็แล้ว คุกมากจะไม่มีผลอย่างแน่นอน การพิจารณาการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของประเทศไทยจึงเป็นหัวข้อสุดท้ายของการพิจารณาของคณะมนตรีความมั่นคง และบรรจุอยู่ในระเบียบวาระสุดท้ายของการประชุมสมัชชาใหญ่สมัชชาสามัญ ทางออกของประเทศไทยที่ดีไปกว่านี้ในขณะนั้นจึงไม่มี นอกเสียจากจะต้องยอมตกลงตามข้อเรียกร้องของโซเวียต ประการที่สอง ประชาชนชาวไทยดูเหมือนจะเข้าใจกันว่าการมอบดินแดนคืนให้ฝรั่งเศส ประเทศไทยจะได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ดังนั้น ถ้าหากประเทศไทยไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกในการประชุมสมัชชานั้นก็จะทำให้คนไทยผิดหวังยิ่งมากและอาจเกิดความไม่พอใจรัฐบาลขึ้นได้ ประการที่สาม ใ้รับการรับรองอย่างแน่นอนแล้วจากโซเวียตและก็ได้เห็นผลนั้นแล้วในคณะมนตรีความมั่นคง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากประเทศไทยไม่ยอมตามเงื่อนไขของโซเวียตและรอคอยต่อไปแล้ว ประเทศไทยก็อาจจะต้องสิ้นเปลืองมากในการที่จะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ หรืออาจจะไม่ได้เข้าเลยก็ได้ จนกว่าจะได้มีการรวบรวมกันไป (package deal) ในปี ๑๙๕๕ เพราะตั้งมาเห็นมาและโดยเฉพาะในปี ๑๙๕๑ ประเทศไทยก็ได้แสดงให้เห็นว่าใกล้ชิดกับตะวันตกมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าคณะผู้แทนได้ดำเนินการอย่างดีที่สุดแล้ว โดยยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง

ตลอดระยะเวลาสามเดือนแห่งการเจรจา สหรััฐา ได้แสดงความเห็นมิตรที่ดี ให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ เพื่อประเทศไทยจะได้บรรลุความปรารถนาได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ นายพลวิลเลียม โคลโนแวน อธิบดีหัวหน้า OSS ในยามสงครามได้แสดงความเห็นมิตรดีของประเทศไทย^{๙๕} โดยยินดีรับตำแหน่งที่ปรึกษาดูแล

^{๙๕} ค่อมมาได้เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย

ของคณะผู้แทนไทยซึ่งมีว่าอำนาจประโยชน์มาก^{๔๐} นอกจากนั้นคณะผู้แทนไทยยังได้ติดต่อ
กับกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา และคณะผู้แทนสหรัฐอเมริกา ประจำสหประชาชาติอย่างใกล้ชิด
ซีกตลอดมา เพื่อขอคำแนะนำและปรึกษาหารือด้วยเรื่องต่าง ๆ ที่กรุงเทพฯ อัครราชทูต
สถานต้นไถ่แสดงความเห็นใจไทย และช่วยเหลือที่จะช่วยได้

ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๔๔๐ เมื่อได้เปิดประชุมวิสามัญสมัยแรกของสมัชชา
ใหญ่ (The First Special Session of the General Assembly) แล้ว ประเทศไทย
ก็ได้รับการยอมรับเข้าสหประชาชาติอย่างเป็นทางการ คณะผู้แทนไทยได้เข้าร่วมประชุม
สมัชชาใหญ่เป็นครั้งแรก พระองค์วรวงศา ซึ่งเพิ่งได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการของไทยประจำ
สหประชาชาติ ได้ให้คำรับรองที่จะสนับสนุนสหประชาชาติอย่างเต็มที่ด้วยคำพูดที่ว่า "ประเทศไทย
จะทำประโยชน์อย่างเต็มที่ถึงความสามารถ เพื่อส่งเสริมสันติภาพของโลก และความร่วมมือ
กันระหว่างประเทศ ตามจุดมุ่งประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ"^{๔๑}

คำแถลงนี้ประเทศไทยได้ถือเป็นแนวปฏิบัติมาโดยตลอด ในบรรดาประเทศ
เล็ก ๆ ด้วยกัน ประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่สนับสนุนสหประชาชาติอย่าง
มั่นคงและแข็งขัน ได้พยายามทำประโยชน์อย่างกว้างขวาง เพื่อปรับปรุงกิจการของสห-
ประชาชาติ และดำเนินการหลักการสหประชาชาติเสมอมา

^{๔๐} คู่มือเลขจากนายกนต์ธีร์ฯ ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ เลขที่ K2 ลงวันที่
๕ มิถุนายน ๒๔๔๘ เอกสารกองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักเจ้าสหายประชาชาติ

^{๔๑} "Thailand will contribute its utmost to the promotion
of world peace and international co-operation in accordance with
the purposes and principles of the United Nations" จาก General
Assembly Official Records, 1st Special Plenary Sess., 68th Mtg., April
28, 1947, pp. 8 - 9.